The Outline of Sanity

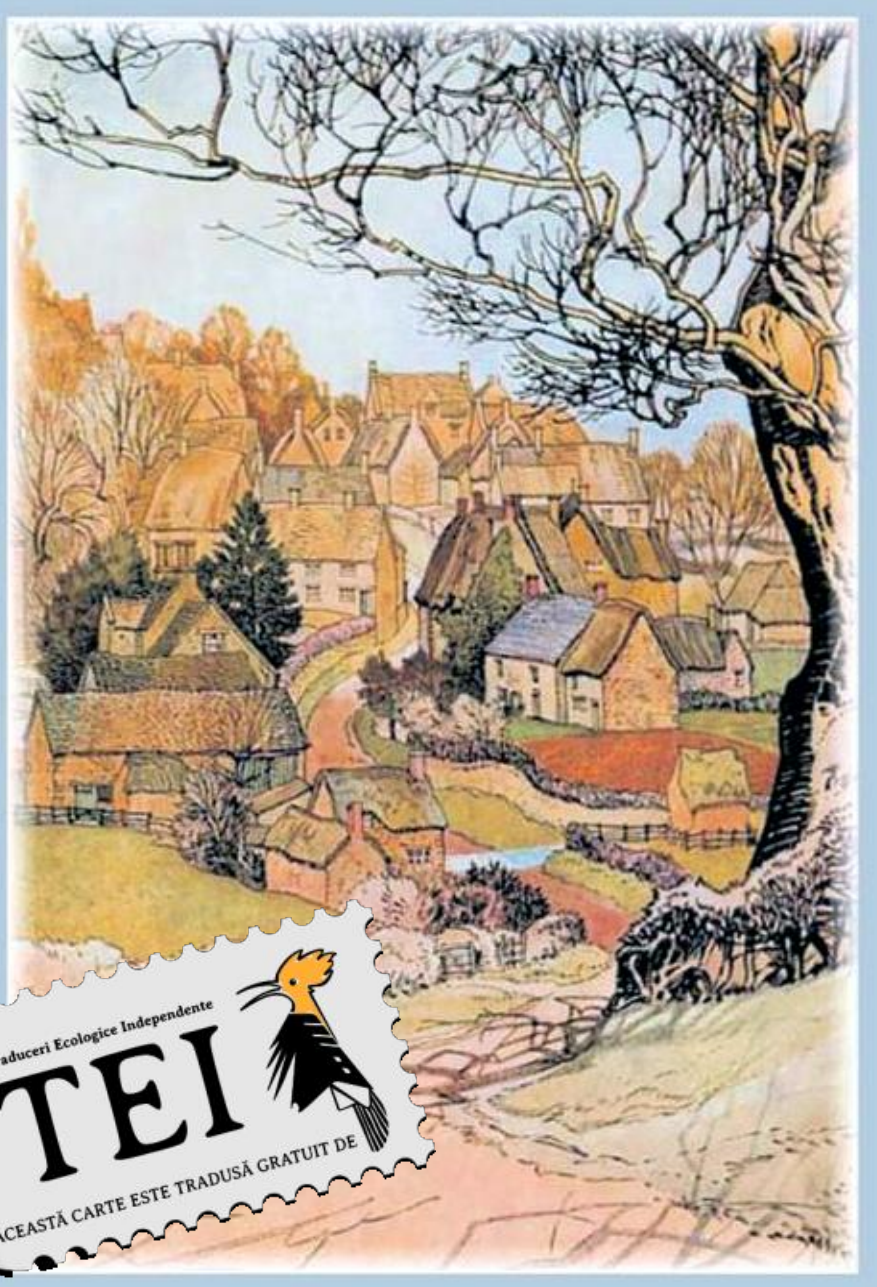

Traduceri Ecologice Independente
TEI
ACEASTĂ CARTE ESTE TRADUSĂ GRATUIT DE

G. K. Chesterton

Traducerea de față se bazează pe ediția princeps publicată în 1927 de editura americană Dodd, Mead & Company.

Volum realizat folosind sistem de operare, programe pentru layout, grafică și editare imagini ***create în regim de colaborare voluntară și distribuite gratuit (freeware & open source)****.*

Traduceri Ecologice Independente
TEI

Biblioteca de Economie alternativă

o cărți din TEI
#14

G.K. CHESTERTON

REGULILE NORMALITĂȚII

Cărțile traduse gratuit de TEI

1. Sepp Holzer. **Permacultura. Ghid practic pentru agricultura la scară mică.** [Permacultură]

2. Edward Faulkner. **Nebunia aratului.** [Agricultură sustenabilă]

3. Masanobu Fukuoka. **Revoluţie într-un spic.** [Agricultură sustenabilă]

4. Ianto Evans, Leslie Jackson. **Încălzitoare cu masă termică.** [Tehnici şi meşteşuguri]

5. E.F. Schumacher. **Mic înseamnă frumos.** [Economie alternativă]

6. Tony Dutzik, Elisabeth Ridlington, John Rumpler. **Adevăratul preţ al gazelor de şist.** [Postcapitalism]

7. Joël Carbonnel. **Gestul corect. Manualul grădinarului.** [Agricultură sustenabilă]

8. Ianto Evans, Michael G. Smith, Linda Smiley. **Casa la înde-Mână. Un ghid practic şi filosofic pentru construcţia casei din cob.** [Arhitectură verde]

9. David R. Montgomery. **Ţărână. Cum se fac praf civilizaţiile.** [Pedologie]

10. Joseph A. Coccanouer. **Buruienile, protectoarele solului.** [Agricultură sustenabilă]

11. Rolfe Cobleigh. **Ferma oamenilor. Facerea uneltelor.** [Tehnici şi meşteşuguri]

12. James H. Kunstler. Îndelungata criză. **Cum să supravieţuim catastrofelor convergente ale secolului XXI.** [Postcapitalism]

13. Becky Bee. **Cărticica meşterului cobar.** [Arhitectură verde]

Următoarele lucrări traduse gratuit de TEI

Ariane Van Buren

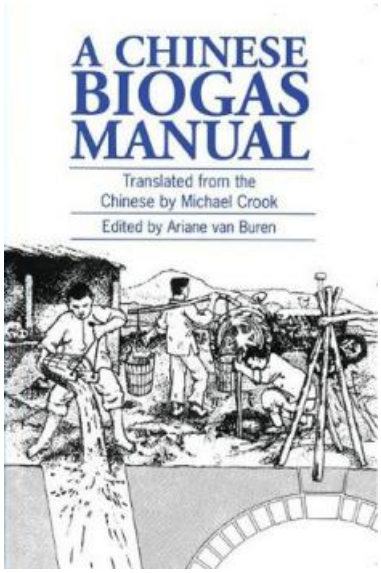

Manualul chinezesc al biogazului

Charles Eisenstein

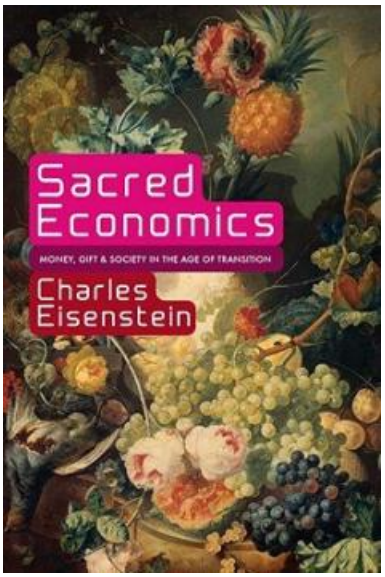

Economia sacră

Traduceri Ecologice Independente
TEI

G.K. Chesterton

Regulile normalității

Ediția I în limba română

2013

Gilbert Keith Chesterton (1874 - 1936)

„Dacă Chesterton ar fi fost o cămilă, lucrul care i-ar fi îndoit spinarea ar fi această filosofie cu numele zăngănitor de Distributism, ca alternativă deopotrivă la Capitalism şi Socialism – asta am crezut eu pentru mult timp, pentru că asta citisem în biografiile lui Chesterton şi, cititor naiv cum sunt, credeam că biografii chiar ştiu despre vorbesc.

Afundându-mă, însă, în cartea aceasta – în care sunt republicate articolele lui pe această temă – mi-am dat seama că Distributismul nu este o dambla, ci pasiunea şi sufletul său. Te întorci pe firul timpului cale o sută de ani şi ai un motiv bun de tot pentru a-l numi pe Chesterton un profet (cu „p“ mic). Cu alte cuvinte, cu mult înaintea lui Marshall McLuhan (el însuşi un urmaş avid al lui Chesterton), el afirmă că mediul este mesajul. [...]

Lucrurile pentru care militează Chesterton sunt proprietatea privată şi întreprinderea privată. Deşi acestea par să sune cam la fel cu „comerţul liber“ şi „întreprinderile libere“, Chesterton distinge foarte clar între ele. Unele înseamnă dreptul celor bogaţi de a face ce vor, iar celelalte – dreptul celor săraci de a face măcar ceva. Interpretarea lui este mai aproape de sensul iniţial al actului fondator al Americii, recunoscând dreptul la viaţă, libertate şi proprietate“. – Gord Wilson, *Amazon Vine Voice*

Traduceri Ecologice Independente

TEI

CINE SUNTEM ȘI CUI NE ADRESĂM

Pentru orice om lucid, este evident că România de astăzi se află în pragul colapsului, împreună cu sistemul global în care este angrenată. Dacă ar fi doar să enumerăm problemele pe care le avem, dimensiunile acestui cuvânt-înainte ar atinge cote nepermise. De la economie la cultură, de la agricultură la demografie, de la politică la ecologie, de la sănătate la învăţământ, practic nu există domeniu în care să nu fie evident dezastrul în care ne aflăm – fie că vorbim, în particular, de „exodul creierelor“, de jaful politic generalizat, de raptul bancar, de rezultatele catastrofale la examenele de capacitate sau bacalaureat sau de calitatea precară a alimentelor pe care le consumăm; de febra consumeristă întreţinută permanent de marile corporaţii, de pământul fertil vândut pe nimic, pe cale să fie otrăvit cu insecticide şi pesticide, de izolarea profesioniştilor în favoarea incompetenţilor sau de profunda decădere morală. Problemele pe care le avem sunt atât de complexe şi de interdependente încât a crede că există remedii globale pentru ele înseamnă o naivitate vecină cu orbirea.

Noi, cei din **TEI**, considerăm că **nu există decât soluţii „la firul ierbii“** – soluţii demarate şi întreţinute de oameni care nu aşteaptă subvenţii de la guvern şi sponsorizări de la corporaţii pentru a face binele. Oameni lucizi şi integri, care ridică semne de întrebare asupra direcţiei în care se îndreaptă lumea, cu noi cu tot.

Graba în care suntem siliţi să trăim ne-a confiscat timpul de gândire – nu avem timp să discernem între bine şi rău, între adevăr şi simulacru, între informaţie şi minciună. Iar graba noastră şi dezinformarea sunt extrem de profitabile pentru cei care ne repetă zilnic, fără încetare, că soluţiile unice de supravieţuire în ziua de astăzi sunt: job-urile epuizante, creditele pe zeci de ani pentru autoturisme sau locuinţe scumpe şi ineficiente şi consumul dus la maxim.

TEI s-a născut pentru a face accesibile **informaţiile** care dinamitează acest mod de gândire. Cărţile traduse de noi demonstrează fără greş că suntem, zi de zi, captivi ai unei imense iluzii – aceea că nu putem trăi decât aşa cum trăim acum: stresaţi, obosiţi, vlăguiţi de viaţă, înstrăinaţi de valorile fundamentale care ne îndreptăţesc să ne numim oameni.

În contra unui Sistem al cărui mod de funcţionare implică inundarea constantă cu false informaţii, ne propunem să oferim publicului acele cunoştinţe folositoare, ignorate în mod sistematic de „mainstream“ din simplul motiv că de pe urma lor au de câştigat numai oamenii, nu şi corporaţiile şi guvernele. În loc de reziduuri de gândire ambalate ţipător, oferim acces la cunoaşterea practică. Complet gratuit, dar din dar, fără pretenţii, fără trufie şi fără clauze ascunse. O bibliotecă a **independenţei reale** faţă de Sistemul absurd în care am fost aruncaţi în ultimile decade. O serie de cărţi care, nădăjduim, vor fi paşaportul de independenţă în gândire şi în fapte al fiecăruia dintre noi.

Aşadar, cui se adresează în principal cărţile traduse de TEI? Oamenilor care ştiu că veşnicia nu s-a născut la sat ca să moară la oraş. Celor care s-au săturat de asfalt, de blocuri, de rate şi de credite şi care caută să iasă din acest angrenaj cât mai repede, dar încă nu au curaj, pentru că nu ştiu că **se poate** şi încă nu ştiu **cum se face.** Celor care vor să acumuleze cunoştinţe solide de agricultură sustenabilă, permacultură, arhitectură ecologică, energii alternative, tehnici şi tehnologii domestice şi meşteşuguri. Celor care simt şubrezenia sistemului şi naufragiul global către care ne îndreptăm, oamenilor care au redus sau se pregătesc să reducă turaţia motoarelor, pentru că ştiu că viteza nu va face decât să grăbească şi să amplifice impactul inevitabil cu zidul. Celor care ştiu că revoluţiile încep din pragul propriei case şi tot acolo se termină. Ţăranilor nescârbiţi de sat şi încă nedescurajaţi, dar şi orăşenilor care încă stăpânesc mai bine tastatura decât grebla. În fine, tuturor celor care ştiu că orice bucată de pământ vine la pachet cu fâşia nemărginită de Cer de deasupra ei.

TEI, noiembrie 2013

Traduceri Ecologice Independente

TEI

AJUTĂ-NE SĂ AJUTĂM!

Cartea pe care o citeşti acum pe ecran sau o ţii, deja tipărită, în mâini, este rezultatul a sute de ore de muncă migăloasă – traducere, verificare terminologică, adaptare, corectură, editare, punere în pagină şi design. Ca această carte să se poată naşte, a fost nevoie de nenumărate e-mailuri şi de mii de corecturi. **Nici un membru al grupului TEI – fie el traducător profesionist sau amator** – nu este plătit pentru munca sa; tot ceea ce facem, facem gratuit, fără să cerem burse, sponsorizări, fără să solicităm donaţii şi fără să aşteptăm medalii, diplome şi, eventual, statui în faţa ministerului agriculturii. Unii pot numi asta sacrificiu, alţii civism, alţii tâmpenie crasă şi pierdere de timp.

TEI nu este umbrelă pentru nici un partid politic sau ONG; nici unul dintre noi nu are de gând să candideze la preşedinţie sau măcar pentru un post la consiliul local la următoarele alegeri, nici unul dintre noi nu are fabrică de produs insecticide. Dar asta nu înseamnă că nu avem şi noi, la rândul nostru, nevoie de ajutor. În schimbul faptului că, prin intermediul nostru, ai acces gratuit în limba română la cărţi de importanţă fundamentală, pe care nici o editură din România nu a avut puterea sau curajul să le traducă, te rugăm să ne dai o mână de ajutor. **Dacă te simţi stăpân pe orice limbă de circulaţie internaţională şi îţi poţi sacrifica câteva ore lunar pentru a traduce câteva pagini împreună cu noi, dă-ne de ştire la adresa de mail: carti.din.tei@gmail.com.** Cu cât vom fi mai mulţi, cu atât vom putea traduce mai multe volume într-un timp din ce în ce mai scurt – performanţă pe care nici o editură, din România sau chiar din străinătate, probabil că n-a atins-o vreodată.

Şi chiar dacă nu eşti atât de deprins cu o limbă străină, tot ne poţi fi de mare folos – dă mai departe cartea de faţă şi celelalte cărţi din colecţia **TEI**, anunţă-ţi prietenii, recomand-o, tipăreşte-o, fă-o cadou, urmăreşte-ne pe blogul „Cărţi din tei“ – **cartidintei.wordpress.com**, Facebook – **TEI Traduceri Ecologice Independente** şi oriunde vom mai apărea. Poţi chiar să-ţi enervezi socrii dându-le din când în când citate din cărţile traduse şi publicate de noi, promitem că nu ne supărăm. Suntem siguri că, pe măsură ce creşte numărul oamenilor care ştiu despre

TEI, citesc şi aplică cele scrise în cărţile noastre, vom fi o ţară din ce în ce mai greu de minţit, de controlat şi de cumpărat. Îţi mulţumim! **TEI**

Pentru înscrieri, sugestii, recomandări, propuneri etc.:

carti.din.tei@gmail.com

Pentru actualizări şi descărcarea gratuită a cărţilor TEI:

cartidintei.wordpress.com

TEI Traduceri Ecologice Independente

scribd.com/tei_independente

issuu.com/tei_independente

en.calameo.com/accounts/2421252

CUPRINS

REGULILE NORMALITĂŢII 15
În legătură cu simţul măsurii 16
Ceasul rău 25
Şansa refacerii 33
Cu simţul proporţiilor 39

CÂTEVA ASPECTE ALE MARILOR AFACERI 45
Cacealmaua marilor magazine 46
O neînţelegere în privinţa metodei 51
Un caz punctual 57
Tirania trusturilor 61

UNELE ASPECTE ALE PĂMÂNTULUI 69
Adevărul simplu 70
Jurăminte şi voluntari 74
Adevărata viaţă pe pământ 81

CÂTEVA ASPECTE ALE MAŞINĂRIEI 87
Roata destinului 88
Vraja maşinăriei 93
Sclavul în vacanţă 99
Omul liber şi Fordul său 103

NOTĂ ASUPRA EMIGRĂRII 109
Nevoia de un nou spirit 110
Religia micii proprietăţi 116

UN REZUMAT 123

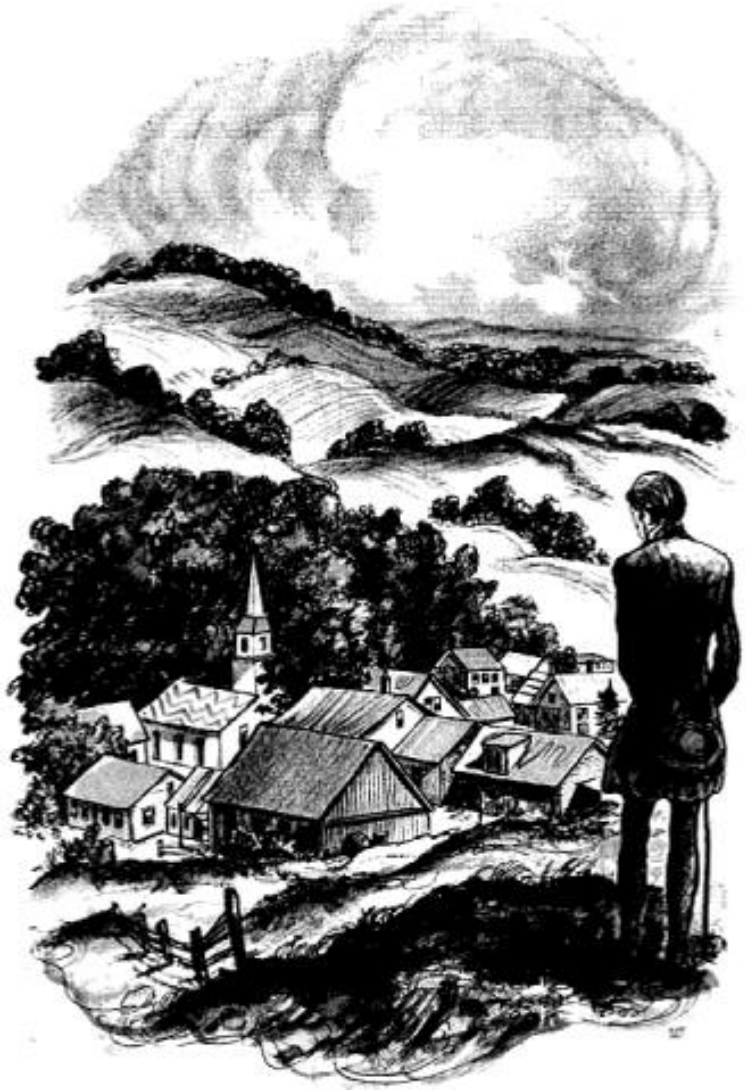

REGULILE NORMALITĂȚII

În legătură cu simțul măsurii

Ceasul rău

Șansa refacerii

Cu simțul proporțiilor

În legătură cu simțul măsurii

Mi s-a cerut să republic aceste note – care au fost tipărite într-un ziar local – ca o schiță originară a unor aspecte concrete a instituției Proprietății Private, acum o idee complet uitată datorită susținerii jurnalistice a ideii de Inițiativă Privată. Adevărata problemă este că cei care au publicat în domeniu au amintit prea mult despre a doua idee în detrimentul celei dintâi. Astfel, un hoț de buzunare este cu siguranță un campion al inițiativei private, privind din perspectiva ideii de Inițiativă Privată. Dar cred că am exagera să afirmăm că un hoț de buzunare este un campion al Proprietății Private. Ideile legate de Capitalism și Mercantilism, așa cum le vom dezvolta mai târziu, predică mai degrabă dezvoltarea unei afaceri decât conservarea acesteia și a bunurilor existente; în cel mai bun caz acestea au încercat să-l disimuleze pe hoțul de buzunare prin atașarea acestuia unor virtuți ale corsarului. Pe de altă parte, ideea Comunismului încearcă să îl reformeze pe hoțul de buzunare prin interzicerea tuturor buzunarelor.

Buzunarele și prin extensie posesiunile fizice, în general, îmi par mai normale și mai demn de apărat decât ideea individualismului murdar ce ne predică inițiativa privată. În speranța că ar putea ajuta pe alții să înțeleagă acest lucru, am decis să reproduc aceste articole așa cum sunt ele, nesuferite, iar unele încă foarte actuale în forma lor inițială. Într-adevăr, este foarte dificil să le reproducem în această formă, deoarece au existat note editoriale la o controversă în mare parte inițiată de către alții; sunt mulțumit că este prezentată cel puțin ideea generală. În orice caz, „*Inițiativa privată*“ nu este tocmai cea mai nobilă cale de a demonstra adevărul uneia dintre cele 10 Porunci.

Au existat cel puțin acele vremuri în care această inițiativă a fost mai mult sau mai puțin reală. Radicalii din Manchester au predicat un fel de competiție mai degrabă crudă și nemiloasă; dar cel puțin aceștia practicau ceea ce și predicau. Însă astăzi, ziarele laudă inițiativa privată și predică exact contrariul a ceea ce ar dori cineva să facă în activitatea economică. Tendința practică a tuturor afacerilor de azi este înspre combinații comerciale gigantice, adesea imperiale, impersonale, inter-naționale, un fel de uniune comunistă, spre lucruri cel puțin colective dacă nu colectiviste.

Este foarte bine să repetăm cu obsesie, „Ce vom face în întâmpinarea socialismului?“. Este în mod egal la fel de relevant să adăugăm „Ce vom face în continuare chiar și fără socialism?“. Răspunsul evident este – Monopolul. Cu siguranță nu putem vorbi în acest caz de inițiativă privată. Trustul american nu este o inițiativă privată. Am fi mai aproape de adevăr să spunem că Inchiziția spaniolă a fost o instituție de judecată privată. Situația de monopol de pe o piață nu are nimic de a face cu inițiativele private sau afacerile particulare. Acesta există tocmai ca să obstrucționeze inițiativa privată. Și acest sistem de trust sau monopol, care distruge complet proprietatea privată, ar putea să fie obiectivul nostru actual în ceea ce privește progresul în lipsa propagării în lume a socialismului.

Așadar, eu sunt unul dintre aceia care spun că remediul la centralizare este descentralizarea. A fost descris ca un paradox. Aparent avem de a face cu lumea poveștilor

când spunem că atunci când capitalul se acumulează în mâinile unor foarte puţini oameni, lucrul corect este să îl redistribui în mâinile celor mulţi. Socialiştii ar pune capitalul în mâna a şi a mai puţinor oameni; iar aceştia ar fi chiar politicienii, care (aşa cum ştim) întotdeauna administrează în interesul mai multora. Dar înainte de a-mi face cunoscută pledoaria mea, întrezăresc necesitatea de a o prefaţa cu aceste câteva paragrafe, explicând mai pe larg câţiva dintre termeni şi detaliind câteva dintre ipotezele mele de lucru. În ziarul săptămânal am purtat o polemică cu oameni care cunoşteau doar rezumatul a ceea ce eu susţineam; astfel, ca să fiu bine înţeles, noi trebuie să începem cu câteva definiţii sau, cel puţin, descrieri a unor termeni.

Asigur cititorul că folosesc cuvintele cu sensul lor bine definit, cu toate că există posibilitatea ca aceste cuvinte să fie folosite şi cu alt sens; şi că neînţelegerea şi confuzia ce s-ar putea crea nu se pot ridica la nivelul de demnitate oferit de o diferenţă de opinie.

De exemplu, Capitalismul cred că este un cuvânt supărător. Ideea care îmi vine în minte când spun acest cuvânt, este destul de clară şi definibilă conceptual; doar că numele nu se potriveşte definiţiei. Inevitabil, trebuie să avem un cuvânt pentru a defini acest concept. Când spun „Capitalism“, eu înţeleg în mod normal o chestiune despre care se poate spune că: „Este acel sistem economic şi social în care coexistă o clasă a capitaliştilor, greu de identificat şi relativ mică ca şi proporţie, în mâna cărora se concentrează o mare parte din capital, ca urmare o mare parte din cetăţeni vor sluji pentru un salariu la aceşti capitalişti“. Această stare de fapt poate şi chiar există, şi ar trebui să avem un cuvânt pentru această situaţie, chiar un mod de discuţie. Indubitabil cuvântul actual folosit este prost ales deoarece este folosit de alţi oameni pentru a desemna şi defini alte lucruri.

Unele persoane par să asocieze cuvântul cu proprietatea privată. Alţii presupun că orice implică folosirea capitalului semnifică că avem Capitalism. Dar dacă folosirea cuvântului ca înţeles este prea literală, atunci este şi prea generală, prea largă. Astfel dacă folosirea capitalului semnifică capitalism, atunci totul este capitalism. Atunci socialismul este capitalism şi anarho-comunismul este capitalism; şi toate încercările revoluţionare, oricât de sălbatice, au fost capitalism. Părinţii doctrinei comuniste, Lenin şi Troţki, au crezut la fel de mult ca şi părinţii doctrinei capitaliste, Lloyd George şi Thomas, că operaţiile economice de azi trebuie să aibă un surplus (profit) pentru operaţiunile economice de mâine. De fapt semnificaţia economică a capitalului o reprezintă tocmai această chestiune. În acest caz, cuvântul este complet nefolositor.

Sensul dat de mine cuvântului poate fi arbitrar, dar nu poate fi considerat nefolositor. Dacă capitalism înseamnă proprietate privată, eu sunt capitalist. Dacă capitalism înseamnă capital, atunci toată lumea este capitalistă. Dar dacă capitalismul înseamnă această condiţie particulară a capitalului, şi anume doar forma de plată către angajaţi prin salarii, atunci vorbim de ceva, chiar dacă ar fi trebuit să semnifice altceva.

Adevărul este că ceea ce noi numim Capitalism ar trebui să îl numim Proletarianism.

Sensul pe care trebuie să îl accentuăm nu este acela că avem câţiva oameni care deţin capital, ci acela că cei mai mulţi oameni nu deţin decât salariile lor şi asta pentru că nu deţin deloc capital. Am făcut eforturi imense pentru a introduce în vorbirea curentă

termenul de Proletarianism în loc de Capitalism. Dar intenţiile mele au fost pavate cu neînţelegeri şi o grămadă de probleme, prin răstălmăcirea vorbelor mele.

Accept această situaţie, dar în final eu deplâng modul actual de apărare a actualului sistem capitalist. Vorbim de o apărare a modului de menţinere a majorităţii oamenilor sub robia salariului; adică, menţinerea majorităţii oamenilor fără capital. Nu sunt sigur cine preferă să transmită aceste idei în mod incorect, adică le răstălmăceşte. Sunt total indiferent cu termenul comparat, cu înţelesul său. Nu mă interesează dacă numesc un lucru sau altul cu acest cuvânt care începe cu „C“ atât timp cât se aplică unui lucru şi nu altuia. Nu mă afectează să folosesc un termen în mod aleatoriu ca un semn matematic, dacă acesta a fost acceptat ca un semn matematic.

Nu mă afectează să numim Proprietatea cu x şi Capitalismul cu y, atât timp cât nimănui nu-i trece prin gând să spună x = y. Nu mă supăr dacă spunem „pisică“ pentru capitalism şi „câine“ pentru distributism, astfel încât oamenii să înţeleagă că aceste lucruri sunt diferite la fel ca şi o pisică şi un câine când se bat. Propunerea unei distribuţii mai largi a capitalului are aceeaşi hibă, indiferent de cum o vom numi sau interpreta. Este acelaşi lucru dacă am spune că avem prea mult capitalism într-un fel sau prea puţin capitalism în alt fel. Şi chiar aş deveni foarte scrupulos să spun că folosirea capitalului trebuie făcut în mod capitalist.

Gândind în acest fel am putea spune atunci că tot ceea ce este social trebuie să fie Socialist; rezultă că am putea spune că avem Socialism şi la o chermeză de seară sau la un şpriţ cu prietenii. Ceea ce cu regret, trebuie să o spunem, nu este cazul.

Totuşi, există suficientă ambiguitate conceptuală când vine vorba să vorbim despre Socialism folosind un cuvânt sau o definiţie. Socialism este un sistem în care societatea privită ca un organism social unitar este responsabilă pentru toate procesele economice interne, sau pentru toate procesele interne care afectează viaţa şi traiul cetăţenilor săi. Dacă ceva important este vândut, Guvernul a vândut; dacă ceva important se dă, Guvernul a dat, dacă ceva important este tolerat, Guvernului i se datorează acest lucru. Este exact reversul anarhiei; este entuziasmul extrem pentru autoritate. În multe privinţe este acceptabil datorită demnităţii morale a minţii; este o acceptare colectivă a unei responsabilităţi complete. Dar este o prostie a Socialiştilor de a se plânge atunci când susţinem că socialismul înseamnă distrugerea libertăţii. Este aproape la fel de prostesc ca Antisocialiştii să se plângă de brutalitatea nefirească şi dezechilibrată a guvernului socialist atunci când oprimă opoziţia politică. Un guvern socialist este acela care prin natura sa nu tolerează nici o opoziţie adevărată şi reală. De aceea Guvernul asigură totul; în final este absurd să ceri unui Guvern să asigure opoziţie.

Nu poţi merge la Sultan să-i spui cu reproş: „Nu ai făcut nici un aranjament pentru fratele tău ce a încercat să te detroneze şi să-ţi preia califatul“. Nu poţi merge la un rege din timpul evului mediu să îi spui: „Te rog să îmi împrumuţi o mie de lăncieri şi o mie de arcaşi, deoarece doresc să pornesc o rebeliune împotriva ta“. Cu atât mai puţin putem reproşa unui Guvern care încearcă să facă totul, deoarece odată făcute de el, de ce să renunţe la acestea. Opoziţia şi revolta depind de proprietate şi libertate. Acestea pot fi

tolerate doar acolo unde şi alte drepturi au prins rădăcini, pe lângă dreptul principal al cârmuitorului. Aceste drepturi trebuie să fie protejate de o moralitate pe care însuşi cârmuitorul ar ezita să o desfidă. Un critic al Statului poate exista doar când există un sens religios al dreptăţii ce protejează plângerile sale de armele Statului, sau cel puţin de stiloul sau presa scrisă a acestuia. Este absurd să presupunem că Regele şi-ar oferi stiloul regal pentru a semna un regicid sau Guvernul şi-ar oferi mass-media aservită pentru expunerea matrapazlâcurilor sale.

Acesta este socialismul, cu aceasta se mănâncă, astfel dacă toată mass-media nu este aservită Guvernului cei care sunt împotrivă sunt oprimaţi. Totul este etalonat de justiţia Statului; acesta pune toate ouăle într-un singur coş. Multe dintre ele s-ar putea să fie stricate; chiar şi aşa nu ţi se va acorda dreptul să le foloseşti în alegerile politice.

Cu aproape cincisprezece ani în urmă, câţiva dintre noi am început să predicăm politica proprietăţii mici distribuite (de atunci şi-a asumat numele ciudat dar corect de Distributism) aşa cum ar fi trebuit să spunem atunci, ca un manifest împotriva celor două curente ideologice extreme, respectiv Capitalismul şi Comunismul. Primele critici primite au venit din partea unuia dintre cei mai inteligenţi fabianişti[1], în special prin domnul Bernard Shaw[2]. Forma primelor critici aduse convingerilor noastre a fost pur şi simplu statuarea că ideile noastre sunt imposibil de realizat. A fost doar un caz de credulitate catolică în legătură cu poveştile cu zâne. Legea chiriilor, şi alte legi economice, au condus în mod inevitabil ca pâraiele proprietăţii private să fie înghiţite de lacurile de acumulare ale plutocraţiei.

Azi am avea cel puţin un răspuns, chiar dacă noi am identificat mai multe, care ar clarifica întrebarea dacă aş repeta acest punct principial. Este adevărat că eu cred în poveşti cu zâne – în sensul că mă minunez aşa de mult la ceea ce există şi sunt mult mai pregătit să accept ceea ce ar putea să existe. Îl înţeleg pe omul care crede în Şarpele de Mare pe pământ şi că sunt mai mulţi peşti în apă decât s-au scos vreodată din apă. Dar cred în aceste lucruri mai mult din cauză că persoana, care în strădania sa încearcă să respingă Şarpele de Mare, spune nu numai că nu există şerpi în Islanda, ci nici în restul lumii. Să presupunem că domnul Bernard Shaw, comentând despre aceste credulităţi, m-ar blama că pot crede (în baza unor poveşti spuse de nişte preoţi mincinoşi) că pietrele ar putea fi aruncate în aer şi menţinute acolo suspendate în forma unui curcubeu. Să presupunem că el mi-ar spune cu gentileţe să nu cred astfel de minuni popeşti, dacă totuşi am auzit vreodată explicată ştiinţific legea gravitaţiei. Şi după toate acestea, să presupunem că el încerca doar să îmi explice imposibilitatea construirii unei arcade.

Cred că majoritatea dintre noi şi-ar forma două concluzii principale legate de el şi şcoala sa. Mai întâi, am crede că este foarte prost informat în legătură cu ceea ce semnifică recunoaşterea unei legi ale naturii. O lege a naturii poate fi descoperită prin a-i opune

1 organizaţie britanică, fondată în 1884, al cărei scop era impunerea socialismului în mod gradual, prin reforme, nu prin mijloace revoluţionare. - TEI

2 1856 – 1950. Faimos dramaturg irlandez, cofondator al London School of Economics and Political Science - TEI

rezistenţă, prin folosirea ei sau pur şi simplu prin folosirea ei împotriva ei însăşi, ca şi în cazul arcadei.

În al doilea rând, cu mai multă putere, am putea crede că ei sunt extraordinar de prost informaţi despre ceea ce s-a făcut deja pe acest pământ.

În mod similar, primul fapt în discuţia dacă micile proprietăţi pot exista este că ele chiar există. Este o certitudine că acestea nu numai că există, dar şi supravieţuiesc. Domnul Shaw a afirmat, într-un fel de furie abstractă, că „micile proprietăţi nu vor rămâne mici". Este interesant să notăm că oponenţii existenţei unor astfel de proprietăţi aduc două acuzaţii foarte inconsistente acestora. În mod constant aceştia ne spun că viaţa ţărănească este monotonă, neprogresistă, întunecată de superstiţii ciudate, un fel de cale de supravieţuire specifică Comunei Primitive. Astfel, în timp ce ei ne iau în zeflemea legat de supravieţuire, tot aceştia încearcă să ne argumenteze că mica proprietate nu poate supravieţui.

Ei îl compară pe ţăran cu o plantă perenă împotmolită în nămol; şi apoi tot ei refuză să o planteze în alt loc, pe un alt teren mai bun, astfel încât ea să nu mai rămână împotmolită. Acum, primele două tipuri de acuzaţii sunt destul de discutabile; dar ca să denunţi ţărănimea, criticii trebuie să admită că există ţărani care să fie criticaţi. Şi dacă ar fi adevărat că ei au întotdeauna tendinţa să dispară rapid, atunci nu ar fi adevărat că ei se dau în spectacol cu acele obiceiuri primitive şi opinii conservatoare pe care nu doar că le aplică, de fapt, le expun cu nonşalanţă, iar din cauza acestora primesc reproşurile din partea criticilor. Bunul simţ ne indică faptul că nu putem acuza un lucru că este antic şi în acelaşi timp că este efemer. Este o chestiune clară, ca lumina zilei, că micile proprietăţi ţărăneşti nu sunt efemere. Oricum, domnul Shaw şi şcoala sa nu ar trebui să spună că arcadele nu se pot construi, apoi să desfigureze priveliştea generală. Statul distributist nu este o ipoteză ce trebuie combătută, ci mai degrabă un fenomen care trebuie explicat şi înţeles.

Adevărul este că avem prejudecata că micile proprietăţi conduc firesc către Capitalism. Aceasta este o imagine a ceea ce de fapt niciodată nu a avut loc. Adevărul se relevă chiar şi prin noţiuni de geografie, noţiuni, care din punctul meu de vedere au fost omise în mod ciudat. De nouă ori din zece, o civilizaţie industrială specifică capitalismului modern, nu se dezvoltă, indiferent de zona în care apare, în locuri în care civilizaţia ţărănească de tip distributist are rădăcini adânci. Capitalismul este un monstru care se dezvoltă în deşert. Înrobirea industrială s-a dezvoltat aproape în toate locurile în care vechea civilizaţie ţărănească era absentă sau prezenţa sa mult subţiată. De aceea s-a dezvoltat mai uşor în nordul Angliei decât în sudul ei; mai precis din cauză că Nordul comparat cu Sudul a fost relativ gol şi lipsit de orice civilizaţie pe când în sud se dezvolta o civilizaţie a ghildelor meşteşugăreşti şi micilor ţărani proprietari. De aceea industria s-a dezvoltat mai uşor pe continentul american decât pe continentul european; mai precis pentru simplul fapt că în America nu a fost necesar decât să înlături o mână de sălbatici, pe când în Europa, ar fi trebuit să se înlăture cultura mulţimilor de ferme. Oriunde s-a aşezat a făcut trecerea de la colibe la oraşul manufacturier.

Oriunde coliba s-a transformat într-o fermă liberă aceasta nu s-a mişcat un centimetru către oraşul manufacturier. Oriunde a existat un simplu stăpân şi un simplu şerb, aproape instantaneu se puteau transforma într-un simplu angajator şi celălalt într-un simplu angajat. Oriunde există un om liber, chiar şi când acesta nu este foarte puternic sau foarte bogat, simpla sa existenţă opreşte pur şi simplu capitalismul industrial. Capitalismul industrial este un inamic care şi-a însămânţat tarele peste tot, este un duşman care este pe deasupra şi laş. Asta pentru că nu poate să-şi însămânţeze spurcăciunile decât pe loc viran, unde grâul nu încolţeşte şi nu poate sufoca aceste buruieni.

Pentru a relua parabola noastră din nou, spunem mai întâi că arcada există; şi nu numai că există, dar şi rămâne. O sută de apeducte şi amfiteatre romane sunt acolo să ne arate că ele vor rămâne mai mult decât orice altceva. Şi dacă o persoană progresistă ne va informa că o arcadă întotdeauna se va transforma într-un coş de fum industrial, sau chiar că o boltă va cădea întotdeauna pentru este mai slabă decât un coş de fum industrial, sau că indiferent de când şi unde se prăbuşeşte bolta oamenii percep că aceasta trebuie înlocuită cu un coş de fum industrial – de ce, vom îndrăzni totuşi să ne exprimăm dubiile pentru aceste trei afirmaţii. Ceea ce putem totuşi admite este că principiul de construcţie a coşului de fum este mai simplu decât cel al bolţii; şi de acea coşul de fum industrial, asemenea unui turn feudal, poate creşte mai uşor în sălbăticie.

Dar imaginea creată are încă o aplicaţie în plus. Dacă în acest moment ţările latine au la bază modelul nostru bazat pe mica proprietate, acest lucru se datorează faptului că de-a lungul timpului, ele au fost singurele exemplare ale bolţii alegorice. A fost o vreme când toate bolţile erau romane; şi în acea vreme un om ce trăia pe malul Tamisei ştia foarte puţin despre acestea aşa cum domnul Shaw ştia despre proprietarii ţărani. Desigur aceasta nu înseamnă că noi ne luptăm sub stindarde străine sau spunem că bolta este apanajul Italiei; este ca şi când am dori ca Tamisa să fie la fel de galbenă ca şi Tigrul, sau că am avea o dorinţă deosebită pentru macaroane sau alte paste făinoase. Principiul bolţii este creat de om şi poate fi aplicat de oricine doreşte. La fel este şi cu principiul proprietăţii private judicios distribuite. Faptul că avem câteva bolţi romane în Britania nu este o dovadă că bolţile nu pot fi construite, dimpotrivă este un argument că ele se pot construi.

Şi acum pentru a completa analogia, care este de fapt principiul bolţii? Poţi să îi spui dacă vrei că este un afront adus gravitaţiei; vei fi mai aproape de adevăr dacă vei spune că este un recurs asupra gravitaţiei. Principiul afirmă că prin combinarea mai multor pietre de o anumită formă într-un anumit fel, putem preveni căderea acestora. Şi, deşi imaginea mea este mai degrabă o ilustraţie, ea poate fi folosită cu succes în imaginarea mai multor proprietăţi de dimensiuni asemănătoare care combinate într-o anumită formă, într-un anumit fel, rezistă unei căderi. Ceea ce păstrează o boltă întreagă este de fapt presiunea reciproc egală exercitată de pietre una asupra celeilalte. Presiunea reciproc egală exercitată poate fi considerată pe de o parte un ajutor reciproc sau pe de altă parte o obstrucţie reciprocă. Nu este greu de arătat că într-o societate sănătoasă presiunea morală exercitată de diferite proprietăţi private acţionează în acelaşi fel ca şi într-o boltă. Dacă totuşi alte

şcoli filosofice găsesc cheia de lucru sau comparaţia insuficientă, trebuie căutată alta. Este clar că nici o forţă naturală nu poate zădărnici evidenţa. Să spunem că orice lege, ca cea a arendei de exemplu, este împotriva evidenţei şi este adevărată doar în sensul în care multe legi naturale sunt împotriva oricăror legi morale chiar împotriva esenţei umanităţii.

Gândind astfel, argumentele ştiinţifice sunt irelevante în cazul nostru pentru proprietate aşa cum pentru domnul George Bernard Shaw vivisecţia nu i-ar aduce nimic nou ideilor sale.

În cele din urmă, nu este numai adevărat că bolta proprietăţii a rezistat, este adevărat că şi structurile de clădiri ce încorporează astfel de bolţi s-au dezvoltat, atât cantitativ cât şi calitativ. De exemplu, ţăranul francez, înainte de Revoluţia franceză era deja fără o dată precisă proprietar; şi-a făcut proprietatea sa mai privată şi mai absolută, nu mai puţin. Francezii astăzi nu au abandonat sistemul, din contră au dovedit pentru a doua oară, dacă nu pentru a suta oară, că folosesc cel mai stabil model de prosperitate în vremuri de restrişte.

O revoluţie la fel de eroică, de neînvins, a avut loc în Irlanda fără să ţină seama de visul Socialist sau realismul Capitalist, cu o energie conducătoare de care nimeni încă nu este în stare să îi prevadă limitele. Astfel că, atunci când bolta rotundă a Romanilor şi Normanzilor a rămas în timp ca un soi de relicve, renaşterea Creştinismului a găsit pentru boltă o nouă întrebuinţare, un nou motiv de a exista.

Ce înţelegem prin „presiune egală“ asupra pietrelor din boltă? Mai multe lucruri sunt de spus legat de acest detaliu; în general noi ne referim la pasiunea modernă, neîncetată şi fără odihnă de a cumpăra şi a vinde lucruri, ce merge mână în mână cu extrema inegalitate între oamenii prea bogaţi şi oamenii prea săraci. Explicaţia continuităţii ţărănimii (pe care oponenţii pur şi simplu sunt forţaţi să o lase neexplicată) este că, acolo unde există independenţă, aceasta este evaluată ca orice altă virtute când ne referim la un om normal; astfel nici un om nu merge gol sau nu este bătut cu un băţ de închiriat.

Teoria acelora care spun ce cei care au în viaţă un start relativ egal ca şi bunăstare nu pot rămâne egali în viitor este o eroare ce se regăseşte într-o societate în care zestrea de pornire a fiecăruia este foarte diferită. Este adevărat că, dacă capitalismul a trecut peste un anumit punct, proprietăţile fragmentate şi risipite sunt rapid devorate. Cu alte cuvinte, acolo unde există o comunitate restrânsă de mici proprietăţi acestea sunt distruse de capitalism; dar acest lucru nu mai este valabil când avem de a face cu o comunitate mare de mici proprietăţi.

Un exemplu ar fi dacă s-ar dovedi că Niagara nu este altceva decât un lac. Dar, odată ce întoarcem lacul cu vârful în sus atunci întreaga apă se va scurge într-o singură direcţie. Lasă lacul ca şi lac, sau nivelul ca nivel, şi nimic nu poate opri acel lac să rămână aşa până la sfârşitul lumii, aşa cum multe nivele ale ţărănimii vor rămâne aşa până la sfârşitul lumii. Acest fapt este dovedit de experienţă, chiar dacă nu este explicat de experienţă; dar, de fapt, este posibil să sugerăm nu numai experienţa cât şi explicaţia. Adevărul este că nu există o tendinţă economică către dispariţia micii proprietăţi, până când acea mică proprietate devine aşa de mică încât încetează să mai existe ca atare. Dacă un om are 50 de

hectare de pământ, iar altul are doar jumătate de hectar este mai mult ca probabil că acesta din urmă nu va putea trăi de pe urma acestei jumătăţi de hectar.

Apoi pentru cel mai mic proprietar va exista tendinţa să vândă jumătatea sa de hectar astfel încât celălalt om să devină mândrul proprietar a 50 şi ½ hectare de pământ. Dar dacă am avea un om proprietar a 15 hectare, iar altul a 20 de hectare nu va exista o nici o tendinţă economică a primului de a vinde celui de-al doilea. Este fals să insinuezi că primul om nu poate trăi din cele 15 hectare ale sale sau cel cu 20 nu este mulţumit de cât are. E ca şi când aş spune că nu pot să deţin un cal pentru că am un vecin excentric care deţine un elefant.

Inutil să mai amintim, acelora care insistă că nu există sistem de proprietate relativ egal în mărime, că argumentaţia lor se bazează pe o noţiune care deja a existat. Ei trebuie să presupună, pentru a-şi dovedi punctul de vedere, că oamenii din Anglia, de exemplu, au pornit la un moment dat de la acelaşi nivel apoi rapid s-a dezvoltat inegalitatea între ei. Aceasta doar scoate mai bine în evidenţă cu umor ceea ce ei pretind că este o imposibilitate, în acest caz ei îi asumă existenţa chiar dacă de fapt niciodată nu a fost aşa. Aceştia vorbesc de parcă primul Rothschild ar fi fost un ţăran care cu mare răbdare a plantat verze mai bine decât alţi ţărani devenind apoi ceea ce a devenit.

Adevărul este că Anglia a devenit o ţară capitalistă deoarece a fost o vreme îndelungată o ţară condusă oligarhic. Ar fi mult mai greu să semnalăm în ce fel o ţară ca şi Danemarca trebuie să devină oligarhică. Dar cazul devine şi mai puternic atunci când adăugăm componenta etică la bunul simţ economic. Acolo unde cândva exista un sistem social bazat pe micile proprietăţi private, acestea având rădăcinile adânc înfipte în societate, opinia publică este mai puternică decât orice lege; adesea (în zilele noastre cu atât mai remarcabil) o lege este mai degrabă o expresie a opiniei publice. Ar fi foarte dificil pentru oamenii zilelor noastre să îşi imagineze o lume în care bărbaţii nu ar fi în general admiraţi pentru „talentele“ lor în a pizmui şi distruge ce-i al vecinului, vă asigur însă că aceste „talente“ au prevalat de-a lungul timpului pe pământ.

Adevărul este că aceste prime obiecţii a imposibilităţii în abstract sunt ca nişte muşte în faţa tuturor evidenţelor experienţelor naturii umane. Nu este adevărat că o cutumă morală nu poate ţine în frâu pe majoritatea oamenilor cu un anumit statut social, şi chiar să protejeze această normă morală în timp. E ca şi când am spune că deoarece unii bărbaţi sunt mai atractivi decât alţii, locuitorii cartierului londonez Balham aflaţi sub conducerea reginei Victoria nu vor putea fi aranjaţi după un model monogam, respectiv soţ şi soţie. Mai devreme sau mai târziu, s-ar putea spune, toate femeile vor fi văzute adunate ciorchine în jurul câtorva bărbaţi fascinanţi, celorlalţi revenindu-le doar sihăstria. Curând întregul cartier se va transforma într-o mare mânăstire înconjurată de două sau trei haremuri. Desigur, nu este cazul.

Nu este cazul în Balham-ul zilelor noastre chiar dacă tradiţia instituţiei căsătoriei se va pierde vreodată în acest cartier. Atât timp cât această cutumă morală este vie, atât timp cât adulterul este reprobabil în societate sau fiind credincios unei căsnicii este de admirat, există anumite limite ca să ajungem la starea de destrăbălare amintită mai sus care să

modifice echilibrul sexelor. La fel, un latifundiar ar putea foarte repede să identifice că există anumite limite până la care poate să cumpere pământ într-un sat irlandez, spaniol sau românesc.

Atunci când chiar se gândeşte în mod duşmănos să-i fie luată vinăria lui John, precum şi nevasta lui George, se va găsi imediat un profet local care să spună că aceasta este judecata lui Dumnezeu. În cazul capitalismului când cineva îşi adaugă domenii unul după altul este linguşit; dar în cazul existenţei sistemului de proprietari relativ egali în dimensiuni acesta este luat în derâdere, considerat chiar sărit de pe fix. Rezultatul obţinut la ţară, în sat este că acesta nu s-a scufundat în plutocraţie şi nici suburbia în poligamie.

Proprietatea este o chestiune de onoare. Din acest punct de vedere contrariul cuvântului „proprietate“ este cuvântul „prostituţie“. Şi nu este adevărat că un om întotdeauna va vinde ceea ce este sacru pentru el, cum ar fi corpul său sau moşia părintească. Unii o fac în ambele cazuri; şi făcând-o devin nişte paria ai societăţii din care provin. Deci nu poate fi adevărat că o majoritate trebuie să se comporte astfel; şi oricine ar spune acest lucru, este un ignorant, nu intră în planurile şi propunerile noastre, nu intră în viziunea şi idealurile nimănui, nici ale distributismului sau ale diviziunii capitalului prin acest proces, avem în avantajul argumentaţiei noastre evenimentele istorice şi substanţa intrinsecă a umanităţii. Cel ce susţine cele de mai sus este un barbar care nu a văzut vreodată o cupolă.

În notele pe care le-am scris se va vedea cu siguranţă că restaurarea acestui model, aşa simplu cum este el de fapt, este mult mai dificil de realizat într-o lume deja complicată. Aici doar am trasat acest model în forma sa cea mai simplă aşa cum am început de fapt discuţia noastră. Nu sunt de acord cu punctul de vedere că o asemenea „reacţie“ nu se poate. Îmi păstrez vechea dogmă mistică care spune că ceea ce Omul a făcut, Omul poate să facă. Criticii mei se pare că vin cu o dogmă de un mai înalt misticism:

Un Om nu mai poate face nici un lucru deoarece l-a făcut deja. Cam asta se vrea să se înţeleagă atunci când se spune că mica proprietate este „antică“. Adică înseamnă că sistemul de proprietate este mort. Singura concluzie la care ajungem în acest moment este aceea că asistăm la creşterea numărului celor care îşi pierd proprietatea, în faţa unui sistem care este în mod egal inuman şi impersonal, indiferent de numele său Comunism sau Capitalism. Dacă nu ne putem întoarce, nu cred că mai merită să mergem înainte.

În faţa noastră ne aşteaptă monotonia şi platitudinea unui sistem standardizat la maximum indiferent că vorbim de Socialism sau Capitalism. E ciudat că unii dintre noi şi-au găsit echilibrul mental, chiar dacă numai într-o viziune, în timp ce restul merg înainte înlănţuiţi pentru eternitate într-o masă diformă fără libertate, progres şi fără speranţă.

Ceasul rău

Atunci când suntem pentru un moment satisfăcuţi, sau ghiftuiţi, atunci când citim ultimele noutăţi din domeniile de avangardă ale ştiinţei, sau ultimele acţiuni ale curţii de justiţie, ne abatem atenţia asupra telenovelelor din ziar, cum ar fi „Otrăvită de mama ei“ sau „Misterul inelului roşu de nuntă“ în căutarea a unor informaţii mai uşoare, care sunt mai odihnitoare, mai bine adaptate la viaţa de zi cu zi. Dar pe măsură ce dăm paginile, în trecerea noastră de la fapte incredibile la ficţiune posibilă, mai mult ca probabil că vom întâlni o frază specifică despre subiectul general al degenerării sociale. Există chiar câteva fraze cu caracter de axiomă pe care le vom regăsi cu precădere în ziarele publicate în prezent.

Aceste axiome au ca scop inducerea unei senzaţii liniştitoare. Este exact ca un titlu al unui articol de genul „Speranţe ale stabilităţii“ din care aflăm că lucrurile nu sunt stabile; sau o discuţie de genul „Reînvierea Comerţului“ care este de fapt o parte a comerţului jurnalistic ce periodic reînvie. Propoziţia la care mă refer doreşte a induce următorul efect: şi anume că frica legată de degenerarea socială nu trebuie să ne streseze cu nimic, deoarece astfel de temeri au existat în toate perioadele istorice; şi că întotdeauna au fost persoane mai romantice, adevăraţi poeţi ce au zugrăvit în culori idilice „perioada veche, cea de aur“.

Sensul acestor declaraţii este de a satisface mintea; cu alte cuvinte, introducerea acestor propoziţii în mintea noastră astfel încât acestea să ne oprească tocmai din gândit. Un om care crede că a progresat pe cele mai înalte culmi de civilizaţie nu mai doreşte să se gândească la ridicarea ştachetei de progres. Omul care a respins o plângere pe motiv că este bătrân, în sinea sa consideră că nu mai este necesar să spună ceva nou. El este mulţumit să-şi folosească această scuză pentru lucrurile existente; şi pare incapabil să ofere noi idei asupra subiectului discutat. Acum, de fapt, există un număr de mai multe gânduri ce ar putea fi sugerate de subiectul abordat. Sunt de acord că această noţiune privind declinul statului a fost sugerată de-a lungul istoriei, de multe persoane, unele dintre ele, din nefericire, poeţi. De aceea de exemplu, Byron[1], un personaj notoriu, melodramatic şi posac de fire, avea impresia sau cineva l-a influenţat negativ să creadă că insulele greceşti au fost mai puţin glorioase în arte şi război sub jugul turcesc decât în zilele bătăliilor de la Salamis sau în timpul republicii lui Platon. De asemenea Wordsworth[2], apelând la un sentimentalism de modă veche, pare că insinuează că Republica Veneţiană nu mai era aşa de puternică atunci când Napoleon cucerea Italia comparativ cu vremurile când comerţul şi arta sa umpleau lumea de o multitudine de culori. Mulţi alţi autori în secolele al optsprezecelea şi cel de al nouăsprezecelea au mers şi mai departe şi au afirmat că Spania modernă joacă un rol mult mai puţin important în geopolitica mondială comparativ cu perioada marilor descoperiri geografice sau perioada victoriei de la

1 1788 – 1824. Unul dintre cei mai faimoşi poeţi romantici englezi - TEI

2 1770 – 1850. Poet englez aparţinând primei perioade romantice - TEI

Lepanto[1]. Alţii, lipsiţi total de optimism care este sufletul comerţului, au făcut o altă perversă comparaţie între condiţiile actuale şi cele trecute ale aristocraţiei comerciale ale Olandei. Unii chiar au avut curajul să spună că Tirul şi Sidonul[2] nu mai sunt la modă cum erau odată; chiar a fost cineva care a spus la un moment dat „ruinele Cartaginei".

Într-o exprimare mai simplă, putem spune că toate aceste argumente au un mare gol. Când cineva a spus, „Existau oameni în trecut la fel de pesimişti ca şi tine astăzi, trăind într-o societate care nu era în declin, ci în plină expansiune civilizaţională" avem voie să îi răspundem, „de acord, dar au existat şi oamenii care probabil că au fost la fel de optimişti ca şi tine în societăţi aflate într-un declin real". În final, au existat societăţi care au decăzut. Se cunoaşte că Horaţiu[3] spunea că fiecare generaţie pare să fie mai slabă calitativ decât cea anterioară, şi conchidea că Roma se duce de râpă, şi asta într-un moment în care toată lumea se afla sub pax romana. În acelaşi timp este foarte probabil, că aveam ultimul poet de curte al Romei, ce ridica în slăvi pe ultimul Augustus la curtea oficială a Bizanţului, contrazicând astfel toate zvonurile subversive legate de declinul social, în acelaşi mod în care procedează azi mass-media modernă, amintind că până şi vestitul Horaţiu făcea aceleaşi previziuni nefaste. De asemenea, este posibil ca Horaţiu să fi avut dreptate până la urmă; pentru că în timpul său a avut loc o schimbare de la acel Horaţiu de pe pod la Heracleius cel din palat; adică Roma n-a fost mâncată de câini imediat ce Horaţiu prorocea acest lucru, ci câinii au început să muşte din trupul Romei chiar din momentul în care ea ajungea la apogeu civilizaţional, devorând-o în timp muşcătură cu muşcătură, aducând-o mai apoi în Epoca Evului Mediu Întunecat.

Aş spune că acest punct de vedere este cel puţin pertinent, deşi nu este într-adevăr punctul meu de vedere; dar este suficient de rezonabil să refuz să fiu îndepărtat cu ieftinături ale propagandei de azi. A fost, poate fi, o situaţie ca şi declinul social; şi singura întrebare este, pentru orice perioadă, dacă Bizanţul a decăzut sau dacă Britania este în declin. Cu alte cuvinte noi trebuie să judecăm astfel de cazuri de aşa zisă degenerare pe baza propriilor merite. Nu este un răspuns să spunem, ce este, desigur, foarte adevărat, că anumiţi oameni sunt în mod natural înclinaţi spre pesimism. Noi nu îi judecăm pe ei, ci situaţia pe care ei o judecă sau nu o judecă. Am putea spune că elevilor întotdeauna le-a displăcut să meargă la şcoală. Dar există şi şcoli proaste. Am putea spune că fermierii sunt întotdeauna nemulţumiţi de vreme. Dar există şi recolte proaste. Şi trebuie să luăm în considerare ca o întrebare a evenimentelor unui caz, şi nu simţămintele unui fermier, dacă lumea morală a Angliei moderne este mai probabil să aibă o recoltă proastă.

Acum motivele în legătură cu prezenta problemă a Europei, şi în special a Angliei, cele mai ameninţătoare şi tragice, sunt motive în întregime obiective; şi nu au nimic de a face cu această pretinsă reacţie de melancolie. Prezentul sistem social, fie că-i spunem

1 În 1571 a avut loc la Lepanto bătălia decisivă dintre flota Ligii Sfinte şi flota Imperiului Otoman, finalizată cu victoria primei - TEI

2 importante orașe-stat feniciene, a căror perioadă de glorie s-a desfășurat între secolele XII-IX î.Hr. Ambele sunt situate pe teritoriul Libanului de astăzi - TEI

3 65 î.Hr – 8 î. Hr. Faimos poet roman - TEI

capitalism sau orice altceva, în special așa cum există el în țările industrializate, a devenit deja un pericol; și se transformă rapid într-o capcană mortală. Răul este evident în cea mai simplă experiență privată și în cea mai rece știință economică. Pentru a lua un test practic la început, nu este prea des afirmat de către inamicii sistemului, dar este mărturisit de către apărătorii acestuia. În disputele de astăzi din zona muncii, nu angajații ci angajatorul declară că o afacere este proastă. Omul de afaceri de succes nu pledează succesul; el pledează falimentul. Starea capitaliștilor este starea împotriva Capitalismului. Ceea ce este și mai extraordinar este că exponenții săi trebuie să se reîntoarcă la retorica Socialismului. Se amintește mereu că minerii sau ceferiștii trebuie să meargă la lucru „în interesul general al societății". A se nota că în acest caz capitaliștii nu folosesc argumentul proprietății private. Ei se limitează cumva în cadrul unui sentimentalism ieftin, versiunea ușoară a responsabilității sociale. Este amuzant să citim în presa capitalistă despre Socialiști care în mod patetic pledează pentru oameni socotiți „eșecuri". Astăzi este argumentul suprem pentru aproape toți capitaliștii la orice grevă apărută să declare că se află pe marginea prăpastiei, înainte de un mare eșec.

Am o simplă obiecție la acest simplu argument folosit în ziare atunci când se vorbește despre greve sau pericolul Socialist. Obiecția mea este că argumentele lor conduc exact către Socialism. Acest argument nu poate conduce altundeva. Dacă un lucrător merge la serviciu deoarece este unul dintre slujitorii interesului public, nu putem deduce decât că el ar trebui să fie, de fapt, un slujitor al autorității publice (al Statului). Dacă Guvernul este obligat să acționeze în interesul publicului, și aici nu mai avem nimic de adăugat, atunci este firesc ca Guvernul să preia întreaga afacere, este singura concluzie firească la care ajungem. Eu nu cred că problema este așa de simplă. Ei cred că da. Nu cred că acest argument pentru Socialism este decisiv. Dar în concordanță cu Anti-Socialiști, argumentul pentru Socialism este foarte concludent. Publicul, doar el trebuie luat în considerare, iar Guvernul poate să facă orice, atât timp cât o face în interesul societății. Probabil poate face abstracție de libertatea angajaților și să-i forțeze să muncească, eventual în lanțuri. Foarte probabil poate să neglijeze proprietatea patronilor, și plăti pe muncitori, dacă este necesar, din buzunarul patronilor. Toate aceste consecințe decurg din marea doctrină socialistă denigrată în fiecare dimineață în mass-media capitalistă. Asta e tot ce au de spus; și dacă asta este totul, atunci nu mai avem altceva de făcut.

În ultimul paragraf este evidențiat faptul că dacă am fi fost conduși de logica liderilor scriitori despre pericolul socialist, nu am fi făcut altceva decât să ne îndreptăm spre Socialism. Și pentru că unii dintre noi azi refuză din inimă și cu vigoare să fie conduși spre socialism, noi am adoptat alternativa mai grea și anume aceea de a gândi cum să o scoatem la capăt.

Sunt convins că vom ateriza în Socialism sau în ceva mai rău, ca haosul și ruina, dacă nu vom face nici un efort să vedem situația în întregul ei trecând peste iritațiile noastre imediate. Acum, sistemul capitalist, bun sau rău, drept sau greșit, se bazează pe două idei; una că bogații întotdeauna vor fi îndeajuns de bogați să angajeze pe cei săraci; a doua că săracii vor fi întotdeauna suficient de săraci pentru a dori să fie angajați. Se presupune de

asemenea că fiecare parte negociază cu cealaltă, şi nici una nu se gândeşte în numele interesului general al societăţii. Proprietarul unui autobuz nu îl foloseşte pentru binele întregii lumi, în ciuda fraternităţii universale afişate de numele latine ale acestor autovehicule. El foloseşte acest autobuz pentru a scoate profit, iar omul mai sărac consimte să conducă acest autobuz pentru a obţine un salariu. În mod similar, conductorul de autobuz nu este mişcat de un simţ altruist deosebit care să îl facă să se comporte cu bun simţ într-un autobuz plin de călători în loc să folosească mai degrabă un baston. El nu doreşte să aibă grijă de un autobuz deoarece îi mănâncă trei pătrimi din viaţă. El se târguieşte pentru un salariu cât mai mare. Deci situaţia capitalismului este că prin această târguială privată interesele publicului sunt servite. Aşa a şi fost pentru o perioadă. Dar starea originală a capitalismului ar colapsa imediat dacă ar trebui să îi cerem uneia dintre părţi să continue activitatea doar pentru interesului societăţii. Dacă capitalismul nu poate plăti la nivelul la care l-ar tenta pe omul angajat să lucreze, capitalismul pe baza propriilor principii capitaliste va falimenta. Dacă un comerciant de ceai nu îşi poate plăti angajaţii, şi nu poate importa ceaiul fără angajaţi, atunci afacerea sa se duce de râpă şi totul ia sfârşit. Nimeni în vremea vechilor condiţii capitaliste nu ar fi spus că angajaţii sunt obligaţi să lucreze pentru mai puţini bani, pentru ca o biată doamnă bătrână să poată să îşi bea ceaiul de la ora cinci.

Putem spune că presa capitalistă dovedeşte pe baza principiilor capitaliste că capitalismul a ajuns la un sfârşit. Dacă nu ar fi aşa, atunci la ce mai sunt necesare apelurile sentimentaliste la care nu fac rabat în aceste zile. Dacă capitalismul ar fi în floare atunci nu ar mai trebui să ceară intervenţia Guvernului aşa cum socialiştii o cer. Nu ar mai fi necesar să pledeze pentru disconfortul pasagerilor dintr-un autobuz aşa cum ar face-o sentimentaliştii şi altruiştii. Adevărul este că azi toată lumea a abandonat regula de bază a capitalismului primar: şi anume că dacă oamenii ar fi lăsaţi să se târguie individual, publicul ar avea de câştigat automat. Noi trebuie să găsim noi fundamente la datele actuale; şi conservatorii normali se întorc la fundamentele comuniste fără să îşi dea seama. Acum trebuie să spun că refuz cu respect să mă întorc spre fundamentele comuniste, dar sunt sigur că în circumstanţele actuale este imposibil să ne întoarcem la premisele iniţiale capitaliste. Aceia care încearcă acest lucru se leagă la cap cu noduri ce nu mai pot fi desfăcute. Cele mai practice şi mai presante chestiuni ale actualităţii expun contradicţia zi după zi. De exemplu, atunci când izbucnesc greve mari, industrii cu afaceri mari, cum ar fi mineritul, întotdeauna ne asigurăm că nu putem avea prea mult de câştigat prin reducerea profiturilor private, deoarece acum aceste profituri private sunt neglijabile, şi comerţul în chestiune nu mai este acum sursa de îmbogăţire pentru unii. Oricare ar fi valoarea acestui argument particular, este evident că distruge întru totul argumentul general. Argumentul general pentru capitalism sau individualism este acela că oamenii nu se vor aventura în ceva dacă nu rezultă profituri mari de pe urma acesteia. Este ceea ce se regăseşte în mod normal în toate dezbaterile socialiste ca şi argument sub numele de „stimulentul profitului“. Deci, nu avem profit, nu avem stimulent.

Dacă deţinătorii de acţiuni pot obţine un profit dubios din specula lor, ridicând ştacheta lor socială, la fel de bine ei ar putea să decadă la nivelul inferior rangului social ca

cel al soldaţilor sau al slujbaşilor de la stat prin pierderile suferite. Niciodată nu am înţeles, printre altele, de ce susţinătorii partidului Tory sunt foarte agitaţi să demonstreze socialiştilor că „slujbaşii Statului“ sunt incompetenţi şi inerţi. Asta ar conduce, fără doar şi poate, pe alţii să indice letargia amiralului Nelson, sau rutina prostănacă a prim-ministrului George Hamilton-Gordon.

Dar colapsul individualismului industrial nu este doar un accident al stării noastre sociale, deşi este foarte bine remarcat la noi în ţară. Oricine poate gândi analitic, va vedea că, mai devreme sau mai târziu, această paralizie în sistem este inevitabilă.

Capitalismul este o contradicţie; este chiar o contradicţie în termeni. Îţi ia mult timp să te învârţi în cerc şi chiar mai mult timp să realizezi că faci acest lucru; dar roata s-a învârtit complet acum. Capitalismul devine contradictoriu pe măsură ce ajunge la completitudinea sa; şi asta deoarece are de a face cu două mase de oameni ce se află permanent în două direcţii diferite. În timp ce majoritatea oamenilor sunt salariaţi, este din ce în ce mai dificil pentru majoritatea oamenilor să devină cumpărători. Pentru că un capitalist va încerca în permanenţă să reducă din dorinţele salariale ale slugilor sale, dar făcând acest lucru el taie şi din ceea ce un cumpărător poate cheltui. Atunci când afacerea sa este în dificultate, cum este acum industria cărbunelui, de exemplu, capitalistul va încerca să reducă cheltuielile salariale, dar în acelaşi timp va reduce veniturile pentru cei care tocmai cumpără cărbunele său. Capitalistul doreşte acelaşi om să fie şi bogat şi sărac în acelaşi timp. Această contradicţie din capitalism nu apare în stagiile incipiente ale capitalismului, pentru că mai avem încă populaţii care nu sunt reduse la stadiul de proletari. Dar pe măsură ce bogaţii ca o clasă distinctă angajează salariaţii ca o altă clasă distinctă, această contradicţie sare în evidenţă ca o judecată de apoi. Angajatorul şi angajatul sunt simplificaţi şi solidificaţi asemenea relaţiei între Robinson Crusoe şi Omul Vineri. Robinson Crusoe ar putea spune că are două probleme de rezolvat: a asigura forţă de muncă ieftină şi oportunităţi de comerţ cu indigenii de pe insulă. Deoarece tratează două probleme diferite cu acelaşi om, rezultatul este o bulibăşeală completă. Robinson Crusoe ar putea forţa pe Vineri să lucreze fără bani doar pentru o masă şi un pat curat, omul alb având armele de partea sa. Într-o altă variantă ar putea face economie folosindu-se de un topor şi a-l nimici pe Vineri. Dar el nu poate reduce salariul lui Vineri la zero, pentru că atunci de unde ar mai avea Vineri aur şi argint să dea la schimb pentru romul şi puştile lui Robinson. Păstrând proporţiile, odată ce capitalismul va acoperi întreaga lume, va lega economic şi social mase largi de oameni, va fi condus de sisteme centralizate, totalitare, atunci cea mai apropiată imagine care îmi vine în minte este cea a unei insule izolate în mijlocul oceanului.

Dacă comerţul cu indigenii se duce de râpă, ca şi necesitatea de a reduce salariile acestora am putea spune că situaţia este mai degrabă tragică dacă scuza este adevărată mai degrabă decât falsă. Am putea conchide că acum Crusoe este chiar singur, şi că Vineri este un ghinionist.

Eu cred că este foarte important ca oamenii să înţeleagă că există un principiu care lucrează în spatele problemelor din industria lumii de astăzi; nu vorbim acum de nici o

persoană sau partid responsabil de experimentul nostru comercial care se află în faţa unui eşec. Avem de a face cu un cerc vicios în care o societate proletară se va scufunda în final în haos şi sărăcie atunci când profiturile se vor transforma în pierderi, iar salariile vor scădea dramatic, şi deşi unele ţări industriale sunt suficient de bogate să nu bage în seamă această tensiune din sistem, aceasta se datorează faptului că progresul lor este încă incomplet; când vor atinge acest obiectiv ei vor dezlega ghicitoarea. În ţara noastră, care mă interesează în primul rând, noi deja ne scufundăm în acest cerc vicios al scăderii salariilor şi a cererii. Şi aşa cum voi sugera mai jos, în maniera mea proprie, zona de scăpare se restrânge uşor, uşor, deci am un motiv să readuc aminte cititorilor de aceste lucruri, în stadiul în care ne aflăm noi acum.

Şi eu sunt tentat uneori să folosesc un limbaj mai aspru atunci când sunt puse în dubiu detaliile perfecte ale Statului Distributist, în comparaţie cu fericirea actuală a celor bogaţi şi liniştea finală ce încoronează prezentul Capitalist şi Statul Industrial. Oamenii ne întreabă cum ar trebui să ne comportăm cu forţa de muncă necalificată tocmai ieşită de pe băncile şcolilor şi ce trebuie să oferim pentru a înlocui popularitatea radiantă a politicianiştilor actuali. Acelora care ne întreabă ce vom face cu forţa de muncă necalificată rareori se întreabă ce vor face aceşti oameni pentru ei înşişi, dacă comerţul nostru va continua să scadă ca multe alte oraşe comerciale în trecut. Alte persoane ne întreabă cum vom proceda cu angajaţii care deţin acţiuni într-o afacere care s-ar putea să intre în faliment. Nu le trece prin cap să-şi răspundă singuri la întrebare, într-un stat capitalist în care o afacere după alta intră în faliment. Noi trebuie să ne descurcăm cu cele mai mici şi mai izolate posibilităţi ale unei societăţi mai simple şi mai stabile, în timp ce ei nu se descurcă cu chestiunile cele mai mari şi mai zgomotoase ale unei societăţi complexe în curs de colapsare. Sunt foarte curioşi despre detaliile proiectului nostru, şi şi-ar dori să aranjeze dinainte o ştiinţă a cazuisticii pentru toate excepţiile identificate. Dar ei nu îndrăznesc să-şi privească sistemul în faţă, sistem în care ruina a devenit o regulă. Alţi oameni doresc să ştie dacă maşina ar putea să existe în cadrul Utopiei create de noi; ca un exponat în muzeu, sau ca o jucărie la o grădiniţă, sau ca un „mijloc de tortură al secolului al XX-lea“ aşa cum se poate vedea în Camera Ororilor. Dar aceia care ne întreabă foarte curioşi cum vor lucra oamenii fără maşini nu ne pot spune nouă cum vor lucra maşinile dacă oamenii nu le vor mai folosi, sau cum atât maşinile cât şi oamenii vor mai munci dacă nu va mai fi de lucru. Aceşti oameni sunt foarte nerăbdători să ne găsească punctul slab în propunerea făcută de noi pentru că ei încă nu şi-au identificat propriile puncte tari în practica lor curentă. Ciudat este că viziunea noastră idealistă şi sentimentalistă este atât de reală acestor realişti, că parcă îi văd fiecare detaliu; doar că realitatea lor este în final aşa de vagă încât ei nu o pot identifica deloc; astfel că ei nu văd un lucru esenţial; realitatea lor nu mai este demult reală.

Pentru că severitatea şi glumele de prost gust ale situaţiei, create de plângerile lor permanente făcute asupra noastră, sunt, în special şi în mod specific, adevărate pentru ei. Mereu spun despre noi că încercăm să reînviem trecutul, sau că readucem înapoi simplitatea şi superstiţia barbară a trecutului; aparent că noi militäm pentru reînvierea

secolului al IX-lea. Ei chiar cred că pot reînvia de fapt secolul al XIX-lea. Ei întotdeauna ne spun că acest mod de viaţă sau această tradiţie a dispărut pe vecie, că această îndeletnicire sau aceste crezuri au dispărut pentru totdeauna; dar ei nu îndrăznesc să recunoască că comerţul lor vulgar, bişniţăresc a apus demult. Ne cheamă a fi reacţionari când vorbim de Reînvierea Credinţei sau Reînvierea Catolicismului. Dar sunt foarte calmi atunci când împânzesc mass-media cu titluri pompoase gen Reînvierea Comerţului. Ce de smiorcăieli faţă de un trecut arogant? Ce voce din cavou? Ei nu au nici un motiv să creadă într-un reviriment al comerţului, aşa cum nici stră, străbunicii lor nu ar fi găsit imposibil să creadă în declinul negoţului.

Ei nu au o bază inteligibilă pentru a presupune că noi ne vom îmbogăţi mai tare, cu excepţia faptului că strămoşii noştri nu ne-au pregătit niciodată pentru perspectiva sărăcirii. Totuşi, sunt chiar ei cei care ne blamează pe noi că depindem de tradiţiile sentimentale ale înţelepciunii strămoşilor noştri. Sunt ei care întotdeauna refuză ideile sociale doar pentru că ele aparţin unor alte generaţii decât ale lor. Ei sunt cei care ne spun că moara nu va mai măcina vreodată cu apa care a trecut; fără ca să observe că propriile mori sunt în paragină, nefolosite. Ei sunt cei care ne acuză că ne zbatem contra valului mări. Şi ei nu observă că până şi timpul a făcut din doamna Partington o baborniţă. Tot ei ne spun că în faţa capitalismului şi consumerismului actual noi suntem ca şi prinţul Cnut[1] ce a oprit valurile; dar ei nu sesizează că Anglia lui Cobden[2] este deja moartă ca şi Anglia lui Cnut. Ei întotdeauna caută să ne copleşească cu inundaţii, să ne mături cu ajutorul metaforelor create în afara valului acestui timp; pentru toată lumea, dacă s-ar putea, ei ar cere râurilor să se întoarcă din drumul lor, pentru că au lăsat oraşele noastre aşa în urmă, sau ar da în judecată cele şapte mări pentru că se supun tridentului; sau să ţină în frâu din nou, cu aur pentru câţiva şi fier pentru mulţi, zgomotosul râu Clydee.

Am fi tentaţi să exclamăm la fel ca şi căpitanul Wicks. Noi nu alegem între o posibilă ţărănime şi un comerţ înfloritor. Noi alegem între o ţărănime ce ar putea să urmeze şi un comerţ care deja a eşuat. Noi nu căutăm să ademenim oamenii departe de o afacere prosperă către un fel de vacanţă în Arcadia sau către un tip de ţăran din Utopia. Noi doar încercăm să facem o sugestie despre un nou start după ce o afacere falimentară a falimentat efectiv. Noi nu vedem nici un motiv plauzibil pentru revenirea comerţului Angliei la nivelul secolului al XIX-lea, doar dacă apelăm la sentimentalisme ieftine şi un fel de minciuni pe care mass-media le-ar cataloga „idei optimiste“. Ei ne iau în zeflemea spunând că noi încercăm să ne întoarcem la condiţiile din Evul Mediu; ca şi când noi ne-am strădui să readucem înapoi arcurile şi armurile Evului Mediu. Ei bine, coifurile au reapărut; s-ar putea să reapară şi armurile, chiar şi arcurile şi săgeţile vor trebui să revină, cu mult timp înainte să vedem o revenire la momentele minunate de astăzi şi de care suntem norocoşi să le putem trăi. Este chiar posibil ca arbaleta din greşeală să fie catalogată ca fiind superioară unei puşti.

1 985/995 – 1035. Rege al Danemarcei, Angliei, Norvegiei şi a unor ţinuturi din Suedia - TEI

2 Richard Cobden (1804 – 1865) – fabricant englez, om de stat de orientare radical-liberală - TEI

Eu cred că nu este surprinzător că în cel mai rău caz vom reveni la un mod simplu de viaţă. Chiar dacă se va face pe un drum aflat în ruină. Eu cred că sufletul îşi va regăsi simplitatea din nou, chiar dacă în Epoca Întunecată. Dar noi suntem Creştini, şi ţinem atât la trup, cât şi la suflet; noi suntem Englezi şi nu ne dorim, dacă putem ajuta, ca poporul englez să fie numit Poporul Ruinelor. Iar dorinţa noastră cea mai de preţ este să luăm în considerare dacă această tranziţie nu poate fi făcută în lumina raţiunii şi tradiţiei; dacă noi nu putem construi un pod între aceşti versanţi abrupţi şi alunecoşi pentru a avea un teren mai ferm şi mai liber dincolo, fără consimţământul pe care totuşi prea nobila noastră naţiune trebuie să se coboare în valea umilinţei în care naţiunile dispar din istorie. Pentru acest motiv, cu mare încredere în principiile noastre şi fără să ne fie ruşine în a fi deschişi în a argumenta aplicabilitatea lor, am chemat companionii noştri la sfat.

Șansa refacerii

A fost odată ca niciodată, sau, de presupus, mai mult decât o dată, un om care a intrat într-un bar şi a cerut o halbă de bere. Nu-i voi menţiona numele, din motive variate şi evidente; poate fi o calomnie în zilele noastre să spui asta despre un om; sau poate fi expus cercetărilor poliţiei pentru încălcarea mai multor legi ale zilelor noastre. Aşa că în privinţa asta numele lui poate fi oricare: William Shakespeare, Geoffrey Chaucer, Charles Dickens ori Henry Fielding sau oricare dintre numele comune ale oamenilor. Ceea ce e important este că a comandat o halbă de bere. Mai important este că a şi băut-o; iar lucrul cel mai important dintre toate este că apoi a scuipat-o (scuze că spun asta) şi a aruncat cu cana de cositor în cârciumar. Pentru că berea era îngrozitor de rea.

E adevărat, n-o supusese încă vreunei analize chimice dar, după ce a băut puţin din ea, a simţit o lăuntrică, foarte lăuntrică convingere cum că ceva era în neregulă cu berea. După ce a bolit vreo săptămână, simţindu-se din ce în ce mai rău, a dus nişte bere la analiză. Iar savantul de acolo, după ce a fiert-o, a îngheţat-o, a colorat-o în verde, albastru, galben şi tot aşa, i-a spus că, într-adevăr, conţinea o cantitate mare de otravă letală. „A continua să bei asta“, a spus omul de ştiinţă gânditor, „va fi, neîndoielnic, o cale plină de riscuri, dar viaţa nu se poate separa de riscuri. Înainte să te decizi să renunţi la ea trebuie să te hotărăşti ce înlocuitor propui să-ţi bagi în corp în locul băuturii care, mai mult sau mai puţin, se află acum acolo. Dacă îmi aduci o listă cu alegerile tale în problema asta dificilă, îţi voi descrie bucuros diversele obiecţiuni ştiinţifice pe care le ridică fiecare din ele.“

Omul a plecat şi i-a fost din ce în ce mai rău. Şi a observat, într-adevăr, că nimănui dintre ceilalţi nu părea să le fie mai bine. Când a trecut pe la tavernă, a văzut mai mulţi amici de-ai săi de pahar zvârcolindu-se în agonie pe jos şi nu puţini zăceau morţi în grămezi neînsufleţite pe drum. Pentru mintea lui simplă asta părea să fie o chestie îngrijorătoare pentru întreaga comunitate; aşa că s-a îndreptat grăbit către Judecătorie unde a depus o plângere împotriva cârciumii. „Se pare, într-adevăr“, a spus Judecătorul de Pace, „că birtul precizat este unul în care oamenii sunt omorâţi sistematic prin otrăvire. Dar, înainte să cereţi suspendarea activităţii sau chiar închiderea lui trebuie să mai luaţi în considerare o problemă nu tocmai simplă. V-aţi gândit exact ce clădire puneţi în loc, dacă o să fie... În acest moment, cu regret vă spun, omul a scos un strigăt puternic după care a fost scos cu forţa din Judecătorie anunţându-se că a înnebunit. Într-adevăr, convingerea asupra bolii mentale a crescut odată cu boala fizică într-o aşa proporţie încât a consultat un reputat doctor în psihologie şi psihanaliză, care i-a spus confidenţial, „În ceea ce priveşte diagnosticul, suferiţi, fără îndoială, de aberaţia Bink. În ceea ce priveşte tratamentul, vă spun sincer că este foarte dificil de găsit ceva de tratat această problemă. V-aţi gândit care este alternativa la nebunie?“ La care bărbatul a sărit fluturându-şi mâinile şi a ţipat, „Niciuna. Nu există alternativă la nebunie. E inevitabilă. E universală. Trebuie să ne adaptăm acesteia.“

Aşa că, adaptându-se situaţiei, l-a ucis pe psiholog, apoi s-a întors şi i-a omorât pe magistrat şi doctor iar acum este la azil, vesel cât e ziulica de lungă.

În ficţiunea de mai sus sunt expuse circumstanţele care sunt necesare în primul rând să apară la începutul unui proiect de renaştere socială. Este vorba despre un domn care a fost întrebat cu ce ar înlocui otrava ce i-a fost introdusă în corp sau ce schemă constructivă avea în vedere pentru a înlocui bârlogul asasinilor care-l otrăviseră. O cerinţă similară le este adresată acelora dintre noi care consideră plutocraţia o otravă ori statul plutocratic de azi drept ceva în genul vizuinii tâlharilor. În parabola otrăvirii se poate ca cititorul să împărtăşească ceva din lipsa de răbdare a eroului. Se poate spune că nimeni n-ar fi atât de nebun ca să nu renunţe la acidul cianhidric sau să scape de asasinii profesionişti doar din cauza unor diferenţe de opinie în privinţa cursului lucrurilor ce ar fi urmat ulterior. Dar i-aş cere cititorului să fie puţin îngăduitor, nu doar cu mine ci şi cu el însuşi şi să se întrebe de ce reacţionăm cu atâta promptitudine în cazul otrăvii şi crimei. Nu este pentru că suntem indiferenţi la substitut, chiar şi în cazul acesta. N-ar trebui să privim o otravă drept antidotul alteia dacă înrăutăţeşte boala. Sau astfel spus n-ar trebui să trimitem un hoţ să prindă un alt hoţ dacă creşte frecvenţa furturilor. Principiul în baza căruia acţionăm, chiar dacă acţionăm prea repede ca să putem raţiona sau gândim prea repede pentru a explica, este, fără îndoială, un principiu pe care l-am putea defini. Dacă doar îi dăm unui om un vomitiv după ce a luat otravă nu este din cauză că ne gândim că poate trăi cu vomitive mai mult decât cu otravă. Se întâmplă pentru că ne gândim că, după ce a fost mai întâi însănătoşit de otrăvire, apoi şi-a revenit după vomitiv, va veni o vreme când el însuşi se va gândi că i-ar plăcea ceva mâncare obişnuită. Acesta e punctul de plecare al întregii speculaţii, cea care ne interesează pe noi în mod deosebit. Dacă anumite obstacole sunt înlăturate, avem un semn de întrebare nu despre ceea ce ar face el, ci mai degrabă ce am face noi. Astfel, dacă salvăm un număr de vieţi din bârlogul hoţilor, nu îi întrebăm în acel moment ce vor face ei cu vieţile lor. Putem presupunem că vor face ceva mai inteligent decât să ia otravă. Cu alte cuvinte, primul principiu simplu pe care se bazează toate reformele este că există o tendinţă de însănătoşire în fiecare lucru viu, dacă eliminăm presiunea unui pericol iminent sau unei dureri. Acum, la începutul acestei schiţe brute de reformă socială, pe care îmi propun să o conturez aici, doresc să clarific acest principiu general al recuperării fără de care ar fi neinteligibilă. Noi credem că, dacă lucrurile ar fi lăsate libere, ele s-ar însănătoşi. Dar, de asemenea, credem (şi asta e foarte important pentru problematica în discuţie) că, dacă lucrurile măcar ar începe să fie puse în libertate, ele vor începe să-şi revină. Dacă bărbatul măcar renunţă la băutul berii otrăvite, corpul său va face un efort pentru a-l recupera la starea iniţială. Dacă omul doar scapă de cei care îl otrăvesc încet, cumva, prin extensie, chiar aerul pe care îl respiră va fi un antidot pentru otravă.

Consider că problema reformei sociale se împarte în două stadii distincte sau chiar idei, aşa cum sper să explic în eseurile ce urmează. Una este să blochezi o categorie socială contra unui monopol dăunător care se petrece deja, inversând acea mişcare şi întorcând-o către ceva mai mult sau mai puţin normal, dar în niciun caz ideal, altceva este să inspiri

acea societate normală cu ceva ce este cu adevărat ideal, chiar dacă nu neapărat utopic. Dar primul lucru ce trebuie înţeles este că orice eliberare de presiunea prezentului va avea, probabil, un efect moral mai mare decât îşi imaginează criticii noştri. Până în prezent toate victoriile au fost triumfuri ale monopolului plutocratic; toate înfrângerile au aparţinut proprietăţii private. Îndrăznesc să spun că o înfrângere reală a monopolului ar avea un efect imediat şi incalculabil, mult dincolo de înfrângerea în sine, la fel ca primele înfrângeri militare ale unui imperiu, ca cel prusac, care se considera invincibil. Pe măsură ce fiecare grup sau familie regăseşte experienţa proprietăţii private, el va deveni un centru de influenţă, o misiune. Chestiunea de care ne ocupăm nu este o problemă de alegeri cu rezultate ce vor fi socotite de o maşină. Este o problemă de mişcare populară ce nu depinde niciodată de nişte biete numere.

Din această cauză am luat atât de des în discuţie chestiunea ţărănimii, ca model de lucru. Caracteristic pentru clasa rurală este că nu e o maşinărie, aşa cum, practic, este orice stat social ideal. Ea este un lucru care va lucra doar aşa cum îi este stabilit în tipare. Faci legi pentru o Utopie şi păstrând aceste legi poţi păstra Utopia. Dar nu faci legi pentru a crea o ţărănime. Creezi ţărănimea şi aceasta creează legile. Nu vreau să afirm, şi asta se va vedea limpede când voi ajunge la aspecte mai detaliate, că legile nu trebuie folosite pentru organizarea clasei rurale sau chiar pentru protecţia ei. Ce vreau să spun este că trăsăturile ţărănimii nu depind de legi. Forţa morală a ţărănimii depinde de ţărani. Bărbaţii au rămas alături unii de alţii de secole în ferme separate şi relativ egale, fără ca mulţi dintre ei să-şi piardă pământurile, fără ca vreunul din ei să cumpere suprafeţe mari de terenuri. Totuşi, de cele mai multe ori nu au existat legi împotriva acumulării de terenuri. Ţăranii nu puteau cumpăra pentru că ţăranii n-ar fi vândut. Această formă de egalitate moderată, odată instaurată, nu e doar o formulă legală ci este, de asemenea, un fenomen moral şi psihologic. Oamenii se comportă când se află în această situaţie aşa cum o fac atunci când sunt acasă. Adică rămân pe loc sau, cel puţin, se comportă normal. Aşadar, nu este o logică abstractă să demonstrezi că oamenii nu se simt ca acasă într-un socialism utopic. Însă socialiştii ce descriu Utopia se simt, în general, într-un mod confuz, ceea ce nu li se întâmplă celorlalţi oameni. Şi tocmai acesta este motivul pentru care trebuie să facă legi de control economic atât de elaborate şi de clare. Ei folosesc armate de funcţionari ca să mute oamenii ca pe nişte mulţimi captive din cartiere vechi în altele noi şi, fără îndoială, mai bune. Dar noi credem că sclavii pe care îi vom elibera vor lupta ca soldaţi pentru noi.

Cu alte cuvinte, tot ceea ce vreau să fac în această prefaţă este ca cititorul să înţeleagă că încercăm să facem ceva care să funcţioneze independent. O maşină nu va funcţiona singură. Un om o va face, chiar dacă se va îndrepta spre multe lucruri atrăgătoare pe care ar fi fost înţelept să le evite. Eliberat de unele dezavantaje, îşi va putea asuma responsabilităţi. Toate schemele de aglomerări de populaţie (marile centre urbane moderne) conţin o caracteristică de control al individului chiar când acesta este liber şi se inoculează ideea că va rămâne liber cât timp este controlat. Ei consideră că omul nu poate fi otrăvit dacă are un doctor care să stea lângă el la ora mesei şi care să-i controleze îmbucăturile şi să-i măsoare vinul. Noi considerăm că un om poate avea nevoie de un

doctor când este otrăvit, dar nu mai are nevoie de el când este sănătos. Nu spunem, aşa cum ei ar putea să o facă, că el va fi mereu sănătos şi fericit pentru că sunt şi alte elemente în viaţă pe lângă cele economice şi chiar economicul este afectat de păcatul originar. Nu spunem asta pentru că omul n-ar avea nevoie de un medic, un preot sau o soţie, de un prieten sau de Dumnezeu. Însă afirmăm că există ceva mult mai real şi mai de încredere decât orice schemă socială, iar acest ceva este o societate. Există un astfel de lucru: oameni cu o viaţa socială care li se potriveşte şi le permite să se simtă bine unii cu alţii. Nu trebuie să aşteptaţi realizarea acestui tip de societate pretutindeni. Diferenţa se va vedea imediat ce aţi realizat-o oriunde. Aşa că dacă sunt întrebat de la început: „Nu credeţi că socialismul sau capitalismul reformat vor salva Anglia. Chiar credeţi că o va face distributismul?“ eu răspund „Nu, eu cred că englezii vor salva Anglia, dacă ar avea o şansă minimă“.

Prin urmare sunt încrezător în privinţa asta. Consider că avem de a face cu un colaps al maşinii şi nu al omului. Şi sunt cu totul de acord, după cum tocmai am explicat, că alocarea unei munci omului este diferită de alocarea unui plan de lucru unei maşini. Cer cititorului să facă această distincţie, la acest moment al descrierii, înainte să continui să descriu mai explicit câteva direcţii posibile de reformă. Nu-mi este deloc ruşine să fiu gata să ascult argumente, nu-mi este deloc teamă să las problemele deschise pentru ajustări, nu sunt deloc deranjat de perspectiva ca unii să folosească aceste principii în variate forme în programele lor. Ţin prea mult la onoare ca să îmi tratez programul ca pe un program de partid sau ca să pretind că documentul meu privat să devină act legislativ fără vreun amendament. Dar am un motiv particular, în acest caz particular, să insist în acest capitol asupra faptului că există o şansă rezonabilă de scăpare şi să cer ca această şansă rezonabilă să fie luată în considerare cu o voioşie rezervată. Nu-mi pasă prea mult de acel tip de virtute americană care este numit uneori optimism. Are prea mult din gustul ştiinţei creştine ca să fie un lucru confortabil pentru creştini. Dar simt cu adevărat, în acest caz particular, că există un motiv pentru a avertiza oamenii împotriva unei pripite manifestări a pesimismului şi o mândrie a impotenţei. Cer tuturor să ia în considerare, într-o manieră liberă şi deschisă, dacă ceva de genul celor indicate aici nu poate fi rezolvat, chiar dacă într-un mod diferit în detaliu. Asta pentru că este o chestiune de înţelegere a omului. Situaţia este mult prea serioasă pentru omenire pentru a fi tratată cu veselie. Şi în acest sens aş îndrăzni să adresez un avertisment.

Un bărbat a fost condus de o călăuză nebună sau de un camarad de drum prea încrezător pe sine la marginea unei prăpastii în care ar fi putut cădea în noapte. Se poate spune că nu e nimic de făcut decât să te aşezi şi să aştepţi să se lumineze. Totuşi, ar putea să petreacă orele de întuneric discutând despre cum ar fi mai bine pentru ei să facă cale întoarsă către o zonă mai sigură. Iar rememorarea tuturor întâmplărilor şi formularea oricărui plan coerent de călătorie nu vor fi pierdere de vreme, mai ales dacă nu este nimic altceva de făcut. Dar există un sfat pe care l-am da călăuzei care a ghidat greşit străinul, mai ales dacă acesta este un om simplu, un om poate cu o educaţie rudimentară şi emoţii simple. L-am sfătui, hotărât, să nu tragă de timp demonstrând că întoarcerea este imposibilă, că nu există pământ solid în spate, că nu există şanse de a găsi calea către casă

din nou, că paşii tocmai făcuţi sunt ireversibili şi că progresul trebuie să meargă înainte şi nu mai există cale de întoarcere. Dacă este un om plin de tact, în ciuda erorii sale anterioare, va evita acest ton în conversaţie. Dacă nu este un om cu tact, nu e în totalitate imposibil ca cineva să cadă în prăpastie înainte de încheierea conversaţiei. Şi acesta nu va fi modestul străin.

De asemenea, o armată mărşăluia în coloane într-o zonă sălbatică sub conducerea unui comandant prea încrezător în calităţile sale de lider şi care era sigur că va găsi noi rute de comunicaţii care vor fi cu mult mai bune decât cele vechi. Pe când soldaţii erau epuizaţi de mărşăluit şi trupa suferea de-o înfometare groaznică şi-o expunere prelungită la soare, aceştia află că au avansat nesusţinuţi logistic într-o ţară ostilă, iar semnele militare vizibile pretutindeni erau ale unui inamic care-i încercuia pas cu pas. Marşul s-a oprit brusc, iar comandantul se adresează oamenilor săi. Sunt multe lucruri măreţe pe care le poate spune. Unii ar fi de părere că mai bine n-ar zice nimic. Mulţi ar susţine că cu cât spune mai puţine cu atât este mai bine. Alţii, în schimb, ar insista, e adevărat, că într-o retragere curajul este chiar mai necesar decât într-un atac. Comandantul poate fi sfătuit să-şi însufleţească oamenii dezamăgiţi ameninţându-şi inamicul cu o înfrângere şi mai dramatică; declarând că totuşi vor învinge inamicul; că vor ţâşni din plasa inamicului ca din praştie şi că fuga lor va fi de departe mai victorioasă decât victoria însăşi. Dar oricum, există un tip de discurs pe care comandantul nu-l va avea în faţa oamenilor săi decât dacă este mai nebun decât îl arată greşeala iniţială. El nu va spune: „Am luat o poziţie care vă poate părea dezamăgitoare, dar vă asigur că nu va mai conta dezamăgirea de care suferiţi dacă faceţi o serie de încercări inevitabile şi zadarnice s-o îmbunătăţiţi sau dacă vreţi să vă întoarceţi la ceea ce aţi considerat, nebuneşte, o poziţie puternică. Chiar mă amuză sugestiile voastre absurde de a ne întoarce la vechile rute logistice, pentru că nici nu m-am gândit vreodată prea mult la ele“. În concluzie, au mai fost revolte în deşert până acum şi este posibil ca generalul să nu fi fost ucis în lupta cu duşmanul.

O naţiune şi civilizaţie măreaţă a urmat, timp de secole, o formă de progres care s-a menţinut independentă de unele căi vechi de comunicare, sub forma unor străvechi tradiţii despre pământ, patrie şi credinţă. A progresat sub conducători care erau siguri de sine, ca să nu spunem chiar încrezuţi. Ei erau foarte convinşi că regulile economice le erau ferme, teoria politică era corectă, comerţul era prielnic, parlamentul popular, presa instruită şi ştiinţa era plină de umanitate.

Cu această încredere şi-au supus poporul unor experimente noi şi uriaşe: să-şi transforme propria lor naţiune independentă într-un etern debitor către câţiva oameni bogaţi; să acumuleze grămezi de proprietăţi private bizuindu-se pe finanţişti; să-şi acopere pământul cu fier şi piatră şi să şi-l cureţe de iarbă şi grâne; să-şi ducă hrana în afara ţării cu speranţa că o vor cumpăra înapoi de la capătul lumii; să-şi încarce mica insulă cu fier şi aur până când a devenit îngreunată ca un vapor ce stă să se scufunde; să lase bogaţii să devină mai bogaţi şi mai puţini la număr, iar săracii să devină mai mulţi şi mai săraci; să lase lumea să se scindeze în două, într-un război între stăpâni şi slugi; să se piardă orice urmă de prosperitate moderată şi patriotism neprefăcut, până când n-a mai existat

independenţă fără lux şi muncă fără urâţenie; să lase milioane de semeni dependenţi de o disciplină şi o subzistenţă indirecte şi reci, care să lucreze până la epuizare pentru cineva necunoscut şi care să primească mijloacele de viaţă dintr-o direcţie necunoscută; şi toate atârnând de firul de aţă al unui comerţ cu străini care s-a subţiat din ce în ce mai mult.

Oamenilor care au adus lucrurile în această situaţie li se pot spune multe. Ar fi corect să li se reamintească că o simplă revoltă va înrăutăţi lucrurile. Poate fi adevărat că unele complicaţii trebuie tolerate pentru un timp, ele corespunzând altora şi trebuie privite cu grijă împreună. Dar dacă ar fi să le spun ceva prinţilor şi conducătorilor unui astfel de popor, le-aş spune cât se poate de serios: „Pentru Dumnezeu, de dragul nostru, dar mai mult decât orice, de dragul vostru, nu vă grăbiţi orbeşte să le spuneţi că nu există cale de ieşire din capcana în care i-a dus nebunia voastră; că nu există alt drum decât cel pe care i-aţi dus în ruină; că nu există alt progres decât cel care s-a oprit aici. Nu fiţi atât de înflăcăraţi să le demonstraţi nefericitelor voastre victime că nefericirea e totuna cu lipsa de speranţă. Nu fiţi atât de nerăbdători să-i convingeţi, acum când sunteţi la finalul experimentului, căci sunteţi şi la finalul resurselor.

Nu fiţi atât de elocvenţi, minuţioşi, logici şi radios convingători în a demonstra că propria voastră eroare e irevocabilă şi iremediabilă, mai mult decât este cu adevărat. Nu încercaţi să minimalizaţi boala industrializării arătând că e incurabilă. Nu daţi o aură strălucitoare problemei întunecate a minei de cărbune arătând că ar fi o gaură fără fund. Nu le spuneţi oamenilor că nu este o altă cale, pentru că mulţi nu vor suporta asta. Nu le spuneţi oamenilor că avem numai o variantă, pentru că mulţi, deja, consideră că este imposibil de suportat. Şi mai târziu, în ceasul al 12-lea, când soarta devine sumbră şi sfârşitul inevitabil, marea masă de oameni poate înţelege brusc pe ce cale oarbă i-a condus progresul vostru. Iar apoi s-ar putea întoarce împotriva voastră în capcană. Şi dacă se vor enerva cu toţii s-ar putea să nu suporte batjocura finală cum că nu puteţi face nimic, că nici măcar nu veţi încerca să faceţi ceva. „Ce eşti tu, omule, şi de ce ai căzut pradă deznădejdii?“ a spus poetul. „Dumnezeu îţi va ierta orice în afara disperării“[1]. „Omul îl poate ierta pe cel nepriceput dar ar putea să nu-l ierte pe cel căzut pradă disperării“.

1 Probabil un citat din „Christ! I am Christ’s!“ de Frederick W. H. Myers - TEI

Cu simțul proporțiilor

Aceia dintre noi care studiază ziarele şi luările de cuvânt ale parlamentarilor cu atenţia cuvenită au, în acest moment, o idee destul de clară despre natura răului socialismului. Este o idee utopică izolată, imposibil de realizat şi, de asemenea, un pericol concret imens care ne ameninţă în fiecare moment. E doar un lucru la fel de îndepărtat ca şi capătul lumii şi la fel de aproape ca şi capătul străzii. Toate acestea sunt suficient de clare. Însă partea care îmi reţine atenţia în acest moment este mai interesantă decât aspectul utopic. Cineva care obişnuia să scrie la Daily Mail a fost atent la acest aspect şi a prezentat această idee socială, sau într-adevăr aproape orice altă idee socială, ca pe un soi de paradis al laşilor. El a sugerat că persoanele fără voinţă îşi doresc să fie protejate de solicitările şi forţa individualismului nostru viguros încât au implorat după o grijă părintească din partea guvernului şi a legislaţiei. Pe când îi citeam remarca cu profundă şi statornică încântare mi s-a înfăţişat imaginea individualistului sub forma unui om care probabil scrie astfel de remarci şi cu siguranţă le şi citeşte. Cititorul împătureşte ziarul şi se ridică de la bine-individualizata sa masă pentru micul dejun, unde tocmai şi-a terminat o masă bogată şi aventuroasă: şunca tăiată în feliuţe din porcul care nu demult grohăia în curtea din spate, ouăle înşfăcate periculos din cuib, printre zbaterile din aripi ale păsărilor din vârful copacilor ce se leagănă şi se apleacă, dând casei numele atât de potrivit de Pine Crest („Coama Brazilor“). Îşi pune pălăria bizară şi inventivă croită în întregime pe un model îndrăzneţ al propriului său cap curios şi îndrăzneţ. Apoi, iasă din casa sa unică şi asimetrică, construită de asemenea cu propria binemeritată avere în concordanţă cu designul arhitectural bine conceput şi care pare să-i exprime, prin conturul înălţat spre cer, personalitatea înflăcărată. Păşeşte pe stradă făcându-şi propriul drum printre munţi şi văi către slujba preferată, atelierul meşteşugului său imaginar. Zăboveşte pe drum, când pentru a culege o floare, când pentru a compune o poezie, pentru propria-i plăcere. E o persoană unică şi un om liber, nu ca aceşti comunişti. Poate lucra în propriul atelier atunci când doreşte, chiar poate munci târziu în noapte ca să facă loc unei dimineţi trândave. Aşa este viaţa funcţionarului în lumea afacerii private şi a individualismului realist, acesta e drumul său lejer de acasă. Continuă să păşească până când vede în depărtare turnul pitoresc şi remarcabil al atelierului în care el e cel ce hotărăşte, cu atingerile creatoare ale unui zeu...

Îl vede, am spus, în depărtare. Expresia nu e cu totul întâmplătoare. Pentru că este exact cusurul în tot acest soi de filosofie jurnalistică a individualismului şi spiritului antreprenorial, pentru că aceste lucruri sunt astăzi chiar mai îndepărtate şi mai improbabile decât viziunile comuniste. Nu e îngrozitoarea republică socialistă cea care este „în depărtare“. Nu este republica socialistă o utopie. În acest sens nici măcar utopia nu este utopică. Statul socialist poate fi descris într-un fel ca fiind teribil şi primejdios de aproape. Statul socialist depăşeşte statul capitalist în care angajatul citeşte, iar jurnalistul scrie. Utopia este exact ca situaţia actuală a afacerilor, doar că mai rău.

Nu ar fi nici o diferenţă pentru un angajat dacă slujba sa devine mâine parte a unui departament guvernamental. El ar fi la fel de civilizat şi lipsit de civism dacă persoana obscură din fruntea departamentului ar fi un oficial guvernamental. Într-adevăr, nu e mare diferenţă pentru el acum dacă fiii sau fiicele sale sunt angajaţi la oficiul poştal pe principii socialiste cutezătoare şi revoluţionare sau dacă sunt angajaţi la magazine private pe principii individualiste sălbatice şi aventuroase. N-am auzit de nimic care să aducă cu un război civil între fiica de la magazin şi fiica de la oficiul poştal. Mă îndoiesc că tânăra doamnă de la poştă e atât de plină de principii socialiste încât ar considera un lucru lipsit de moralitate să sustragă ceva fără plată de la magazine. Mă îndoiesc că tânăra doamnă de la magazin se înfioară când trece pe lângă o cutie poştală roşie, văzând în asta un avanpost al ciumei roşii.

Cu adevărat îndepărtate sunt individualitatea şi libertatea pe care le glorifică ziarul Daily Mail, turnul pe care omul l-a clădit pentru el însuşi şi care se vede în depărtare. Este iniţiativa privată ce e utopică, în sensul a ceva la fel de îndepărtat ca utopia, proprietatea privată ce reprezintă pentru noi un ideal şi o imposibilitate pentru criticii noştri. Este ceea ce poate fi cu adevărat discutat aproape cu exactitatea cu care scriitorul discută despre colectivism în Daily Mail. Este ceea ce unii oameni consideră un scop, iar alţii un miraj. Este ceea ce prietenii lor susţin că este satisfacţia finală a speranţelor moderne ale hămesiţilor, iar inamicii săi susţin a fi o contradicţie a bunului simţ şi posibilităţilor umane.

Participanţii la polemică deveniţi conştienţi de adevărata problemă, spun deja despre idealul nostru ceea ce se spunea despre idealul socialiştilor. Ei spun că proprietatea privată este prea ideală pentru a fi posibilă, că iniţiativa privată este prea bună pentru a fi adevărată. Ei spun că ideea oamenilor obişnuiţi cu proprietăţi obişnuite este contrară legilor economiei politice şi necesită o alterare a naturii umane. Ei afirmă că toţi oamenii de afaceri practici ştiu că această chestie nu va funcţiona vreodată, la fel cum acelaşi popor îndatoritor este mereu pregătit să afle că managementul statului nu va funcţiona vreodată. Tot ei au duioasa credinţă că nici un management nu ar funcţiona decât cel făcut de ei. Ei numesc asta legea firii şi numesc „molâu“ pe oricine îndrăzneşte să o pună la îndoială. Dar ceea ce trebuie remarcat este că, deşi soluţia normală a proprietăţii private pentru toţi nu este nici acum foarte larg îndeplinită în măsura în care este realizată de conducătorii pieţei moderne (şi prin urmare de conducătorii lumii moderne), ei recurg la acelaşi criticism pentru această noţiune normală a proprietăţii pe care l-au aplicat şi noţiunii anormale a comunismului. Ei spun că e utopic şi au dreptate. Spun că e idealist şi au dreptate. Spun că e exaltat şi au dreptate. Merită orice nume care descrie cum au scos complet justiţia în afara lumii, orice nume care va măsura cât de îndepărtat de ei şi de cei asemeni lor este standardul traiului decent, orice nume care va evidenţia şi va repeta faptul că proprietatea şi libertatea sunt separate de ei şi ai lor, ca de un abis între rai şi iad.

Aceasta este chestiunea reală ce va trebui combătută cu criticile noastre serioase şi eu am scris aici o serie de articole ce se preocupă mult mai îndeaproape de asta. Se pune întrebarea dacă acest ideal poate fi altceva decât un ideal şi nu dacă trebuie confundat cu prezentul vrednic de dispreţ. Este doar întrebarea dacă acest lucru bun e cu adevărat prea

bun ca să fie adevărat. Pentru moment voi spune doar că dacă pesimiştii sunt convinşi de pesimismul lor, dacă scepticii susţin cu adevărat că idealul lor social este acum izgonit pentru totdeauna de dificultăţi mecanice sau de soarta materialistă, ei au atins cel puţin o concluzie remarcabilă şi curioasă. Este cu totul ciudat să spui că omul va trebui separat, prin urmare, de braţe şi picioare, îndatorat fiind modelului îmbunătăţit al roţilor, decât să spui că el va trebui să-şi ia la revedere pentru totdeauna de la două sprijinuri naturale cum sunt simţul alegerii pentru el însuşi şi cel al posesiei pentru sine. Aceste critici, chiar dacă apar drept critici ale socialismului sau distributismului, sunt foarte preocupate în a discuta despre întinderi extravagante ale imaginaţiei sau solicitări imposibile ale naturii umane. Mărturisesc, trebuie să-mi întind şi solicit propria imaginaţie şi natură umană foarte tare ca să-mi imaginez orice altceva atât de deformat şi straniu precum rasa umană, sfârşind cu o completă uitare a pronumelui posesiv.

Cu toate acestea, aşa cum spuneam, suntem în polemică cu aceste critici. Distributismul poate fi un vis, un hectar şi jumătate de teren şi o vacă pot fi o glumă, vacile pot fi nişte animale ireale, libertatea poate fi un cuvânt, iniţiativa privată poate fi o ţintă fără speranţă către care lumea nu poate înainta. Dar în ce-i priveşte pe oamenii care consideră că proprietatea şi iniţiativa privată sunt principii funcţionale în acest moment – aceşti oameni sunt atât de orbi şi surzi şi deconectaţi de la propria existenţă zilnică încât pot fi excluşi din dezbatere.

În acest sens, prin urmare, suntem într-adevăr utopici; în sensul în care ţinta noastră e posibil să fie mai îndepărtată şi cu siguranţă mai dificilă. Suntem mai revoluţionari în sensul în care o revoluţie înseamnă o schimbare de sens: o schimbare a direcţiei, chiar dacă ea ar fi însoţită de o restrângere a vitezei. Lumea pe care o vrem este cu mult mai diferită de cea existentă decât este lumea existentă diferită de socialism. Într-adevăr, aşa cum s-a spus deja, nu e mare diferenţă între lumea prezentă şi socialism cu excepţia faptului că am eliminat noţiuni ale socialismului mai puţin importante şi mai mult decorative, capricii cum sunt justiţia, cetăţenia, abolirea foametei şi tot aşa mai departe. Am acceptat deja orice lucru pe care cineva inteligent l-a antipatizat la socialism. Avem toate lucrurile de care se plâng criticii în dezolanta utilitate şi unitate a privitului înapoi. Este o descriere exactă a civilizaţiei existente, în măsura în care lumea lui H.G. Wells a fost criticată drept o civilizaţie centralizată, impersonală şi monotonă.

Nimic nu a fost eliminat în afara unor fantezii inutile despre hrănirea poporului sau acordarea de drepturi plebei. În toate celelalte aspecte unificarea şi înregimentarea sunt deja complete. Utopia a făcut ceea ce era mai rău. Capitalismul a făcut tot ceea ce socialismul a ameninţat să facă. Angajatul de azi are exact tipul de funcţii pasive şi plăceri permise pe care le-ar fi avut în cel mai monstruos model de stat socialist. Sunt exact aceleaşi gusturi şi virtuţi pe care le-ar fi putut avea ca chiriaş şi funcţionar la stat. Dar din momentul în care se trezeşte până în momentul în care merge la culcare, viaţa omului modern este o goană pe un făgaş făcut pentru el de alţii, de multe ori de oameni pe care nu-i va cunoaşte vreodată. Locuieşte într-o casă care nu e a lui, pe care nu a construit-o el, pe care nu o vrea. Este sclavul rutinei, întotdeauna merge la slujbă ca pe şine.

Omul a uitat sensul a ceea ce au înţeles înaintaşii săi, vânători, pelerini şi menestreli rătăcitori, prin „a găsi un cămin“. Gândeşte în termeni salariali, a uitat adevăratul înţeles al bogăţiei. Cea mai mare ambiţie a sa este obţinerea unuia sau altuia din posturile de subordonat într-o afacere care deja este o birocraţie. Există o anume concurenţă pentru acel post în interiorul afacerii, dar asta ar fi în interiorul oricărei birocraţii. Acesta e un aspect pe care apologeţii monopolului îl uită adesea. Aceştia pledează uneori pentru ideea că, chiar într-un astfel de sistem, poate fi o competiţie între funcţionari – posibil o competiţie întru servilism. Dar tot aşa ar putea fi după naţionalizare, când cu toţii ar fi funcţionari guvernamentali. Întreaga obiecţiune faţă de socialismul la nivel de stat dispare dacă există un răspuns la obiecţiune. Dacă fiecare magazin ar fi cu totul naţionalizat ca secţia de poliţie, asta nu ar preveni ca atrăgătoarele virtuţi ale geloziei, intrigii şi ambiţiei egoiste să nu înflorească şi să se dezvolte printre funcţionari, aşa cum uneori se întâmplă chiar printre poliţişti.

Oricum, acea lume există. Ideea e să contestăm şi să schimbăm faptul că acea lume poate fi numită nebuneşte „utopică“. Cuvântul „utopic“ ne poate fi atribuit mie şi celor de aceeaşi părere cu mine şi nu ne vom certa pentru asta. Dar, în alt sens, cuvântul induce mult în eroare şi este cu totul inadecvat. Cuvântul „utopie“ implică nu doar dificultatea în a realiza ceva, dar şi alte caracteristici complementare exemplificate în „Utopia“ lui Wells[1]. Este esenţial să explicăm imediat de ce nu sunt complementari cu utopia noastră – dacă este o utopie.

Există ceva pe care ar trebui să-l numim distributism ideal – deşi n-ar trebui să ne aşteptăm la un distributism ideal în această vale a plângerii. În acelaşi sens cu siguranţă există şi comunismul ideal. Însă nu există capitalism ideal şi un ideal capitalist. Aşa cum am observat deja (chiar dacă nu suficient de des), capitalistul vorbeşte mereu ca un socialist ori de câte ori devine idealist şi, mai ales, când devine sentimental. Întotdeauna vorbeşte despre „servicii sociale“ şi interesele comune pentru întreaga comunitate. De aici rezultă că, în măsura în care un om se presupune că are o utopie, aceasta va fi mai mult sau mai puţin în stilul utopiei socialiste. Finanţistul de succes poate construi într-o lume imperfectă, chiar dacă are sau nu umilinţa creştinească să-şi recunoască imperfecţiunile faţă de el însuşi. Însă dacă i se cere să construiască o lume perfectă, va fi ceva în genul statului schematizat al fabianiştilor sau al ILP[2]. El va căuta ceva sistematizat, simplificat, coplanar. Şi nu-l va obţine. Cel puţin nu de la mine. Exact de această simplificare şi uniformitate mă rog să fiu salvat şi aş fi mândru dacă aş putea să salvez pe cineva. Exact de această ordine şi conformitate fac apel să fim eliberaţi în numele libertăţii.

Nu oferim perfecţiune, ceea ce oferim noi este proporţionalitatea. Ne dorim să corectăm proporţiile statului modern. Însă proporţiile se manifestă între diverse lucruri, iar o proporţie nu este un şablon. E ca şi cum am desena imaginea unui om şi ei înţeleg că desenăm o diagramă de roţi şi axe pentru construcţia unui robot. Nu propunem ca pământul să aibă aceeaşi formă de proprietate într-o societate sănătoasă sau ca toate

1 „A Modern Utopia“, lucrare ficţională apărută în anul 1905, scrisă de H.G. Wells - TEI

2 ILP - Independent Labour Party, partid socialist britanic, fondat în 1893 – TEI

proprietăţile să fie deţinute în aceleaşi condiţii, nici ca toţi cetăţenii să aibă aceeaşi relaţionare cu oraşul. Punctul nostru general de vedere este că puterea centrală are nevoie de mai puţine puteri pentru a putea fi balansată şi controlată, iar acestea trebuie să fie de mai multe feluri: unele individuale, unele publice, altele oficiale şi aşa mai departe. Unii, probabil, vor abuza de privilegiile lor însă preferăm acest risc în locul riscului unui stat sau unui trust care abuzează de omnipotenţa sa.

De exemplu, eu sunt uneori blamat că nu cred în propria mea vârstă sau, şi mai mult, acuzat pentru credinţa în propria mea religie. Sunt considerat medieval, iar unii au descoperit la mine o părtinire în favoarea bisericii catolice, căreia îi aparţin. Dar să facem o paralelă între aceste lucruri. Dacă cineva spune că regii medievali sau ţările cu o ruralitate modernă ar trebui învinuiţi pentru tolerarea unor crâmpeie de socialism mărturisit, am fi mai degrabă surprinşi că remarca se referă la mănăstirile tolerante. Este destul de adevărat că, într-un fel, mănăstirile sunt devotate comunismului şi toţi călugării sunt comunişti. Viaţa lor economică şi etică este o excepţie la civilizaţia feudală sau a vieţii de familie. Poziţia lor privilegiată a fost privită ca un reazem al ordinii sociale. Ei dau un loc potrivit şi proporţionat în stat unor idei cetăţeneşti şi ceva în acelaşi gen a fost adevărat şi pentru terenurile comunale de la sate.

Ar trebui să salutăm şansa acordării locului potrivit şi proporţional în stat breslelor sau grupurilor cetăţeneşti. Ar trebui să fim de acord să stabilim unele suprafeţe de teren ca teren comunal. Considerăm că simpla naţionalizare a întregului pământ este ca şi cum am transforma pe toată lumea în călugări, înseamnă mai mult decât a da acelor idealuri locul potrivit şi proporţional în stat. Sensul obişnuit al comunismului nu este că unii oameni sunt comunişti, ci acela că toţi oamenii sunt comunişti. Însă nu ar trebui să spunem, în acelaşi sens ad-litteram, că înţelesul distributismului este acela că toţi oamenii sunt distributişti. Cu siguranţă nu ar trebui să spunem că înţelesul unui stat ţărănesc este că toţi cetăţenii sunt ţărani. Ar trebui să explicăm că e vorba de caracterul general al unui stat ţărănesc, că terenul este deţinut sub această formă, că legea este emisă în general în acest spirit şi că orice alte instituţii sunt excepţii recunoscute drept jaloane pe podişul înalt al egalităţii.

Dacă toate acestea sunt lipsite de argumente, atunci orice e lipsit de argumente, dacă este inaplicabil, toată viaţa umană este inaplicabilă. Dacă un om vrea să realizeze o grădină de flori, el plantează flori acolo unde poate şi mai ales în locurile care determină caracterul peisagistic al grădinii. Dar nu acoperă complet grădina, ci doar o colorează pozitiv. Nu se aşteaptă ca trandafirii să crească în coşul de fum sau ca margareta să urce pe balustradă. Cu atât mai puţin speră ca lalelele să crească pe brad sau ca arborele de „coada maimuţei“ să înflorească precum rododendronul. Dacă nu vrea o grădină de flori, ci una de zarzavat, atunci procedează diferit. Dar nu va presupune ca o grădină de zarzavat să arate exact ca o bucătărie.

El nu scoate toţi cartofii, pentru că nu e o grădină de flori, iar cartoful are o floare. Îşi cunoaşte principalul obiectiv, dar, nefiind nebun din născare, nu consideră că poate obţine pretutindeni totul în aceeaşi măsură sau într-o manieră deopotrivă neamestecată cu

lucruri de altă natură. Grădinarul nu va exila „condurul doamnei“ în grădina de legume pe motiv că unii mai ciudaţi îi mănâncă. Şi nici nu va clasifica conopida drept floare pentru că are o inflorescenţă. Astfel, din grădina noastră socială, n-am exclude neapărat fiecare maşină modernă mai mult decât am exclude fiecare mănăstire medievală. Alegoria e, într-adevăr, suficient de potrivită pentru că acesta este tipul de motiv elementar uman pe care oamenii nu l-au pierdut niciodată până când şi-au pierdut grădinile: la fel ca acel motiv mai presus de firea umană pierdut tot într-o grădină cu mult timp în urmă[1].

1 aluzie la grădina din Eden - TEI

CÂTEVA ASPECTE ALE MARILOR AFACERI

Cacealmaua marilor magazine

O neînțelegere în privința metodei

Un caz punctual

Tirania trusturilor

Cacealmaua marilor magazine

De două ori mi s-a întâmplat în viaţă ca un editor să-mi spună că nu a îndrăznit să tipărească ceea ce am scris, pentru că ar fi jignit în ziarul său agenţiile de publicitate. Prezenţa unei astfel de presiuni există pretutindeni într-o formă mai silenţioasă şi mai subtilă. Dar eu am un mare respect pentru onestitatea acestui anume editor, fiind maximul de onestitate la care putea ajunge ca editor la un mare ziar de publicaţie săptămânală. A spus adevărul despre falsitatea pe care trebuia s-o spună.

În ambele ocazii mi-a refuzat libertatea de expresie pentru că am spus că marile magazine ce folosesc intens reclama sunt, cu adevărat, mai rele decât micile prăvălii. Interesant de remarcat, acesta e unul din lucrurile care azi nu se mai pot spune, poate singurul. Ar fi fost tolerat, dacă ar fi fost un atac la adresa guvernului. Ar fi fost aplaudat respectuos şi cu tact, dacă ar fi fost un atac la adresa lui Dumnezeu. Dacă aş fi vorbit de rău instituţia căsătoriei, patriotismul sau bunele moravuri, aş fi fost trâmbiţat în titluri cu permisiunea de a mă tolăni prin ziarele de duminică.

Dar nu este convenabil ca *marele ziar* să atace *marele magazin*, fiind el însuşi în felul său un magazin mare şi, tot mai mult, un exponent al monopolului. Dar va fi potrivit a fi spus dacă repet aici, într-o carte, ceea ce am descoperit că e imposibil să repet într-un articol de ziar. Consider că un magazin mare este un magazin rău. Consider asta nu doar în sens moral, ci şi mercantil, respectiv cred că mersul la cumpărături nu e doar o acţiune dăunătoare, ci şi o târguială neprofitabilă. Consider că centrul comercial gigant nu este doar vulgar şi insolent, dar şi incompetent şi incomod. Şi contrazic ideea că organizarea sa la scară mare este eficientă. O organizaţie mare este haotică. Ba mai mult, ar fi aproape adevărat să spunem că organizarea este întotdeauna dezorganizare. Singurul lucru perfect organic este organismul, aşa cum e acest organism grotesc şi obscur numit „om“.

Doar el poate fi destul de sigur că face ceea ce doreşte. Pe lângă el, fiecare extra-om poate fi o super-eroare. Aplicat la lucruri ca magazinele, totul devine o aberaţie totală. Unele lucruri, cum sunt armatele, trebuie să fie organizate, de aceea fac totul pentru a fi bine organizate. Trebuie să aveţi o linie lungă rigidă ca să păziţi o frontieră şi, prin urmare, o întindeţi la maxim. Dar nu trebuie să aveţi o linie lungă pentru pălărieri sau florari pentru ca pălăriile şi buchetele să fie croite şi aranjate îngrijit. E mai probabil ca munca să fie îngrijită, dacă este făcută de un anume meşteşugar pentru un anume client cu anumite panglici şi flori. Persoanei căreia i s-a cerut să croiască pălăria n-o va face niciodată destul de potrivită persoanei pentru care o croieşte. A suta persoană căreia i se cere o va face la fel de rău. Dacă adunăm toate experienţele tuturor gospodinelor şi gospodarilor despre marile magazine trimiţând mărfurile greşite, strivindu-le pe cele bune, uitând să trimită orice fel de bunuri, ar trebui să vedem o învălmăşeală de ineficienţă. Sunt de departe mai multe erori într-un magazin mare decât într-unul mic, unde fiecare cumpărător îl poate înjura pe proprietar. Confruntat cu eficienţa modernă, clientul este reţinut, conştient de

talentul organizaţiei de a-l concedia pe omul nepotrivit. Pe scurt, organizarea este un rău necesar – care în acest caz nu este necesară.

Am început aceste observaţii cu una despre marile magazine deoarece ele sunt lucruri apropiate şi familiare tuturor. Nu am nevoie să zăbovesc asupra altor afirmaţii şi mai nostime făcute despre uriaşa combinaţie de departamente. Una dintre cele mai comice este afirmaţia că este convenabil să iei totul din acelaşi magazin. Care va să zică, e convenabil să parcurgi strada, câtă vreme o faci în interior şi, adesea, în subteran, în loc să parcurgi aceeaşi distanţă în aer liber, de la un magazinaş la altul. Adevărul e că magazinele monopoliştilor chiar sunt convenabile – lor înşişi.

Ei au avantajul concentrării afacerii pe măsură ce concentrează averea la tot mai puţini cetăţeni. Averea lor le permite uneori să plătească salarii acceptabile, de asemenea le permite să preia afaceri mai bune şi să facă reclamă unor produse proaste. Dar că propriile lor bunuri sunt mai bune, asta n-a început nimeni să arate vreodată. Şi mulţi dintre noi cunosc cazuri concrete când sunt, categoric, mai rele. Mi-am exprimat acum opinia (atât de şocantă pentru editorul revistei şi ce-i ce îşi fac reclamă acolo) nu doar ca un exemplu pentru teza mea generală că micile proprietăţi ar trebui resuscitate, ci şi pentru că este esenţial pentru înţelegerea unui alt adevăr mult mai curios. Este vorba de psihologia tuturor acestor lucruri: nimic altceva în afară de mărime, bogăţie, reclamă şi aroganţă. Asta ne dă primul model de lucru despre modul în care lucrurile sunt făcute astăzi şi modul în care (mă rog Domnului) ele pot fi desfăcute mâine.

Există un aspect general complet uitat, evident şi covârşitor, ce trebuie remarcat înainte să avem în vedere legile ce sunt mai cu seamă necesare pentru înnoirea statului. Acesta e faptul că o revoluţie substanţială poate fi făcută fără nici un fel de legi. Nu priveşte nici o lege existentă, mai degrabă o superstiţie. Curios lucru, susţinătorii săi se fălesc cu faptul că e o superstiţie. Zilele trecute am văzut o piesă de teatru care mi-a plăcut în întregime, numită „Foloasele reclamei“[1]. Era vorba despre un tânăr om de afaceri care încearcă să spargă monopolul săpunului menţinut de tatăl său, un om de afaceri de modă veche, prin aplicarea celei mai agresive teorii americane cu privire la psihologia reclamei. Un lucru interesant care m-a izbit în privinţa asta a fost următorul:

A fost nostim să le acordăm celor doi, pe rând, simpatia noastră. A fost o farsă bună să-i facă pe cei doi, alternativ, să pară nebuni. Dar nimeni n-a părut să simtă ceea ce am simţit eu a fi cele mai uimitoare şi evidente aspecte ale nebuniei. L-au zeflemisit pe bătrân pentru că era în vârstă, demodat, pentru că era suficient de sănătos ca să ia în derâdere maimuţăreala publicităţii nebuneşti. Dar nimeni nu l-a criticat cu adevărat pentru că a făcut un monopol, pentru care ar fi putut fi pus vreodată la stâlpul infamiei. Nimeni n-a părut să aibă suficient instinct pentru independenţă şi demnitate umană pentru a fi deranjat de ideea că un bătrân fudul ne-ar putea împiedica, dacă ar fi vrut, să avem un confort uman obişnuit.

1 „It Pays to Advertise“, farsă dramatică de Roi Cooper Megrue şi Walter Hackett, prezentată pentru prima oară în anul 1914 pe Broadway – TEI

La fel a fost şi cu tânărul. I s-a spus de către prietenul american că reclama poate hipnotiza creierul uman, că oamenii sunt atraşi cu o fascinaţie mortală printre uşile magazinului ca în gura unui şarpe, că subconştientul este capturat şi va fi paralizat prin repetiţie şi că suntem toţi făcuţi să ne mişcăm precum păpuşile mecanice atunci când un creator de reclame yancheu spune „Fă-o acum!“. N-a părut să-i displacă cuiva asta. Nimeni n-a părut destul de viu ca să fie deranjat. Tânărul a fost luat peste picior pentru că era sărac, ruinat, prins în tertipurile falimentului, şi tot aşa. Dar nu părea să ştie că era ceva mai rău decât un şarlatan, decât un vrăjitor. Nu ştia că era, prin propria sa laudă de sine, un hipnotizor şi un mistagog, un distrugător al judecatei şi al voinţei, un duşman al adevărului şi al libertăţii.

Cred că astfel de oameni exagerează proporţia pe care o acordă pentru reclamă, chiar dacă plătesc pentru aceasta cu vârf şi îndesat. Dar, într-un sens, acest caz psihologic al publicităţii este de o mare importanţă practică pentru orice program de reformă. Agenţiile de publicitate americane au apucat băţul de capătul greşit, dar e un băţ care poate fi folosit pentru a bate altceva, pe lângă propria lor tobă absurdă. E un băţ care poate fi folosit şi pentru a bate propria lor filozofie absurdă despre afaceri. Ei ne spun mereu că succesul comerţului modern depinde de crearea unei atmosfere, în fabricarea unei mentalităţi, în asumarea unui punct de vedere. Pe scurt, ei insistă că tipul lor de comerţ nu e numai comercial sau chiar economic sau politic, dar şi pur psihologic. Sper să continue să susţină asta pentru ca într-o bună zi toată lumea să observe brusc că e adevărat.

Pentru că succesul marilor magazine şi altor astfel de lucruri asemănătoare chiar este psihologie, ca să nu spun psihanaliză. Sau, cu alte cuvinte, un coşmar. Nu e real şi, prin urmare, nu e demn de încredere. Acest punct priveşte atitudinea noastră imediată, pe loc şi la moment, împotriva ocupaţiei plutocratice pentru care o astfel de reclamă reprezintă un drapel vulgar. Primul lucru de făcut, înainte să ajungem la orice propunere a noastră politică şi legală, e ceva care chiar este (ca să folosesc cuvântul lor drag) în întregime psihologic. Primul lucru de făcut este să le spunem acestor jucători de poker american că nu ştiu să joace poker. Pentru că ei nu doar blufează, ci se fălesc că induc în eroare. În măsura în care este cu adevărat o întrebare de natură psihologică imediată, trebuie să existe, şi există, un răspuns psihologic imediat. Cu alte cuvinte, deoarece ei mistifică într-un mod evident, noi putem să le expunem mistificarea.

Am spus recent că orice program practic de refacere a proprietăţii normale constă în două părţi pe care jargonul actual le-ar numi distructivă şi constructivă, dar care ar fi mai potrivit numite defensivă şi ofensivă. Primul este oprirea panicii nebune către monopol, înainte să fie pierdute ultimele tradiţii ale proprietăţii şi libertăţii. În primul rând mă preocup aici de această problemă preliminară de rezistenţă faţă de tendinţa mondială către monopol. Acum, când întrebăm ce putem face, aici şi acum, împotriva creşterii actuale a monopolului, ni se dă un răspuns foarte simplu. Ni-i se spune că nu putem face nimic.

Lucrurile mari le înghit pe cele mici printr-o operaţiune naturală şi inevitabilă, aşa cum peştii mari îi pot înghiţi pe cei mici. Trustul poate absorbi ceea ce îi place, ca un

dragon ce devorează ceea ce poftește, deoarece este deja cea mai mare creatură rămasă în viaţă pe pământ. Unii oameni sunt atât de decişi să accepte acest rezultat încât ei, de fapt, găsesc de cuviinţă să regrete asta. Sunt atât de convinşi de rezultatul sorţii încât chiar vor admite că e vorba de fatalitate. Fataliştii devin aproape sentimentali când se uită cum micul magazin este preluat de marea companie. Sunt gata să plângă, atât timp cât este recunoscut faptul că plâng în van. Sunt dornici să recunoască că pierderea magazinaşului de jucării al copilăriei sau a micii ceainării a tinereţii lor este justă în adevăratul sens al tragediei. Pentru că o tragedie înseamnă lupta omului cu ceva mai puternic decât el. Iar aici e vorba de zeii înşişi care ne calcă în picioare tradiţiile, sunt chiar moartea şi osânda cele care ne-au frânt jucăriile ca pe nişte beţişoare, pentru că nimic nu stă în calea destinului. E uimitor ce poate face pe lume o mică păcăleală.

Pentru că ei ajung să afirme că peştele cel mare îl înghite pe cel mic fără să se întrebe dacă peştele cel mic a înotat la cel mare şi i-a cerut să fie mâncat. Pentru că ei îl acceptă pe dragonul devorator fără să se întrebe dacă o mulţime de prinţese elegante au alergat după dragon ca să fie mâncate. N-au auzit vreodată de obişnuinţă şi nu cunosc diferenţa între obişnuinţă şi soartă. Determiniştii au ales aici cu grijă acel exemplu a ceva ce cu siguranţă nu e necesar, când orice altceva e necesar. Au ales acel lucru care se întâmplă încă să mai fie liber, ca o dovadă a lanţului indestructibil cu care sunt legate lucrurile. Puţine lucruri au rămas libere în lumea modernă, însă vânzarea şi cumpărarea încă sunt considerate libere. Şi sunt încă libere într-adevăr, dacă cineva are suficientă voinţă să-şi folosească libertatea. Copiii pot fi duşi cu forţa la o şcoală particulară. Bărbaţii pot fi scoşi cu forţa dintr-o cârciumă. Orice om, pentru tot felul de motive noi şi absurde, poate fi dus la închisoare. Dar nimeni nu este încă dus cu forţa la un magazin anume.

Mă voi ocupa mai târziu de unele remedii practice şi reacţii împotriva goanei după aparenţe şi acapararea de mărfuri inutile. Înainte să le avem în vedere, este bine să ne oprim un moment asupra aspectului moral care este atât de elementar şi cu totul ignorat. Dintre toate lucrurile din lume, goana către marile magazine este lucrul cel mai uşor de oprit – de către oamenii care dau năvală acolo. Nu ştiu ce se poate întâmpla mai târziu dar nu pot fi duşi acolo la baionetă, deocamdată. Iniţiative de afaceri din America, ce deja au folosit soldaţi britanici în scopuri publicitare, pot, negreşit, să folosească în timp soldaţi britanici în scopuri coercitive.

Dar nu putem încă să fim forţaţi cu puşti şi săbii să intrăm în magazinele americane sau internaţionale. Aşa-zisa atracţie economică, de care mă voi ocupa în continuare, este un lucru destul de diferit: eu doar subliniez că, dacă am ajunge la concluzia că marile magazine ar putea fi boicotate, le-am putea boicota la fel de uşor pe cât (sper eu) ar trebui să boicotăm magazinele care vând instrumente de tortură sau otrăvuri pentru uzul privat. Cu alte cuvinte, întrebarea de bază nu e o întrebare despre necesitate, ci despre voinţă. Dacă am alege să facem un legământ, o asociere pentru a avea de-a face doar cu magazine mici locale şi niciodată cu magazine mari centralizate, campania ar putea fi, în aceeaşi măsură, la fel de utilă ca şi Strategia terenurilor din Irlanda. Ar putea avea la fel de mult succes. Se va spune, desigur, că oamenii vor merge la cel mai bun magazin.

Nu sunt de acord cu asta pentru că protestatarii irlandezi nu au acceptat cea mai bună ofertă. Nu sunt de acord că magazinul mare este cel mai bun şi, în mod special, nu sunt de acord că oamenii merg acolo pentru că este cel mai bun magazin. Şi dacă sunt întrebat de ce, răspund la sfârşit cu aspectul de netăgăduit cu care am început. Ştiu că nu e doar o chestiune de afaceri pentru simplul motiv că înşişi oamenii de afaceri îmi spun că este o chestie de blufat. Ei sunt cei care spun că nimic nu reuşeşte mai bine ca o simplă aparenţă de succes. Ei sunt cei care spun că publicitatea ne influenţează fără voia sau ştiinţa noastră. Ei sunt cei care spun că „Publicitatea e de folos“, adică le spun oamenilor, într-un mod neruşinat „Cumpără acum!“, când nu au nevoie s-o facă deloc.

O neînțelegere în privința metodei

Înainte să trec mai departe cu această schiţă, cred că trebuie să fac o paranteză legată de natura sarcinii mele fără de care tot ceea ce urmează poate fi înţeles greşit. De fapt, fără a susţine că aş avea vreo experienţă administrativă sau comercială, mă aflu aici pentru a face cu mult mai mult decât li s-a pretins vreodată oamenilor de litere (dacă pentru moment îmi permiteţi să mă numesc un om de litere), atunci când au realizat cu încredere mişcări sociale sau au pus bazele unor idealuri sociale.

Promit ca, până la sfârşitul acestor note, cititorul să ştie cu mult mai mult despre cum ar putea oamenii să pornească în organizarea unui Stat Distributiv decât au ştiut vreodată cititorii lui Carlyle[1] despre cum ar trebui sa pornească în căutarea unui Rege Erou sau a unui Sine Superior.

Cred că putem explica cum să facem dintr-un mic magazin sau dintr-o mică fermă o trăsătură comună a societăţii noastre, mai bine decât a explicat Matthew Arnold[2] cum să facem din Stat organul Sinelui nostru cel mai bun. Cred că ferma va fi marcată pe orice hartă rudimentară mai clar decât a fost Paradisul pământesc pe harta de navigaţie a lui William Morris[3]; şi cred că în comparaţie cu a sa „Veşti de Nicăieri“, aceasta poate fi numită pe drept cuvânt „Veşti de Undeva“. Rousseau şi Ruskin[4] erau deseori cu mult mai vagi şi mai vizionari decât sunt eu; deşi Rousseau era chiar mai rigid în abstracţii, şi Ruskin era câteodată foarte preocupat de anumite detalii. Nu e nevoie să spun că nu mă compar pe mine cu aceşti mari oameni. Doar subliniez că nici chiar de la ei, ale căror minţi au dominat substanţial domeniul organizării sociale şi a căror poziţie ca publicişti era cu mult mai respectată şi mai responsabilă, nu s-a pretins nimic, de fapt, dincolo de principiile generale pe care suntem acuzaţi că le dăm. Remarc doar că misiunea a rămas în seama unui poet neînsemnat, în timp ce acestor mari profeţi nu li s-a cerut să ducă până la capăt şi să-şi îndeplinească profeţiile lor.

Se pare că înaintaşii noştri nu au considerat că e prea lipsit de importanţă să aibă o viziune clară a scopului, cu sau fără o hartă detaliată a drumului; sau să poată descrie un scandal fără să meargă mai departe să descrie un substitut. Oricum, indiferent de motiv, e sigur că dacă aş fi cu adevărat atât de mare încât să merit reproşurile utilitariştilor, dacă aş fi cu adevărat pe puţin atât de idealist şi imaginativ precum mă cred ei, dacă m-aş limita cu adevărat să descriu o direcţie fără a măsura exact un drum, arătând către o casă sau către paradis şi spunându-le oamenilor să se folosească de buna lor judecată pentru a ajunge acolo – dacă asta e cu adevărat tot ce pot să fac, înseamnă că e tot ceea ce s-a aşteptat vreodată de la oameni infinit mai însemnaţi decât mine; de la Platon şi Isaia, la Emerson şi Tolstoi.

1 Thomas Carlyle (1795 - 1881) filosof, scriitor şi critic social scoţian – TEI

2 1822-1888. Poet şi critic cultural britanic – TEI

3 1834 – 1896. Inginer textilist şi scriitor britanic de orientare marxist-libertariană - TEI

4 John Ruskin (1819 – 1900). Gânditor marcant, critic social, filantrop şi artist britanic. - TEI

Dar nu e tot ce pot să fac; chiar dacă aceia nu au făcut, s-au au făcut cu mult mai mult. Pot să fac şi altceva; dar pot să o fac doar dacă se va înţelege ce fac. În acelaşi timp sunt conştient că explicând îmbunătăţirea unei societăţi aşa de complexe, unui om i se poate părea foarte dificil să explice cu exactitate ceea ce face până nu e deja făcut. Am luat în considerare şi am respins şase moduri de abordare a problemei pe diverse căi ce au dus toate la acelaşi adevăr. Mă gândisem să încep cu exemplul obişnuit al ţăranului; dar apoi ştiam că sute de corespondenţi m-ar fi asaltat acuzându-mă că încerc să-i transform în ţărani. M-am gândit să încep să descriu un Stat Distributiv decent în sine cu toată balanţa lui de lucruri diferite; aşa cum Socialiştii îşi descriu Utopia în sine cu concentrarea pe un singur lucru. Dar ştiam că sute de corespondenţi m-ar fi numit Utopist; şi ar fi spus că era evident că schema mea n-avea cum să meargă fiindcă aş fi putut s-o descriu doar atunci când funcţiona. Dar ceea ce ar fi vrut cu adevărat să însemne spunându-mi Utopist ar fi aceasta: că atât timp cât schema nu funcţiona, nu era mare lucru de făcut. Am hotărât în sfârşit să abordez situaţia socială la modul acesta:

Să semnalez mai întâi că avântul monopolist nu e irezistibil; că chiar aici şi acum se pot face multe să se schimbe asta, multe de către fiecare, aproape orice de către oricine. Apoi aş susţine că prin îndepărtarea unei anumite presiuni plutocratice, dorinţa şi aprecierea proprietăţii naturale ar reînvia ca orice lucru normal. Apoi, cred eu, va merita să propun oamenilor, care se reîntorc astfel la cumpătare, deşi sporadic, o societate sănătoasă care să ţină în echilibru proprietatea şi maşinăria controlului. Aş încheia cu descrierea acestei ultime societăţi, cu legile şi limitările ei.

Aceasta poate să fie sau să nu fie o aranjare sau ordine bună a ideilor, dar este una inteligibilă, şi afirm cu smerenie că am dreptul să-mi aranjez explicaţiile în această ordine şi niciun critic nu are dreptul să se plângă că nu le-am dat peste cap ca să răspund la întrebări în afara ordinii lor. Sunt dispus să-i scriu o întreagă Enciclopedie a Distributismului dacă are răbdarea s-o citească, dar ar trebui să aibă răbdarea s-o citească.

Este absurd să se plângă că nu m-am ocupat adecvat de Zoologie sau că n-am descris onorabilul statut social al Breslei Xilografilor, în timp ce eu, de fapt, mă ocup de Breasla Arhitecţilor în ordine alfabetică. Sunt dispus să fiu la fel de plictisitor ca Euclid, dar criticul nu trebuie să se plângă că a patruzeci şi opta propoziţie a celei de-a doua cărţi nu face parte din Pons Asinorum[1]. Vechea breaslă a constructorilor de poduri va trebui să construiască multe poduri.

Din comentariile pe care le-am primit, bănuiesc că sugestiile pe care deja le-am făcut nu-şi explică întotdeauna rolul şi scopul în această schemă. Vreau doar să subliniez că monopolul nu este omnipotent, nici chiar acum şi aici, şi că oricine se poate gândi la un moment dat la mai multe căi prin care triumful lui final să poată fi întârziat sau chiar învins. Să presupunem că un monopolist care îmi este inamic de moarte se străduieşte să mă ruineze împiedicându-mă să vând ouă vecinilor mei; îi pot spune că pot trăi cu guliile

1 lat. „puntea măgarilor“ - numele celei de-a cincea propoziţii din cartea întâi a „Elementelor de geometrie“, a lui Euclid sau teorema triunghiului isoscel - TEI

din propria mea grădină de zarzavat. Nu vreau să spun că mă fixez doar pe gulii sau că jur să nu mă ating niciodată de cartofii sau de fasolea mea.

Dau guliile drept exemplu de ceva cu care pot să arunc în el. Să presupunem că milionarul cel rău vine şi rânjeşte la gardul meu şi spune: „Observ după chipul tău înfometat şi sfrijit că ai o nevoie acută de câţiva şilingi, dar nu e cu putinţă să-i obţii.“. Aş fi tentat să-i ripostez: „Ba da, pot. Aş putea să vând prima mea ediţie din Martin Chuzzlewit[1]". Nu vreau să spun că mă văd deja la groapa comună dacă nu-l vând pe Martin Chuzzlewit. Nici că n-am altceva de propus în afară de a-l vinde pe Martin Chuzzlewit. Nu vreau să spun că mă laud ca orice alt politician că m-am convertit la politica lui Martin Chuzzlewit. Vreau să-i spun pesimistului ofensiv ca nu sunt la sfârşitul resurselor mele. Că pot să vând o carte sau chiar, în caz că situaţia e disperată, scrie o carte. Pot face foarte multe lucruri, înainte să recurg de-a dreptul la acţiuni anti-sociale, cum ar fi să jefuiesc o bancă sau, şi mai rău, să lucrez într-o bancă. Pot face foarte multe lucruri, de foarte multe feluri şi dau un exemplu de început să sugerez că sunt foarte posibilităţi şi nu că nu sunt deloc. Sunt foarte mult lucruri, de foarte multe feluri în casa mea, în afara unei copii a lui Martin Chuzzlewit. Multe dintre ele nu au o mare valoare decât pentru mine, dar unele au o oarecare valoare pentru oricine.

Pentru întreg rostul unei case asta înseamnă un talmeş-balmeş. Şi a mea, în orice caz, se ridică la nivelul acestui ideal domestic şi auster. Întreg rostul unei case nu este acela că reprezintă doar un număr de lucruri diferite, ci acela că încă mai apreciem lucrurile pe care le uităm.

Dacă un om mi-a transformat casa într-un morman de cenuşă, nu sunt mai puţin indignat că a ars tot doar pentru că nici măcar nu-mi amintesc de la bun început tot ce a ars.

Într-o societate mai simplă, ar trebui să ies din ruine şi să cer ajutor de la Parlament sau de la Preşedinte ţipând: „Ajutor! Un hoţ mi-a ars casa!“. Aş putea bineînţeles, să alerg pe stradă ţipând dintr-o răsuflare: „Ajutor! Un hoţ mi-a ars uşa de stejar din faţă cu decoraţiuni normale, paisprezece tocuri de geam, nouă perdele, cinci covoare şi jumătate, şapte sute cincizeci şi trei de cărţi, din care patru erau ediţii de lux, un portret al străbunicii mele...“ şi aşa mai departe cu toate lucrurile, dar ceva s-ar pierde din strigătul primar, simplu şi feroce.

Şi, în acelaşi fel, aş fi putut începe această schiţă cu un inventar al tuturor modificărilor pe care aş dori să le văd în legi, cu scopul de a stabili o anume justeţe economică în ţară. Dar mă îndoiesc că cititorul ar fi înţeles mai bine la ceea ce făceam aluzie în final şi nu ar fi fost abordarea pe care să o propun în prezent. Voi avea ocazia mai târziu să intru în câteva detalii despre aceste lucruri, dar cazurile pe care le prezint sunt doar nişte exemplificări din prima mea teză generală: că în prezent nici măcar nu facem tot ceea ce se poate face ca să opunem rezistenţă năvalei monopolului şi că atunci când oamenii vorbesc ca şi cum nu se mai poate face nimic, acea afirmaţie este falsă din start şi că tot felul de răspunsuri cu privire la ea se vor ivi imediat.

1 personajul principal din romanul omonim de Charles Dickens - TEI

Capitalismul se destramă şi, într-un sens, nu ne prefacem că ne pare rău că se destramă. Într-adevăr am putea să ne poziţionam corect spunând că vom ajuta la destrămarea lui, dar nu vrem să se prăbuşească pur şi simplu. Şi primul lucru de înţeles este că vorbim de o alegere între destrămarea şi prăbuşirea acestui sistem.

Este o alegere între a-l rezolva în mod voit în părţile lui componente reale, fiecare luându-şi înapoi dreptul lui, sau a-l prăbuşi peste capul nostru printr-o cădere sau confuzie a tuturor părţilor lui componente, pe care unii o numesc comunism, iar alţii haos. Primul este lucrul pe care toţi oamenii raţionali ar trebui să încerce să-l dobândească, iar cel din urmă este lucrul pe care toţi oamenii raţionali ar trebui să încerce să-l preîntâmpine. De aceea sunt catalogate deseori împreună. M-am limitat în principal să răspund la ceea ce mi s-a părut întotdeauna întrebarea primordială: „Ce facem acum?“. La aceasta am să răspund astfel: „Ceea ce trebuie să facem acum este să-i oprim pe ceilalţi oameni să facă ceea ce fac ei acum“. Iniţiativa e acum de partea inamicului. El este cel ce deja înfăptuieşte lucrurile şi le va fi înfăptuit cu mult înainte ca noi să începem să facem ceva, din moment ce are banii, structura, majoritatea mecanismelor, şi alte lucruri pe care noi trebuie mai întâi să le dobândim şi apoi să le utilizăm. El aproape a realizat o cucerire monopolistă, dar nu de tot şi încă mai poate fi înfrânat şi oprit.

Lumea s-a trezit foarte târziu, dar nu e vina noastră. Este vina tuturor nerozilor care ne-au spus, în tot acest timp, că nu vor putea exista Trusturi, iar acum ne spun, la fel de înţelept, că nu poate exista altceva. Mai sunt şi alte lucruri de care îl rog pe cititor să ţină seama. Primul ar fi că această schiţă este doar o schemă, deşi una care cu greu evită nişte curbe şi noduri. Nu susţin că pot să înlătur toate obstacolele care pot apărea în această chestiune, pentru că foarte multe dintre ele ar părea prea multe încât să reprezinte o altă chestiune.

Dau un exemplu despre ceea ce vreau să spun. Ce ar fi crezut cititorul critic, dacă încă de la începutul acestei schiţe aş fi intrat într-o controversă lungă despre Legea Pamfletului? Deşi, dacă aş fi foarte realist, aş considera-o una dintre cele mai concrete obstacole.

Există poziţia ridicolă a unora astăzi că monopolului nu i se opune rezistenţă ca forţă socială, dar poate fi luat în nume de rău ca acuzaţie legală. Dacă încerci să opreşti un om să smântânească laptele, primul lucru care se va întâmpla va fi o înjurătură neaoşă pentru că l-ai strâns cu uşa. Este limpede şi de bun simţ că dacă acest lucru nu este o calomnie, atunci nu este nici o ofensă. După cum stau lucrurile, nu există pedeapsă pentru omul care o face, dar există o pedeapsă pentru omul care o descoperă. Nu mă ocup aici, deşi sunt pregătit să o fac în altă parte, cu toate aceste dificultăţi detaliate pe care o societate constituită ca acum le ridică împotriva unei societăţi pe care vrem să o construim.

Dacă era construită pe principiile pe care le sugerez eu, acele detalii ar fi fost rezolvate cu ajutorul acelor principii pe care le-au ridicat. De exemplu, ar pune capăt prostiei conform căreia oameni mai puternici decât împăraţii se dau drept negustori privaţi care suferă de răutate privată. Se va susţine că cei ce sunt în funcţii, oameni publici, trebuie criticaţi ca potenţiali dăunători publici. Ar distruge absurditatea conform căreia un

caz important trebuie judecat de un „juriu special“ sau, cu alte cuvinte, că orice problemă serioasă între bogat şi sărac este judecată de bogat. Sper că cititorul va înţelege că nu pot elimina toate zecile de mii de lucruri care ne pot împiedica. Trebuie să presupun că oameni care sunt gata să îşi asume riscuri mai mari, sunt gata să şi le asume şi pe cele mai mici.

Revenind la subiect, această schiţă este, în final, doar o schiţă. Cu alte cuvinte, este un proiect şi oricine crede că putem avea lucruri practice fără un proiect teoretic se poate duce să se certe cu cel mai apropiat inginer sau arhitect pentru că desenează linii subţiri pe o hârtie subţire. Dar mai există un alt sens, mai deosebit, pentru care sugestia mea este o schiţă, în sensul că este concepută deliberat ca o limitare vastă în care există multe diversităţi. Sunt familiarizat demult şi deloc amuzat pe această chestiune cu tot felul de oameni practici care vor spune că generalizez pentru că nu există un plan practic. Adevărul este că generalizez pentru că sunt prea multe planuri practice. Eu însumi ştiu patru sau cinci scheme care au fost concepute mai mult sau mai puţin radical pentru răspândirea capitalului.

Cea mai prudentă, din punctul de vedere capitalist, este extinderea graduală a împărţirii profitului. O formă democratică mai riguroasă a aceluiaşi lucru este managementul oricărei afaceri, dacă nu poate fi o mică afacere, de către o breaslă sau un grup, reunindu-şi contribuţiile şi împărţindu-şi rezultatele. Anumitor Distributişti nu le place ideea ca un muncitor să aibă acţiuni doar acolo unde lucrează. Ei cred că el ar fi mai independent dacă micul lui capital ar fi investit în altă parte, dar toţi sunt de acord că ar trebui să aibă un capital de investit.

Alţii continuă să-şi spună Distributişti pentru că ar da fiecărui cetăţean dividente din sistemele de producţie naţionale mult mai mari. Eu concep, în mod deliberat, principiile mele generale ca să acopăr cât de mult posibil din aceste scheme alternative de business. Dar nu sunt de acord să mi se spună că acopăr atât de multe pentru că ştiu că nu există niciuna. Dacă îi spun unui om că este prea luxos şi extravagant şi că ar trebui să economisească ceva, nu sunt obligat să-i dau şi lista obiectelor lui de lux. Ideea este că va fi oricum mai bine dacă va reduce din extravaganţele lui. Şi punctul meu de vedere este acela că societatea modernă ar face bine să reducă proprietatea prin oricare din aceste procese. Asta nu înseamnă că nu am o formă preferată. Personal prefer al doilea tip de diviziune dat în lista de exemple de mai sus.

Scopul meu este să subliniez că orice încetinire a grabei de a concentra proprietatea va fi o îmbunătăţire a situaţiei actuale. Dacă spun unui om că îi arde casa în Putney, s-ar putea să-mi mulţumească chiar dacă nu-i dau lista cu toate vehiculele care merg spre Putney, toate numerele de taxiuri şi programul tuturor autobuzelor. Este destul să ştiu că sunt foarte multe vehicule ca el să aleagă înainte de a trebui, ca în aventura proverbială, să meargă la Putney călărind un porc. E destul că oricare din acele vehicule este cu mult mai puţin incomod decât o casă în flăcări sau un morman de cenuşă. Admit că pot fi numit nerealist dacă ar exista păduri de nestrăbătut şi inundaţii distructive între acest loc şi Putney, atunci ar putea fi cu totul idealist să slăvesc Putney aşa cum slăvesc Paradisul.

Dar nu admit că sunt nerealist pentru că ştiu câteva lucruri practice care sunt mai realiste decât starea de fapt actuală. Nu se urmăreşte, de fapt, că eu nu ştiu cum se ajunge la Putney. Aici, de exemplu sunt câteva lucruri care ar ajuta procesul Distributismului în afară de acelea pe care voi avea ocazia să le ating ca puncte de principiu. Nu toţi Distributiştii vor fi de acord cu toate.

(1) Taxarea contractelor pentru a descuraja vânzarea micilor proprietăţi marilor proprietari şi a încuraja fracţionarea marii proprietăţi în rândul micilor proprietari.

(2) Ceva în genul legii Testamentului lui Napoleon şi distrugerea primogeniturii.

(3) Stabilirea legii gratuite pentru săraci aşa încât mica proprietate să fie mereu apărată în faţa celei mari.

(4) Protejarea deliberată a unor experimente privind mica proprietate, dacă este necesar prin taxări suplimentare a concentrărilor afacerilor, atât la nivel naţional, dar şi local.

(5) Subvenţii pentru a găzdui astfel de experimente.

(6) O ligă a dedicaţiei voluntare şi nenumărate lucruri similare.

Aşadar, am inserat acest capitol aici ca să explic că este o schiţă a primelor principii de Distributism şi nu ultimele detalii pe care chiar Distributiştii le-ar argumenta. Într-o astfel de declaraţie, exemplele sunt date drept exemple şi nu constituie liste exhaustive şi exacte a tuturor cazurilor prevăzute de regulă. Dacă acest principiu elementar al acestei prezentări nu este înţeles, pot să mă mulţumesc să fiu numit o persoană nerealistă de către oamenii pragmatici. Şi, într-adevăr, în acuzaţia lor există o fărâmă de adevăr. Poate sunt sau nu o persoană realistă, dar nu sunt ceea ce se cheamă un politician practic, adică un politicianist.

Nu pretind nici o parte din gloria de a fi adus ţara noastră în condiţia actuală promiţătoare şi plină de speranţă. Capete mai mari ca ale noastre au stabilit prosperitatea actuală bazată pe energia huilei. Oameni de acţiune, cu o energie mai debordantă ca a noastră ne-au adus în condiţia confortabilă de a trăi din capitalul nostru. Nu am luat parte la marea revoluţie industrială care a mărit frumuseţile naturii şi a reconciliat clasele societăţii; nici nu trebuie ca cititorul entuziast să-mi mulţumească pentru această Anglie mai iluminată în care un angajat trăieşte dintr-o alocaţie de la Stat, iar angajatorul dintr-un credit la Bancă.

Un caz punctual

Este la fel de firesc pentru criticii noştrii comerciali să dezbată într-un cerc ca şi cum ar face-o în cercul grupului de interese. Nu este prostie curată, ci doar un obicei şi nu e uşor să-l frângi sau să evadezi din acest cerc de fier. Când spunem că lucrurile pot fi făcute, de obicei înseamnă că pot fi făcute de o mulţime de oameni sau chiar de conducătorul Statului. Am dat un exemplu de ceea ce poate fi făcut destul de uşor de mulţime şi aici voi da un exemplu de ceva ce poate fi făcut destul de uşor de către conducător. Dar trebuie să fim pregătiţi căci criticii vor începe să dezbată în cerc şi să spună că populaţia actuală sau conducătorul actual nu vor fi de acord să acţioneze în acest fel. Dar această reclamaţie este o confuzie. Noi răspundem oamenilor care susţin că idealul nostru în sine este imposibil. Dacă nu-l vrei, bineînţeles, nu vei încerca să-l obţii, dar să nu spui că, din cauză că nu l-ai vrut, rezultă că nu ai putut să-l obţii din moment ce nu l-ai vrut. Un lucru nu devine imposibil în sine doar pentru că mulţimea nu încearcă să-l obţină, nici nu încetează să constituie politică practică pentru că nici un politician nu e îndeajuns de pragmatic să-l facă.

Voi începe cu un exemplu mărunt şi familiar. Ca să se asigure că proletariatul nostru imens va avea vacanţă, avem o lege care obligă toţi angajaţii să-şi închidă magazinele o jumătate de zi pe săptămână. După principiul proletariatului, acesta este un lucru sănătos şi necesar într-un stat proletar aşa cum saturnaliile erau sănătoase şi necesare într-un stat de sclavi. Dată fiind această prevedere pentru proletariat, o persoană practică ar spune în mod firesc: „Mai are şi alte avantaje; este o şansă pentru oricine vrea să-şi facă treburile; pentru omul care se poate descurca fără servitori“. Acea fiinţă degradată care ştie să-şi facă singură treburile va avea în sfârşit o perspectivă. Acel neadaptat izolat care ştie să muncească pentru traiul său ar putea avea o şansă la viaţă. Nu trebuie să fii neapărat Distributist ca să spui asta; este un lucru normal şi evident pe care oricine l-ar spune.

Omul cu servitori trebuie să înceteze să-şi exploateze slugile. Bineînţeles că omul fără servitori nu poate să înceteze. Dar legea e în aşa fel construită încât îl obligă pe om să dea vacanţă servitorilor pe care nu-i are. El declară saturnalii care nu vor avea loc unei mulţimi de sclavi fantome care n-au existat niciodată. Nu există niciun temei raţional în aceasta rânduială. În orice fel posibil, de la materia imediată la sensul matematic şi abstract, este de-a dreptul necugetat.

Trăim într-o diviziune de interese periculoasă între angajator şi angajat. De aceea, chiar atunci când cei doi nu sunt separaţi şi sunt de fapt uniţi într-una şi aceeaşi persoană, trebuie să-i despărţim din nou în două părţi. Obligăm un om să dea ceva ce nu vrea pentru că cineva, care nu există, ar putea să-l dorească. Îl prevenim că ar fi mai bine să primească o împuternicire de la el însuşi sau că s-ar putea să intre în grevă cu el însuşi. Poate că ar putea deveni socialist şi şi-ar pune o bombă, caz în care nu ar avea altceva de făcut în spiritul lui întărit de lege şi ordine decât să citească Legea răscoalei şi să se împuşte.

Ne acuză că suntem nerealişti, dar noi încă nu am produs o fantezie academică aşa ca asta. Câteodată se sugerează că regretul nostru pentru dispariţia fermierilor şi a ucenicilor este doar o chestiune de sentiment. Sentimentali! Nu am căzut în aşa sentimentalism încât să ne pară rău de ucenicii care nu au existat vreodată. Nu am ajuns încă la acea bogăţie de emoţii romantice încât să fim capabili să plângem mai mult după un ucenic imaginar de băcan, decât după un băcan adevărat. Nu suntem atât de beţi încât să vedem dublu când intrăm în magazinul nostru preferat sau să-l punem pe negustor să se lupte cu propria sa umbră. Haideţi să-i lăsăm pe aceşti oameni de afaceri practici şi încăpăţânaţi să deplângă tristeţile unui băiat de birou inexistent şi să ne urmăm calea noastră sălbatică şi rătăcitoare ce se întâmplă să treacă prin lumea celor vii. Acum dacă o schimbare cât de mică ar fi făcută mâine, ar fi o diferenţă: o diferenţă crescândă şi considerabilă. Şi dacă vreun apologet impetuos al Marilor Afaceri îmi spune că aşa ceva nu schimbă mare lucru, să se abţină. Pentru că face exact lucrul pe care toţi apologeţii îl evită mai mult decât orice: îşi contrazice învăţătorii. Între miile de lucruri interesante pierdute în milioanele de lucruri neinteresante, în rapoartele Parlamentului şi a afacerilor publice din ziare, a existat o comedioară adorabilă în privinţa asta. Câţiva oameni cu judecată normală şi instincte sănătoase, care s-au rătăcit prin Parlament din greşeală sau din alt motiv, au arătat acest fapt evident: că nu este nevoie să protejezi proletariatul acolo unde nu există şi că negustorul simplu poate deci să rămână în micul lui magazin. Dar ministrul responsabil de această chestiune a răspuns, de fapt, cu o nonşalanţă forţată, că era imposibil căci ar fi fost nedrept faţă de marile magazine.

Şiroaie de lacrimi curg din partea politicianului în ascensiune, Lordul Lundy[1], iar în acest caz era doar gândul suferinţelor posibile ale marilor milionari care îl mişca profund. În imaginaţia lui apărea Mr. Selfridge[2] în agonie şi suspinele domnului Woolworth de la Woolworth Tower[3] încântaţi de inimile mari cărora nu le vor fi niciodată indiferente suferinţele celor bogaţi. Dar orice am crede despre sensibilitatea cu care sunt priviţi marii negustori, într-o oarecare măsură dispun dintr-o lovitură de fatalismul la modă ce vede ceva inevitabil în succesul lor.

Este absurd să ni se spună că atacul nostru e gata să eşueze şi mai apoi că e ceva lipsit de scrupule în succesul lui atât de imediat. Aparent, Marea Afacere trebuie acceptată pentru că e invulnerabilă, şi scutită pentru că e vulnerabilă. Acest balon mare şi absurd nu poate fi conceput să fie spart şi este de-a dreptul crud că o mică înţepătură a competiţiei îl poate sparge.

Nu ştiu dacă magazinele mari sunt atât de slabe şi de instabile cum susţine campionul lor. Dar oricare ar fi efectul imediat asupra marilor magazine, sunt sigur că va fi un efect imediat şi asupra magazinelor mici. Sunt sigur că dacă s-ar putea face negoţ în sărbătorile normale, nu ar însemna doar că ar fi mai mult negoţ pentru ei ci şi că vor fi mai

1 personaj al baladei tradiţionale scoţiene omonime - TEI

2 probabil este vorba de Thomas Selfridge, locotenent major în armata americană, primul om care a murit într-un accident aviatic, în anul 1908 - TEI

3 turnul Woolworth, unul dintre primele clădiri zgârie-nori din lume, situat în New York, finalizat în anul 1913 - TEI

mulţi care vor face negoţ. Ar putea însemna o clasă mare a micilor negustori şi este exact lucrul care ar putea face toată diferenţa politică, aşa cum o face în cazul clasei mari a micilor fermieri.

Nu este o chestiune de număr, nici măcar în sensul mecanic. Este o chestiune de prezenţă şi de presiune a unui anumit tip social. Nu este doar despre câte nasuri sunt numărate deşi, în sensul real, nasurile contează. Dacă ar fi ceva ce s-ar putea numi o clasă de ţărani sau o clasă de mici negustori, şi-ar face simţită prezenţa în legislaţie chiar dacă ar fi ceea ce se numeşte clasă legislativă. Şi însăşi existenţa acestei a treia clase ar fi sfârşitul a ceea ce se cheamă lupta de clasă, chiar şi în privinţa teoriei care divide toţi oamenii în angajatori şi angajaţi. Nu vreau să spun că această mică transformare legală este singura pe care o am de propus. Am menţionat-o prima pentru că este cea mai evidentă.

Dar o menţionez şi pentru că ilustrează foarte clar ceea ce vreau să spun în cele două faze: natura reformei pozitive şi negative. Dacă micile magazine ar câştiga clientela şi marile magazine are pierde-o, ar însemna două lucruri, amândouă preliminare, dar şi practice. Ar însemna că simpla grabă centripetală este încetinită, dacă nu oprită, şi s-ar putea schimba într-o mişcare centrifugă. Şi ar mai însemna că există un număr de cetăţeni noi în Stat cărora toate argumentele servile şi socialiste le sunt inaplicabile.

Atunci când ai o mulţime considerabilă de mici proprietari, de oameni cu psihologia şi filozofia micii proprietăţi le poţi povesti ceva mai mult, ca un fel de reglementare generală dreaptă în termenii lor. Ca un fel de tărâm potrivit de trăit pentru Creştini. Îi poţi face să înţeleagă, aşa cum nu-i poţi face pe plutocraţi sau proletari, de ce maşina nu trebuie să existe ca servant izbăvitor al omului, de ce lucrurile pe care le producem sunt la fel de valoroase ca şi copiii noştri şi de ce putem plăti prea scump proprietăţile de lux prin pierderea libertăţii.

Dacă oamenii ar putea să se detaşeze de aranjamente servile, vor începe să formeze corpul opiniei publice. Acum mai sunt şi alte avantaje ce pot fi oferite unui om de rând şi care pot fi considerate la locul lor. În toate prevăd o politică chibzuită de a favoriza omul sărac. Dar în primul exemplu dat de-abia putem spune că a fost vorba de vreo favoare.

Poţi face o lege prin care proprietarii de sclavi să-i elibereze pe sclavi pentru o zi: omul fără sclavi rămâne complet pe dinafară. Nu-l cuprinde legea pentru că nu poate fi cuprins în nici o logică. A fost atras în mod deliberat, nu pentru că toţi sclavii vor fi liberi pentru o zi, ci pentru că toţi oamenii liberi vor fi sclavi pe viaţă. Dar în timp ce unele mijloace reprezintă doar justiţie generală pentru micile proprietăţi, iar altele protecţie deliberată a micilor proprietăţi, ideea este că se va merita la început să se creeze mica proprietate fie ea chiar şi la scară mică. Cetăţenii englezi şi fermierii ar mai exista încă şi oriunde ar exista, ei contează. Sunt multe alte feluri, care pot fi descrise pe scurt, prin care prăbuşirea proprietăţii mari poate fi încurajată pe partea legală şi legislativă.

Mă voi ocupa de câteva dintre ele mai târziu şi, în special, de responsabilitatea reală pe care Guvernul şi-o poate asuma într-o stare financiară şi economică ce devine destul de ridicolă. Din punctul de vedere al oricărei persoane sănătoase, în orice altă societate,

problema actuală a concentrării capitaliste nu este doar o chestiune de lege, ci de lege penală, ca să nu spunem nebunie criminală.

Din megalomania monstruoasă a marilor magazine cu reclamele lor ţipătoare şi standardizarea stupidă, ceva se spune în altă parte. Dar ar fi bine de adăugat în chestiunea micilor magazine că odată ce există, ele au în general o organizaţie proprie care este mult mai respectabilă şi mai puţin vulgară. Această organizaţie voluntară, după cum ştie toată lumea se numeşte Breaslă şi este perfect capabilă să facă orice este necesar în privinţa sărbătorilor şi a festivalurilor populare. Douăzeci de frizeri ar fi suficient de capabili să colaboreze unii cu alţii nu să concureze între ei într-un anumit festival sau într-un mod anume. Este amuzant de remarcat că aceleaşi persoane care spun că o Breaslă este un lucru medieval depăşit care nu ar funcţiona, sunt, în general, nemulţumiţi faţă de puterea unei Bresle ca lucru modern actual acolo unde, de fapt, funcţionează. În cazul Breslei Medicilor, de exemplu, este o chestiune de reproş în ziare că organizaţia în cauză refuză „să facă descoperiri medicale accesibile publicului larg".

Când ne gândim la prostiile inimaginabile şi dezechilibrate care se fac accesibile publicului larg de către presa publică, am avea dreptate să ne îndoim dacă sufletele şi trupurile noastre nu sunt cel puţin la fel de în siguranţă în mâinile unei Bresle, aşa cum probabil că ar fi în mâinile unui Trust. Pentru moment, ideea principală este că magazinele mici pot fi guvernate, chiar dacă acestea nu sunt conduse de Guvern. Oricât de oribil poate părea acest lucru idealiştilor democratici ai zilei, ele se pot guverna singure.

Tirania trusturilor

Cei mai mulţi dintre noi au întâlnit în literatură şi chiar în viaţă acel tip de domn în vârstă, adesea reprezentat de un preot bătrân. Este genul de om care are oroare de Socialişti fără să aibă o idee bine definită de ceea ce sunt. Este persoana despre care oamenii spun că vrea binele vrând, de fapt, să spună că nu vrea nimic. Dar această părere este cam nedreaptă pentru acest tip social. Este într-adevăr mai mult decât binevoitor. Am putea merge până acolo încât să spunem că probabil are o gândire corectă şi sănătoasă, dacă ar gândi vreodată. Principiile lui ar fi probabil destul de sănătoase, dacă ar fi într-adevăr aplicate. Ignoranţa lui pură îl împiedică să cunoască lumea la care se pot aplica. Poate chiar să aibă dreptate, doar că nu are nici o noţiune a ceea ce este greşit.

Cei care l-au susţinut pe acest domn bătrân ştiu că el are obiceiul de a domoli repudierea sa fermă a Socialiştilor misterioşi, spunând că, desigur, este o datorie creştină să ne folosim bogăţia cuviincios, să ne amintim că proprietatea este un monopol încredinţat nouă de Divinitate pentru binele altora, cât şi pentru noi înşine, şi chiar, în afară de cazul în care bătrânul gentleman este destul de bătrân pentru a fi un Modernist, că este posibil ca într-o zi să ni se pună o întrebare sau două cu privire la abuzul unei astfel de încrederi. Acum totul este perfect adevărat, într-o oarecare măsură, dar ilustrează într-un fel destul de curios naivitatea ciudată şi inexplicabilă a bătrânului domn. Însăşi fraza pe care o foloseşte, atunci când spune că proprietatea este un monopol încredinţat nouă de către Divinitate, este o expresie care căpătă, atunci când este rostită lumii din jurul lui, caracterul unui joc de cuvinte groaznic şi sinistru. Mica lui propoziţie patetică răsună într-o sută de ecouri urlătoare, repetându-se iar şi iar ca râsetul a o sută de diavoli în iad: „proprietatea este un Monopol“.

Acum nu am putut rezuma mai uşor ceea ce am vrut sa spun în această primă secţiune decât luând acest tip de cleric conservator învechit şi analizând modul curios în care mai întâi a fost prins aţipind şi apoi i s-ar fi dat în cap. Primul lucru pe care a trebuit să i-l explicăm este exprimat în acel joc de cuvinte oribil despre Monopol. În timp ce striga împotriva hoţilor imaginari, pe care îi numeşte Socialişti, a fost prins şi dus de tâlharii adevăraţi, pe care el încă nu putea să şi-i imagineze.

Căci bandele de jucători ce fac marile combinaţii sunt într-adevăr bande de tâlhari, în sensul că au mult mai puţin sentiment decât oricine altcineva pentru responsabilitatea individuală, pentru darurile lui Dumnezeu pe care bătrânul domn o numeşte, pe bună dreptate, o datorie creştină.

În timp ce a ţesut cuvinte în aer despre idealuri irelevante, a fost prins într-o plasă ţesută din cuvinte şi noţiuni foarte opuse: impersonale, iresponsabile, atee. Forţele financiare care îl înconjoară sunt mai îndepărtate decât orice altceva de ideea domestică de proprietate cu care, să-l îndreptăţesc, el însuşi a început. Aşa că atunci când abia rosteşte, „proprietatea este un monopol“, îi vom răspunde cu fermitate, „o încredere nu este proprietate“.

Şi acum ajung la lucrul cu adevărat extraordinar despre bătrânul domn. Am întâlnit lucrul cel mai ciudat a tipului convenţional şi conservator din societate engleză modernă. Şi este faptul că aceeaşi societate care începuse să spună că nu era nici un pericol de evitat, acum spune că pericolul nu mai poate fi evitat. Întreaga noastră comunitate a făcut un mare salt de la extrema optimismului la extrema pesimismului.

Începuseră să spună că nu pot fi Monopoluri în această ţară. Au sfârşit prin a spune că nu poate exista altceva în afară de Monopoluri în vremurile zilelor noastre. Şi, cu timpul, spunând că acelaşi lucru este imposibil luni şi inevitabil marţi, au salvat viaţa marelui escroc sau hoţ de două ori. O dată numindu-l un monstru fantastic, iar a doua oară numindu-l destin atotputernic. Acum ceva ani, când am vorbit despre Monopol, oamenii spuneau: „Nu există Monopol în ţară“. Acum, când o spun, aceiaşi oameni zic: „Dar cum vrei ca ţara să scape de Monopoluri?“. Vorbesc ca şi cum Monopolurile fuseseră mereu o parte din Constituţia Britanică, ca să nu spun din Sistemul Solar.

Pe scurt, jocul de cuvinte şi parabola cu care am început acest articol s-au adeverit în mod exact şi ironic. Sărmanul preot bătrân este mânat să se exprime ca şi cum un Monopol cu M mare e ceva ce i s-a transmis de la Divinitate. Este mânat să abandoneze tot ce a vrut iniţial să spună prin felul său curios de individualist creştin şi să se împace în grabă cu ceva ce seamănă mai mult cu un soi de colectivism plutocratic. Începe să înţeleagă cam confuz că acum trebuie să spună că monopolul, şi nu doar proprietatea privată, este o parte din natura lucrurilor. Plasa a fost întinsă peste el în timp ce dormea, pentru că nu s-a gândit la o aşa plasă, pentru că ar fi negat orice posibilitate ca cineva să poată ţese o aşa plasă. Dar acum sărmanul preot bătrân trebuie să înceapă să se exprime ca şi cum s-ar fi născut în această plasă. Poate, cum spuneam, a primit o lovitură la cap. Poate, aşa cum spun duşmanii lui, a fost mereu mai slab de înger. Dar, oricum, acum că are capul într-un laţ sau o plasă, va începe să ne ţină predici deseori despre imposibilitatea de a scăpa de laţuri sau plase ce sunt ţesute sau toarse peste roata destinelor. Într-un cuvânt vreau să subliniez că bătrânul domn a fost prea nepăsător ca să intre în plasă şi este prea fără speranţă ca să iasă.

Pe scurt, mi-aş rezuma sugestiile generale de până acum spunând că pericolul major de evitat şi primul pericol la care trebuie să ne gândim este pericolul de a bănui cucerirea capitalistă mai completă decât este. Dacă îmi daţi voie să folosesc termenii Catehismului, simplu despre cele două păcate împotriva speranţei, pericolul acum nu mai este cel al prezumţiei, ci al disperării. Nu este lipsă de ruşine mai mare ca a acelora care ne-au spus, fără a clipi, că în ţară nu există Monopoluri.

Este mai degrabă lipsă de potenţă a acelora care ne spun că ţara trebuie înghiţită curând de un cutremur numit America. Acest fel de capitulare în faţa monopolului modern nu este doar ruşinos, ci şi isteric şi prematur. Nu este adevărat că nu putem face nimic. Chiar şi acum este ceva ce poate fi făcut şi făcut imediat, deşi lucrurile pot părea de diferite feluri şi chiar de grade diferite de eficacitate. Chiar dacă salvăm un magazin de pe strada noastră sau oprim o conspiraţie în breasla noastră sau să obţinem o lege ca să pedepsim astfel de conspiraţii împinse de membrul nostru, am putea să ajungem la ţanc şi să facem diferenţa.

Pentru a schimba metafora într-una militară, ceea ce s-a întâmplat este că monopoliştii au încercat o mişcare de învăluire. Dar mişcarea de învăluire nu este completă încă. Dacă nu reacţionăm, va fi completă. Dar nu este adevărat să spunem că nu putem face nimic pentru a o împiedica să fie completă. Suntem în favoarea unei riposte, pentru a face misiuni sau atacuri, pentru a încerca să perforăm anumite puncte, în linie, destul de îndepărtate între ele şi alese pentru slăbiciunea lor, pentru a pătrunde prin golul cercului neterminat. Cei mai mulţi oameni din jurul nostru susţin o capitulare în faţa surprizei, pentru că tocmai pentru ei surpriza a fost atât de completă. Ieri au negat că inamicul i-ar putea înconjura. Alaltăieri au negat că inamicul ar putea exista. Sunt paralizaţi ca printr-o minune. Dar, aşa cum nu am fost de acord că era un lucru imposibil, tot aşa nu suntem de acord că este irezistibil. Acţiunea ar fi trebuit luată cu mult timp în urmă, dar acţiunea încă mai poate fi luată acum. Acesta este motivul pentru care se merită să ne aplecăm asupra mijloacelor diverse deja date ca exemple. Un lanţ este la fel de puternic ca cea mai slabă zală a sa, un regiment de linie este la fel de puternic ca cel mai slab om al său, o mişcare de învăluire este la fel de puternică precum cel mai slab punct al său, punctul în care cercul poate fi încă rupt. Astfel, ca să parafrazez, dacă cineva mă întreabă în această chestiune, „Ce să fac acum?“, îi răspund, „Fă ceva, oricât de neînsemnat, care să împiedice finalizarea lucrărilor de asociere capitaliste. Fă ceva care chiar îi va întârzia finalizarea. Salvează un magazin dintr-o sută de magazine. Salvează o fermă mică dintr-o sută de ferme. Păstrează deschisă o uşă dintr-o sută de uşi pentru că atât timp cât o uşă este deschisă, nu suntem în închisoare. Aruncă o baricadă în calea lor şi vei vedea, în curând, dacă acesta este calea către care lumea se îndreaptă. Pune o spiţă în roata lor şi vei vedea, în curând, dacă este roata destinului.“. Pentru că esenţa efortului lor enorm şi nefiresc este acela că un eşec mic pentru ei este la fel de mare ca o înfrângere mare. Cartelul comercial modern are multe puncte în comun cu un balon mare. Este umflat şi încă cu uşurinţă. Se urcă şi totuşi este în derivă, dar mai presus de toate, este plin de gaz, şi, în general, de gaz toxic. Dar cea mai relevantă asemănare aici este faptul că cea mai mică înţepătură va dezumfla cel mai mare balon. Dacă această tendinţă a timpului nostru ar întâlni un obstacol clar, cred că întreaga tendinţă va începe să şubrezească prestigiul absurd. Până ce monopolul nu este monopolist, el nu înseamnă nimic. Până ce cartelul nu combină totul, nu înseamnă nimic. Ahab nu are împărăţia lui, atât timp cât Nabot are podgoria sa.[1]

Primul pas spre un câştig final este să vă asiguraţi că inamicul nu câştigă sau doar că nu câştigă numai el. Apoi, când i-am oprit goana şi probabil l-am lăsat într-un punct mort, am putea începe un contraatac general. În continuare voi analiza felul contraatacului. Cu alte cuvinte voi încerca să-i explic bătrânului preot prins în plasă, ale cărui suferinţe sunt mereu în faţa ochilor mei, ceea ce, fără îndoială, îl va consola să ştie faptul că a greşit din start gândindu-se că nu putea exista nici o plasă, că greşeşte acum gândindu-se că nu poate scăpa din plasă şi că nu va şti niciodată cât de mult a greşit până când nu-şi găseşte propria plasă şi devine iar un pescar de oameni.

1 referire la Vechiul Testament, Cartea a Treia a Regilor, capitolul 21, în care Ahab, regele Samariei, vrea să îi ia pe nedrept via lui Nabot Izreeliteanului - TEI

Am început prin enunţarea paradoxului şi anume că o modalitate de a sprijini micile magazine ar fi să le sprijinim. Toată lumea ar putea face acest lucru, dar nimeni nu şi-l poate imagina fiind făcut. Într-un fel, nimic nu este atât de simplu şi într-un altul, nimic nu este atât de greu. Am continuat subliniind că, fără o schimbare radicală, simpla modificare a legilor existente ar trezi la viaţă şi activitate mii de mici magazine. Voi avea ocazia să mă aplec asupra magazinelor mici în mai mare măsură, dar pentru moment voi trece rapid prin anumite exemple separate ca să arăt că citadela plutocraţiei ar putea fi atacată chiar acum din mai multe părţi diferite. Ar putea fi confruntată cu un efort stabilit de comun acord în câmpul deschis al concurenţei. Ar putea fi frânată de corecţia sau chiar de crearea unui mare număr de legi mai mici. În al treilea rând, ar putea fi atacată de operaţiuni mai ample de legi mai mari. Dar ajungând la acestea, chiar şi în această etapă, am intra, de asemenea, în coliziune cu probleme mai mari.

Buna judecată a creştinătăţii a admis secole de-a rândul că era la fel de posibil să se pedepsească monopolul pe cât era de posibil să se pedepsească falsificarea monedei. Totuşi, pentru majoritatea cititorilor de astăzi se pare că există un fel de contradicţie vitală ce are ecou în contradicţia verbală a expresiei, „nu-ţi pune încrederea în Monopoluri“. Totuşi, părinţilor noştri nu li s-ar părea un paradox chiar atât de mare expresia, „nu vă încredeţi în prinţi“, ci mai degrabă expresia, „nu vă încredeţi în piraţi“. Dar, în aplicarea acesteia la condiţiile moderne, suntem opriţi mai întâi de un sofism foarte modern.

Când spunem că un monopol ar trebui să fie tratat ca o conspiraţie, ni se spune întotdeauna că o conspiraţie este prea elaborată pentru a fi dezvăluită. Cu alte cuvinte, ni se spune că participanţii sunt prea conspirativi pentru a fi prinşi. Exact în acest punct încrederea mea simplă şi copilărească în expertul în afaceri se descompune în întregime. Atitudinea mea de dinainte, cinstită şi încrezătoare, devine lipsită de respect şi frivolă. Eu sunt dispus să fiu de acord că nu ştiu prea multe despre detaliile de afaceri, dar nu că nimeni nu ar putea vreodată să ştie ceva despre ele. Sunt dispus să cred că există oameni în lume care doresc să simtă că pâinea vieţii depinde de un anumit bădăran, care, probabil, a început prin a face profituri mari în termen scurt. Sunt dispus să cred că există oameni atât de ciudat constituiţi încât le place să vadă o mare naţiune susţinută de o ceată, mai tâlhari decât nelegiuiţii, dar nu atât de curajoşi. Pe scurt, sunt dispus să admit că pot exista oameni care au încredere în Monopoluri. O recunosc cu lacrimi, ca cele ale căpitanului binevoitor din Baladele lui Bab, care a spus:

„Poate e natura umană, dar dacă e aşa, nu este natura umană înjositoare?“

Mă îndoiesc că este într-atât de înjositoare, dar iau în calcul posibilitatea acestei degradări totale. O iau în calcul cu plânsete şi lamentări. Dar când se spune că ar fi imposibil de aflat dacă un om îşi face Monopol sau nu, este altceva. Atitudinea mea se schimbă. Spiritele mele se reînnoiesc. Când am spus că, dacă monopolul ar fi fost o infracţiune nimeni nu ar putea fi condamnat pentru această infracţiune – apoi râd, ba chiar fac băşcălie.

O crimă poate fi comisă, am putea deduce, atunci când, de exemplu, un domn care are o aversiune faţă de apariţia unui alt domn în Piccadilly Circus la ora unsprezece

dimineaţa. Acesta se duce la obiectul dezgustului său şi îi taie gâtul cu îndemânare. Apoi merge la poliţistul amabil de vizavi care dirijează traficul, şi îi atrage atenţia la prezenţa cadavrului de pe trotuar, interesându-se despre cum să scape de această povară. Acesta este, aparent, modul în care aceşti oameni se aşteaptă ca infracţiunile financiare să fie făcute astfel încât să fie descoperite. Uneori, într-adevăr, acestea sunt făcute aproape cu neruşinare într-un mod similar. Dar teoria de impotenţă juridică pare extraordinară atunci când luăm în considerare diversele lucruri pe care poliţia le descoperă cu adevărat. Uitaţi-vă la ce fel de crime se descoperă.

Un om absolut obişnuit şi obscur, într-o casă ascunsă sau într-o locuinţă din zece mii ca ea, îşi spală mâinile la o chiuvetă într-o bucătărie din spate, operaţiunea durând două minute. Poliţia poate descoperi asta, dar nu poate descoperi, însă, o reuniune de oameni sau trimiterea de mesaje care întoarce întreaga lume comercială cu susul în jos. Poliţia poate urmări un om de care nu a auzit nimeni vreodată într-un loc unde nimeni nu ştia că va merge să facă ceva, cu toate precauţiile posibile, ce nimeni nu ar fi trebuit să vadă. Dar nu pot să supravegheze un om de care toată lumea a auzit, să vadă dacă a comunicat cu un alt bărbat de care toată lumea a auzit, să facă ceva ce aproape toată lumea ştie că încearcă să facă de-o viaţă. Ne pot spune totul despre mişcările unui bărbat a cărui soţie sau partener nu declară că le ştiu, dar nu ne pot spune despre o combinaţie criminală mare acoperind mai mult de jumătate din planetă care se pune în mişcare. Sunt poliţiştii într-adevăr atât de proşti sau sunt pe cât de proşti pe atât de înţelepţi?

Sau dacă poliţia ar fi la fel de neajutorată cum credea Sherlock Holmes, ce ziceţi despre Sherlock Holmes? Ce ziceţi despre detectivul amator înfocat despre care am citit cu toţii şi unii dintre noi am şi scris? Nu există nici un detectiv inspirat să reuşească acolo unde toţi poliţiştii au eşuat şi să dovedească în mod concludent de la o pată de grăsime de pe faţa de masă că domnul Rockefeller este interesat de petrol? Nu există nici un om pătrunzător care să tragă concluzia că prin cumpărarea mai multor afaceri de săpun defunctul Lord Leverhulme era interesat de săpun? Sunt dispus eu însumi să scriu o nouă serie de romane poliţiste despre descoperirea acestor lucruri obscure şi alambicate. L-ar descrie pe Sherlock Holmes cu lupa lui monstruoasă aplecat pe o hârtie şi făcând unul dintre titluri literă cu literă. Ni l-ar arăta pe bravul doctor Watson stând în picioare cu uimire la descoperirea Băncii Angliei. Poveştile mele ar purta titluri tradiţionale precum „Secretul firmei luminoase“ şi „Misterul Megafonului“ şi „Aventura acaparării neobservate“. Ceea ce aceşti oameni vor să spună, de fapt, este că ei nu-şi pot imagina monopolul fiind tratat ca falsificarea monedei. Nu-şi pot imagina deloc că tentativa acaparatoare sau, într-adevăr, orice activitate a bogatului este de domeniul dreptului penal. Ar suferi un şoc să se gândească la aceşti oameni supuşi la astfel de teste.

Vă dau un exemplu elocvent. Ştiinţa amprentării ne este perpetuu fluturată în faţa noastră de către criminologi, atunci când pur şi simplu vor să-şi ridice în slăvi ştiinţa de altfel nu foarte glorioasă. Amprenta ar dovedi la fel de uşor dacă un milionar a folosit un stilou cât şi dacă un hoţ a folosit un şperaclu. Ar putea arata la fel de clar că un bancher a folosit un telefon aşa cum un hoţ a folosit o scară. Dar dacă am începe să vorbim despre

luarea amprentelor bancherilor, toată lumea ar crede că este o glumă. Şi aşa şi este: o glumă sinistră. Râsul care ne cuprinde spontan la această sugestie este în sine o dovadă că nimeni nu ia în serios sau nu se gândeşte să ia în serios ideea oamenilor bogaţi şi săraci fiind egali în faţa legii.

Acesta este motivul pentru care nu tratăm magnaţii şi monopoliştii Trusturilor aşa cum ar fi trataţi în vechile legi ale justiţiei populare. Şi acesta este motivul pentru care am luat cazul lor în această etapă şi în această secţiune a comentariilor mele, împreună cu astfel de lucruri aparent neînsemnate şi superficiale ca transferul clientelei de la un magazin la altul. Se datorează faptului că, în ambele cazuri, este o chestiune în întregime şi exclusiv de voinţă morală şi în niciun caz, în nici un sens, o problemă de drept economic. Cu alte cuvinte, aceasta este o minciună să spunem că nu putem face o lege ca să arestăm monopolişti, să-i punem la stâlpul infamiei sau să-i spânzuram dacă vrem, aşa cum au făcut strămoşii noştri înainte.

Şi, în acelaşi sens, este o minciună să spunem că nu ne putem abţine să cumpărăm cea mai trâmbiţată marfă sau să mergem la cel mai mare magazin sau să ne încadrăm în obiceiurile noastre sociale generale, cu tendinţa socială generală. Ne-am putea abţine într-o sută de feluri, de la ieşitul foarte simplu dintr-un magazin până la ceremonia de a agăţa un om în spânzurătoare. Dacă intenţionăm să spunem că nu vrem să ne abţinem, poate fi foarte adevărat şi chiar în unele cazuri foarte potrivit. Dar arestarea unui acaparator este la fel de simplă ca bună ziua sau ieşitul dintr-un magazin.

Arestarea sforarului nu este mai imposibilă decât ieşitul din magazin şi este de dorit să ne dăm seama de acest fapt din start pentru sănătatea acestei discuţii. Practic, aproximativ jumătate din mijloacele cunoscute prin care o mare afacere se face acum au fost considerate drept infracţiuni într-o comunitate din trecut şi ar putea fi considerate din nou infracţiuni într-o comunitate din viitor. Eu pot doar să facă referire la ele aici la modul cel mai superficial. Una dintre acestea este procesul împotriva căruia oamenii de stat ai celui mai respectabil partid trăncănesc zi şi noapte atât timp cât pot pretinde că se face doar de către străini. Se numeşte „dumping“.

Există o politică de vânzare în mod deliberat cu preţul distrugerii pieţei altui om. O alta este un proces împotriva căruia aceiaşi oameni de stat al aceluiaşi partid au încercat, de fapt, să legifereze, atât timp cât acesta a fost limitat la cămătari. Din păcate, nu este absolut deloc limitat la cămătari. Este o şmecherie de a lega un om mai sărac într-un amestec de tot felul de obligaţii de care nu poate scăpa, în cele din urmă, decât dacă-şi vinde magazinul sau afacerea. Se face într-o formă prin care se dă disperatului lucruri în rate sau prin credit pe termen lung.

Aş fi încercat toate aceste conspiraţii aşa cum am încerca o conspiraţie de răsturnare a statului sau de împuşcare a regelui. Nu ne aşteptăm ca omul să-i scrie regelui o carte poştală, spunându-i că va fi împuşcat, sau să anunţe în ziare de Ziua Revoluţiei. Asemenea intrigi au fost întotdeauna judecate în singurul mod în care puteau fi judecate: prin folosirea bunei judecăţi cu privire la existenţa unui scop şi existenţa aparentă a unui plan. Dar nu vom avea niciodată un simţ civic real până când nu vom simţi că uneltirea a trei

cetăţeni împotriva unui singur cetăţean este o crimă, aşa cum este uneltirea unui cetăţean împotriva a trei. Cu alte cuvinte, proprietatea privată ar trebui să fie protejată împotriva criminalităţii private, la fel cum ordinea publică este protejată împotriva judecăţii private.

Dar proprietatea privată trebuie să fie protejată împotriva unor lucruri mult mai mari decât tâlharii şi hoţii de buzunare. Este nevoie de protecţie împotriva conspiraţiilor întregii plutocraţii. Este nevoie de apărare împotriva celor bogaţi, care sunt acum în general conducătorii care ar fi trebuit să o apere. S-ar putea să nu fie dificil de explicat de ce nu o apără. Dar, oricum, în toate aceste cazuri, dificultatea este în a ne imagina oameni care doresc să o facă, nu în a ne imagina oameni care fac asta. Cu orice preţ lăsaţi oamenii să spună că ei nu cred, că idealul statul Distributiv merită riscul sau chiar efortul.

Dar nu-i lăsaţi să spună ca nici o fiinţă umană din trecut nu a luat niciodată vreun risc sau că niciun copil al lui Adam nu e în stare să facă vreun efort. Dacă ar fi ales să îşi asume riscul de a obţine dreptatea, măcar pe jumătate la fel de mare ca cel pe care l-au luat deja pentru a obţine degradarea, dacă ar fi trudit măcar pe jumătate atât de laborios să facă ceva frumos aşa cum au trudit să facă totul urât, dacă l-ar fi slujit pe Dumnezeu, aşa cum l-au slujit pe Regele Porc şi Regele Petrol, succesul întregii noastre Democraţii distributive s-ar uita la lume ca una dintre firmele lor luminoase înflăcărate şi ar zgâria norii ca unul dintre turnurile lor aberante.

UNELE ASPECTE ALE PĂMÂNTULUI

Adevărul simplu

Jurăminte și voluntari

Adevărata viață pe pământ

Adevărul simplu

Noi toţi, sau cel puţin toţi cei din generaţia mea, am auzit în tinereţea noastră o anecdotă despre George Stephenson, inventatorul locomotivei cu motor cu aburi. Se spunea că un biet ţăran a protestat că ar fi foarte deranjant dacă o vacă s-ar rătăci pe calea ferată, la care inventatorul a replicat: „Ar fi foarte deranjant pentru vacă“. Este extrem de caracteristic pentru această epocă şi această şcoală că niciodată nu pare să fi realizat cineva că s-ar putea, mai degrabă, să fie deranjant pentru ţăranul care deţine vaca.

Oricum, cu mult înainte să fi auzit această anecdotă cred că am auzit o altă anecdotă mult mai interesantă, denumită „Jack şi vrejul de fasole“. Povestea începe cu ciudatele şi uimitoarele cuvinte: „a fost odată o femeie sărmană care avea o vacă“. Ar fi un paradox de negândit, în Anglia modernă, să îţi imaginezi că o femeie sărmană ar putea să aibă o vacă, dar lucrurile par să fi stat diferit în vremuri mai brutale şi mai superstiţioase. Oricum, în mod evident, ea nu ar fi avut vaca pentru multă vreme în atmosfera empatică a lui Stephenson şi a motorului său cu aburi. Trenul ar fi mers înainte, iar vaca ar fi fost omorâtă în timp util şi starea de spirit a bătrânei ar fi fost descrisă ca Recesiune a Agriculturii. Dar toată lumea era atât de fericită călătorind cu trenul şi făcând lucrurile să fie deranjante pentru vaci încât nimeni nu a observat că alte greutăţi rămâneau în urmă. Când războaiele sau revoluţiile ne-au tăiat accesul la vaci, industriaşii au descoperit că laptele nu provine din conserve. Pe baza acestei observaţii unii dintre noi au fundamentat ideea că vaca (şi chiar bietul ţăran) sunt de folos societăţii şi s-au pregătit să îi cedeze aproape două hectare de pământ. Dar ar fi bine în această fază să repet că nu propunem ca fiecare hectar de pământ să fie acoperit cu vaci; şi nu propunem să eliminăm oraşenii, aşa cum ei ar elimina ţăranii dacă ar putea. În mai multe puncte minore s-ar putea să trebuiască să facem un compromis cu condiţiile existente, mai ales la început. Dar chiar idealul meu, dacă îl voi găsi vreodată, în sfârşit, ar fi ceva ce unii ar numi compromis. Doar că mă gândesc că e mai aproape de adevăr să îl numesc un echilibru. Pentru că nu cred că soarele face un compromis cu ploaia când creează împreună o grădină sau că trandafirul care creşte acolo e un compromis între verde şi roşu. Dar ceea ce vreau să spun este că până şi Utopia mea ar conţine diferite lucruri, de diferite tipuri, bazate pe diferite fundamente, la fel ca şi într-un stat medieval, unde existau nişte ţărani, nişte mânăstiri, un pământ al obştii, un pământ proprietate privată, nişte ghilde orăşeneşti şi aşa mai departe, aşa şi în statul meu modern ar fi nişte lucruri naţionalizate, nişte utilaje deţinute de corporaţii, nişte ghilde care împart profiturile comune şi aşa mai departe, ca şi mulţi proprietari individuali absoluţi, acolo unde e cel mai posibil să fie proprietari individuali. Dar cu aceştia din urmă trebuie să încep, pentru că sunt destinaţi să dea, şi aproape întotdeauna dau, standardul şi tonul societăţii.

Printre lucrurile pe care le-am auzit de o mie de ori se numără afirmaţia că englezii sunt un popor încet, un popor precaut, un popor conservator şi aşa mai departe. Când auzim un lucru de atâtea ori, în general fie îl acceptăm ca pe un truism, fie înţelegem brusc

că e destul de neadevărat. Şi în acest caz e destul de neadevărat. Adevărata ciudăţenie a Angliei este că e singura ţară de pe Pământ care nu are o clasă conservatoare. Există un număr mare, posibil să fie o majoritate, de oameni care îşi spun conservatori. Dar cu cât sunt examinaţi mai mult, cu atât vor apărea a fi mai puţin conservatori. Clasa comercială, care este capitalistă într-un sens special, este prin natura ei exact opusul conservatorismului. Prin chiar profesia ei, proclamă că foloseşte mereu metode noi şi caută pieţe noi. Pentru unii dintre noi se pare că e ceva extrem de stătut în această noutate. Dar asta este din cauza tipului de minte care inventează, nu pentru că nu ar intenţiona să inventeze. De la cel mai mare director financiar care cârmuieşte o companie la cel mai mic comis-voiajor care vinde maşini de cusut, acelaşi ideal prevalează. Trebuie întotdeauna să fie o companie nouă, mai ales după ceea ce s-a întâmplat în general cu compania veche. Şi maşina de cusut trebuie întotdeauna să fie un nou model de maşină de cusut, chiar dacă este un model care nu coase. Dar în vreme ce asta este evident pentru simplii capitalişti, este în egală măsură adevărat pentru purii oligarhi. Orice altceva ar fi o aristocraţie, iar o aristocraţie nu este niciodată conservatoare. Prin chiar natura ei funcţionează după modă, mai degrabă decât după tradiţie. Bărbaţii care trăiesc o viaţă tihnită şi luxoasă sunt întotdeauna avizi de lucruri noi. Am putea spune că ar fi proşti dacă n-ar face-o. Şi aristocraţii englezi nu sunt în niciun caz proşti. Pot să pretindă cu mândrie că au jucat un rol major în fiecare scenă a progresului intelectual care ne-a adus la ruina din prezent.

Primul lucru în legătură cu constituirea unei ţărănimi englezeşti este că se constituie, pentru prima dată după multe secole, o clasă tradiţională. Absenţa unei asemenea clase va apărea ca un fapt teribil, dacă bătălia se va da cu adevărat între socialism şi idealul istoric al proprietăţii. Dar opusul este la fel de adevărat şi mult mai reconfortant. Diferenţa de calitate înseamnă că schimbarea va începe să fie efectivă numai prin cantitate. Vreau să spun că nu ne-a preocupat atât de mult forţa sau slăbiciunea unei ţărănimi, cât prezenţa sau absenţa unei ţărănimi. Aşa cum societatea a suferit prin simpla sa absenţă, tot aşa societatea va începe să se schimbe prin simpla sa prezenţă. Va fi o Anglie oarecum diferită de cea în care ţăranul trebuie să fie luat în considerare cât de puţin. Va începe să schimbe înfăţişarea lucrurilor, chiar şi atunci când politicienii se vor gândi la ţărani la fel de des ca la medici. Sunt cunoscuţi chiar şi prin faptul că se gândesc la soldaţi.

Prima problemă cu ţăranul nostru este simplitatea sa deplină şi aproape brutală. Un om ar putea trăi bine mersi în Anglia, dacă nu ar avea de plătit o chirie proprietarului şi nu ar avea de plătit salarii muncitorului. I-ar fi mai bine, chiar dacă la o scară mică, dacă ar fi propriul său proprietar şi propriul său muncitor. Dar există, în mod evident, anumite considerente adiţionale şi, din punctul meu de vedere, anumite neînţelegeri la care se referă însemnările care urmează, aproximativ în ordinea lor. În primul rând, desigur, una este să spui că este de dorit şi alta că este dorit. Şi, în primul rând, după cum se va vedea, nu neg că dacă trebuie să fie dorit, poate doar să fie dorit cu indulgenţă. Va fi necesar, fără îndoială, un anumit spirit de efort şi sacrificiu de dragul unei necesităţi naţionale acute, dacă este să cerem oricărui proprietar de pământ să se descurce fără arendă sau oricărui fermier să se descurce fără ajutor. Dar cel puţin există cu adevărat o criză şi o nevoie în

asemenea măsură în care proprietarul de pământ ar renunţa doar la o datorie pe care a calificat-o deja ca pe o datorie neperformantă, iar angajatorul ar sacrifica doar serviciile unor oameni care sunt deja în grevă. Totuşi, vom avea nevoie de virtuţile specifice unei crize şi ar fi bine să clarificăm acest fapt. Mai departe, în vreme ce există toate aceste diferenţe între de dorit şi dorit, aş sublinia că, chiar şi acum, această viaţă normală este mai dorită decât cred mulţi. Este probabil dorită subconştient, dar cred că merită să fac câteva consideraţii care ar putea să o aducă la suprafaţă. În ultimul rând, există o concepţie greşită în legătură cu ce înseamnă „a trăi pe pământ“ – şi am adăugat câteva consideraţii despre cât de mult este asta de dorit, faţă de cât cred mulţi.

Ar trebui să analizez aceste aspecte distincte ale distributivismului agricol mai mult sau mai puţin în ordinea în care tocmai le-am notat, dar aici, în nota preliminară, sunt preocupat doar cu adevărul primar. Dacă am putea crea o ţărănime, atunci am putea crea o masă conservatoare şi ar fi un om îndrăzneţ cel care ar încerca să ne spună cum prezentul impas industrial din marile oraşe ar putea produce o masă conservatoare. Sunt cât se poate de conştient că mulţi i-ar da conservatorismului denumiri mai aspre şi ar spune că ţăranii sunt proşti şi indolenţi şi legaţi de o existenţă plicticoasă şi mohorâtă. Ştiu că se spune că unui om trebuie să i se pară monoton să facă cele douăzeci de lucruri care se fac la o fermă, în vreme ce, de sigur, acestuia i se va părea întotdeauna extrem de amuzant şi sărbătoresc să facă acelaşi lucru, oră după oră şi zi după zi, într-o fabrică. Ştiu că aceeaşi oameni fac întotdeauna exact comentariul contrar şi spun că este egoist şi avar faptul că ţăranul este interesat atât de intens de propria sa fermă, în loc să arate, ca proletarii industrialismului modern, o loialitate altruistă şi romantică faţă de fabrica altcuiva şi un sacrificiu de sine ascetic în a face profituri pentru altcineva. Chiar dând fiecărei dintre aceste susţineri ale capitalismului modern importanţa cuvenită, este încă admisibil să spunem că, în măsura în care ţăranul proprietar este cu siguranţă tenace în privinţa proprietăţii ţărăneşti, fie că este concentrat asupra profitului sau mulţumit cu lâncezeala, după caz, el constituie, în fapt, un bloc solid de proprietate privată pe care ne putem baza pentru a rezista comunismului, ceea ce nu numai că este mai mult decât poate fi spus despre proletariat, dar este mult mai mult decât ceea ce orice capitalist ar spune despre ei. Nu cred că proletariatul este umplut de socialism aşa cum este umplut un fagure de miere, dacă mierea ar fi o comparaţie bună pentru acea doctrină, dar dacă este vreun adevăr în îngrijorările din ziare cu privire la acest subiect, ar părea cu siguranţă că marile proprietăţi nu pot face ca lucrurile să nu se întâmple, în vreme ce micile proprietăţi pot. Dar, de fapt, întreaga experienţă este împotriva aserţiunii că ţăranii sunt sălbatici, mohorâţi şi degradaţi, care se târăsc în patru labe şi mănâncă iarbă precum animalele de pe câmp. Peste tot în lume, de exemplu, există dansuri ţărăneşti şi dansurile ţăranilor sunt ca dansurile regilor şi ale reginelor. Dansul popular este mult mai măreţ şi ceremonios şi plin de demnitate umană decât dansul aristocratic. În multe sate moderne oamenii de la ţară pot fi încă văzuţi la mari festivităţi purtând pălării ca pe nişte coroane şi folosind gesturi ca într-un ritual religios, în vreme ce castelul sau conacul domnilor şi doamnelor este deja plin de oameni clătinându-se ca maimuţele pe zgomotele făcute de negri. Peste tot în Europa ţăranii au produs broderiile şi obiectele artizanale care au fost descoperite cu

încântare de artişti, în vreme ce au fost pentru mult timp neglijate de aristocraţi. Aceşti oameni nu sunt conservatori numai într-un sens negativ, deşi există o mare valoare în ceea ce este negativ, atunci când este de asemenea defensiv. Sunt, de asemenea, conservatori într-un sens pozitiv. Aceştia conservă obiceiuri care nu pier precum modele şi meşteşuguri mai puţin efemere decât acele mişcări artistice care încetează să se mişte atât de repede. Socialiştii, cred, au inventat ceva pe care ei îl numesc artă proletară, fără să îmi pot imagina pe ce principiu se bazează, cu excepţia faptului că găsesc o mândrie ciudată în a se numi pe ei înşişi proletari, în vreme ce pretind că nu mai sunt proletari. Cred, mai degrabă, că este numai rezistenţa semidocţilor la a renunţa la folosirea unui cuvânt lung. Oricum, nu a existat niciodată în lumea asta ceva precum artă proletară. Dar a existat la modul absolut ceva numit artă ţărănească.

Cred că ceea ce vor ei să spună cu adevărat este artă comunistă şi această sintagmă de una singură va dezvălui multe. Presupun că o artă cu adevărat comunistă ar consta într-o sută de oameni atârnând de o pensulă gigantică ca de un berbec de război, şi a o conduce peste o pânză vastă în curbe şi înclinări şi ezitări maiestuoase, care ar exprima, în forme cu contururi întunecate, mintea compozită a comunităţii. Ţăranii au făcut artă pentru că aveau o comunitate, nu pentru că erau comunişti. Obiceiul şi tradiţia corporatistă au dat unitate artei lor, dar fiecare om era un artist separat. Este satisfacţia instinctului creativ al individului cea care face ţărănimea ca întreg mulţumită şi, deci, conservatoare. O mulţime de oameni stau pe propriile lor picioare, pentru că stau pe propriul lor pământ. Dar în ţara noastră, vai, proprietarii de pământ nu stau pe nimic, cu excepţia a ceea ce au călcat în picioare.

Jurăminte și voluntari

Am fost întrebaţi câteodată de ce nu admirăm oamenii din publicitate la fel de mult pe cât se admiră ei înşişi. Un răspuns este că ţine de natura lor să se admire pe ei înşişi. Şi ţine de natura sarcinii noastre că oamenii trebuie învăţaţi să se critice pe ei înşişi; sau, mai degrabă (preferabil) să fie nemulţumiţi de ei înşişi. Vorbesc despre Adevăr în Publicitate, dar acolo nu poate exista aşa ceva în sensul precis în care avem nevoie de adevăr în politică. Este imposibil să îmbraci în termenii veseli ai „publicităţii“ fie adevărul despre cât de rău stau lucrurile, fie adevărul despre cât de greu va fi să le remediem. Nici un om din publicitate nu e atât de sincer încât să spună: „descurcă-te cât poţi de bine cu maşina ta de scris veche şi ruginită, nu putem să aducem ceva mai bun chiar acum“. Dar noi chiar trebuie să spunem: „descurcă-te cât poţi de bine cu maşina ta de producţie; nu o lăsa să se strice prea repede“. Vedem rar un afiş vesel şi izbitor inscripţionat „vei avea parte de vremuri grele dacă foloseşti noua noastră gamă de bucătărie“. Dar noi chiar trebuie să spunem prietenilor noştri „vei avea parte de vremuri grele dacă înfiinţezi ferme noi pe cont propriu, dar este un lucru corect“. Nu putem pretinde să oferim simple consolări şi confort. Oricare ar fi viziunea noastră ultimă despre maşini care economisesc forţa de muncă, nu putem oferi idealul nostru ca pe o maşină care economiseşte forţa de muncă. Nu se pune problema de confort mai mult decât s-ar pune pentru un om aflat într-un incendiu, o bătălie sau un naufragiu. Nu există nici o cale de a te îndepărta de pericol, cu excepţia căii periculoase.

Genul de chemare care trebuie făcută pentru englezii moderni este genul de chemare care se face înainte de un mare război sau de o mare revoluţie. Chiar dacă trompeta scoate un sunet nesigur – trebuie să fie în mod neîndoielnic sunetul unei trompete. Megafonul autosatisfacerii pur mercantile este dat tare, dar nu este deloc clar. Prin natura sa spune lucruri dulci, chiar dacă le urlă. Este ca şi cum cineva ar şopti nimicuri uşuratice, chiar dacă şoapta sa este un urlet oribil. Cum ar putea publicitatea să îi determine pe oameni să se pregătească pentru luptă? Cum ar putea publicitatea să vorbească în limbajul spiritului public? Nu poate spune „cumpără pământ la Blinkington-on-Sea şi pregăteşte-te pentru luptă cu pietre şi beţe“. Nu pot scoate un anumit sunet, ca vechiul clopot care suna în caz de incendiu sau inundaţie, şi le spunea oamenilor din Puddleton că sunt ameninţaţi de foamete. Ca să le facem dreptate, nimeni nu a anunţat nevoile armatei de bucătari ca pe nişte binefaceri ale gamei de bucătărie. Nu le-am spus recruţilor „petreceţi-vă vacanţa la Mons“. Nu am spus „încercaţi tranşeele noastre, sunt un deliciu“. Am făcut o anumită încercare de a face apel la lucruri mai bune. Trebuie să facem acest apel, din nou, şi în faţa celor mai rele lucruri. Acesta este atât de dificil de întregul ton al publicităţii. Pentru că următorul lucru pe care trebuie să îl luăm în considerare este necesitatea unei acţiuni individuale independente pe scară largă. Vrem să facem această nevoie cunoscută, aşa cum era făcută cunoscută nevoia de recruţi. Educaţia a fost prea comercială la origini şi şi-a permis să fie inundată în mare parte de reclamele comerciale.

A venit prea mult de la oraş şi acum aproape că este scoasă din oraş. Educaţia a însemnat, în realitate, a-i învăţa lucruri de la oraş pe oamenii de la ţară care nu voiau să le înveţe. Propun ca educaţia să însemne acum a învăţa lucruri de la ţară pe oamenii de la oraş, care nu vor, să le înveţe. Pot admite că ar fi mai bine cel puţin să se înceapă cu cei care chiar vor. Dar susţin, de asemenea, că există cu adevărat o mulţime de oameni în oraşe şi la ţară care o vor cu adevărat.

Fie că abia aşteptăm Legea agrară sau nu, fie că noţiunea noastră de distribuţie este rigidă sau expeditivă, fie că credem în compensare sau confiscare, fie că aşteptăm legea asta sau cealaltă, nu ar trebui să stăm jos şi să aşteptăm după nici o lege. În timp ce iarba creşte, calul trebuie să arate că vrea iarbă: calul trebuie să explice că este cu adevărat un patruped graminivor. Îndeplinirea promisiunilor parlamentare este chiar mai înceată decât creşterea ierbii, şi dacă nu se face nimic înainte de terminarea a ceea ce numim un proces constituţional, vom fi la fel de aproape de distributivism pe cât este un politician laburist de socialism. Mi se pare că e în primul rând necesar să reînviem metoda medievală sau morală şi să chemăm voluntari.

Englezii ar trebui să facă ce au făcut irlandezii. Ar putea face legi prin a se supune lor. Dacă ar fi ca noi, precum membrii originari ai partidului Sinn Fein, să anticipăm schimbarea legislativă prin convenţie socială, vrem două tipuri de voluntari, pentru a face experimentul pe loc. Vrem să ştim câţi ţărani, actuali sau potenţiali, ar exista pentru a prelua responsabilitatea fermelor mici, de dragul auto-suficienţei sau al proprietăţii adevărate, şi pentru a salva Anglia într-un moment disperat. Vrem să ştim câţi proprietari de pământ există, care să dea sau să vândă ieftin pământul lor pentru a fi împărţit într-un număr de asemenea ferme. Sincer, cred că proprietarul de pământ ar ieşi cel mai bine din afacere. Sau, mai curând, cred că ţăranul ar avea cea mai grea şi mai eroică parte din afacere. Câteodată ar plăti practic proprietarul de pământ pentru ca acesta să renunţe la pământ cu desăvârşire, plătind pentru ceva ce nu-l va recompensa. Este imposibil de ascuns că omul care primeşte pământul, chiar mai mult decât cel care renunţă la pământ, va trebui să fie un fel de erou. Ni se va spune că eroii nu cresc pe fiecare gard, că nu putem găsi suficienţi să apere toate gardurile noastre. Am ridicat trei milioane de eroi cu sunetul unei goarne acum abia câţiva ani şi trompeta pe care o auzim astăzi este, într-un sens încă mai teribil, trompeta damnării.

Dorim un apel la populaţie pentru voluntari care să salveze pământul, exact cum în 1914 se doreau voluntari care să salveze ţara. Dar nu vrem ca acest apel să fie slăbit de lucrul sărac cu duhul, plicticos, mohorât şi deplorabil, pe care ziarele îl numesc optimism. Nu cerem unor bebeluşi să arate bine în timp ce li se fac fotografii, cerem unor oameni maturi să facă faţă unei crize la fel de grave ca un mare război. Nu le cerem oamenilor să decupeze un cupon dintr-un ziar, ci să creeze o fermă în locul unei paragini şi, dacă e să izbutim, lucrurile trebuie privite oarecum în spiritul încăpăţânat al vechilor împliniri de jurăminte. Sf. Francisc le-a arătat discipolilor săi calea către o mare fericire, dar nu le-a spus că o viaţă de pribeag şi de om fără cămin ar însemna că totul e la fel de bine ca la mama acasă, nici nu a prezentat-o mulţimilor ca pe o „casă departe de casă“. Dar trăim

vremuri în care este mai greu pentru un om liber să îşi facă o casă decât era pentru un ascet medieval să se descurce fără una.

Scandalul în legătură cu mahalalele din Limehouse a fost un model funcţional al problemei, dacă putem vorbi despre un model funcţional a ceva ce nu funcţionează, şi ceva în legătură cu care numai un nebun ar modela ceva. Locuitorii mahalalelor spun, de fapt, în mod cert că preferă mahalalele lor blocurilor de apartamente care le-au fost oferite ca un refugiu din mahalale. Şi le preferă, se spune, pentru că vechile case au curţi în care se pot îndeletnici cu „pasiunile lor de a admira păsări şi de a creşte orătănii". Când li s-au oferit oportunităţi în legătură cu nişte planuri de împroprietărire, au avut îngrozitoarea depravare de a spune că lor le plăceau gardurile din jurul propriilor curţi. Atât de oribil şi copleşitor este şuvoiul roşu al comunismului care curge prin venele clasei muncitoare.

Acum, desigur, ar putea fi necesar teoretic, într-o aglomeraţie şi o frământare sălbatică, ca locuinţele oamenilor să fie îngrămădite una peste alta pentru totdeauna, în forma unui turn de apartamente. Şi tot astfel ar putea fi necesar ca oamenii să se urce pe umerii altor oameni în cazul unei inundaţii sau pentru a ieşi dintr-o prăpastie despicată de un cutremur. Şi este admisibil, din punct de vedere logic, şi chiar corect, din punct de vedere matematic, că am putea reduce mulţimile de pe străzile Londrei dacă am putea, deci, aranja oamenii vertical în loc de orizontal. De-ar exista vreun mijloc prin care un om ar putea merge cu un om stând deasupra sa, şi un altul deasupra acestuia, şi aşa mai departe, ne-ar scăpa de o mare parte din înghesuială. Oamenii sunt aranjaţi aşa în spectacolele de acrobaţie, iar un curs de asemenea acrobaţii ar putea fi introdus în mod obligatoriu în toate şcolile. Este o imagine care mă încântă foarte mult, la fel cum e o imagine pe care o aştept, în spiritul artei de dragul artei, să văd un asemenea turn viu mişcându-se maiestuos pe strada Strand. Îmi place să mă gândesc la vremurile unei adevărate organizări sociale, când toţi funcţionarii de la Domnii Boodle & Bunkham nu vor mai veni în modul aleatoriu şi împrăştiat din prezent, fiecare din propria sa vilă de la suburbii. Nu vor trebui nici măcar, precum în stadiul imediat şi intermediar al Statului Servil, să mărşăluiască într-o coloană bine instruită din dormitorul aflat într-o parte a Londrei spre magazinul aflat în cealaltă parte. Nu, o viziune mai nobilă a răsărit în faţa mea, venită din chiar înălţimile raiului. O pagodă de funcţionari rostogolindu-se, unul aflat în echilibru deasupra celuilalt, se mişcă de-a lungul străzii, poate făcând figuri acrobatice în aer în vreme ce se mişcă, pentru a ilustra perfecta disciplină a maşinăriei sale sociale. Toate acestea ar fi foarte impresionante şi, printre altele, ar economisi cu adevărat spaţiu. Dar dacă unul dintre oamenii aflaţi aproape de vârful acestui turn mişcător ar spune că speră ca într-o zi să poată să viziteze din nou pământul, aş empatiza cu sentimentul lui de exil. Dacă ar spune că e natural ca un om să meargă pe pământ, m-aş găsi în acord cu şcoala sa filozofică. Dacă ar spune că e dificil să ai grijă de găini cu atitudinea şi altitudinea acestea acrobatice, aş crede că dificultatea sa e una reală. La prima vedere s-ar putea răspunde că pasiunea de a admira păsări ar fi chiar mai potrivită acestei poziţii aeriene, dar în practică acele păsări vor fi nişte păsări foarte admirabile. În sfârşit, dacă ar spune că a ţine găini care dau ouă era o muncă socială respectabilă şi

valoroasă, mult mai respectabilă şi mai valoroasă decât a-i servi pe domnii Boodle & Bunkham în cea mai perfectă disciplină şi organizare, voi fi de acord cu acel sentiment cel mai mult dintre toate.

Întreaga noastră problemă modernă este foarte dificilă şi, deşi într-un anumit sens partea sa agricolă este aproape cea mai simplă, într-un alt sens nu este în niciun caz cea mai puţin dificilă. Dar această afacere Limehouse este un exemplu viu al modului în care facem dificultatea şi mai dificilă. Ni se spune iarăşi şi iarăşi că locuitorilor din mahalalele marilor oraşe nu li se poate da controlul asupra pământului, că nu vor să meargă pe pământ, că nu au nici înclinaţii, nici modificări de conştiinţă care i-ar putea transforma, prin orice proces, în oameni interesaţi de pământ, că nu pot concepe să aibă alte plăceri, cu excepţia plăcerilor legate de oraş, sau chiar alte nemulţumiri, cu excepţia bolşevismului din oraşe. Şi apoi, când o întreagă mulţime dintre ei vrea să ţină găini, îi forţăm să trăiască în apartamente. Când o întreagă mulţime dintre ei vrea să aibă garduri, râdem şi îi trimitem la blocuri. Când o întreagă populaţie doreşte să insiste asupra gardurilor şi împrejmuirilor şi tradiţiilor proprietăţii private, autorităţile se comportă de parcă ar suprima o rebeliune roşie. Când aceşti locuitori ai mahalalelor lipsiţi de speranţă în cel mai înalt grad îşi pun de fapt toate speranţele în îndeletniciri rurale, pe care încă le pot practica chiar şi în mahalale, îi rupem de acele îndeletniciri şi numim asta a le îmbunătăţi condiţia. Iei un om care are capul vârât într-un coteţ de găini, îl pui cu forţa pe catalige gigantice înalte de două sute de metri de unde nu poate atinge pământul şi apoi spui că l-ai salvat din mizerie. Şi adaugi că un om ca acela poate să trăiască doar pe catalige şi că nu ar fi niciodată interesat de găini.

Prima întrebare care este întotdeauna pusă de susţinătorii genului nostru de reconstrucţie agricolă este următoarea întrebare, care este fundamentală, pentru că este psihologică. Orice am putea spune despre ţărănime şi rolul său, dar cu siguranţă că avem nevoie de ţărani. În amestecul şi talmeș-balmeşul prezente de actuala civilizaţie, mai mult sau mai puţin urbanizată, avem cel puţin primele elemente sau primele posibilităţi? Avem ţărani sau măcar ţărani potenţiali? Ca oricărei întrebări de genul acesta, nu i se poate răspunde prin statistici. Statisticile sunt artificiale chiar şi atunci când nu sunt fictive, pentru că presupun chiar faptul pe care o apreciere morală trebuie întotdeauna să-l nege; presupun că orice om este un om. Sunt bazate pe un soi de teorie atomistă potrivit căreia individul este cu adevărat individ, în sens de indivizibil. Dar când avem de-a face în mod declarat cu proporţia a diferite iubiri sau uri sau speranţe sau nevoi, acesta este departe de a fi un fapt care poate fi presupus, este chiar primul care trebuie negat. Este negat de toate consideraţiile adânci pe care oamenii înţelepţi obişnuiau să le numească spirituale, dar pe care proştii s-au temut să le numească spirituale, până când s-au aventurat să o spună în greacă şi le-au numit psihice sau psihologice. Într-un anumit sens, cea mai înaltă spiritualitate insistă, desigur, să spună că un om e un om. Dar în sensul dedus aici, viziunea spirituală a fost întotdeauna aceea că un om este cel puţin doi şi viziunea psihologică a arătat o oarecare înclinaţie în a-l transforma într-o jumătate de duzină. Nu este folositor, deci, să se discute numărul de ţărani care nu sunt altceva decât ţărani. Cel

mai probabil nu există niciunul. Nu este folositor să se întrebe câţi răzeşi sau ţărănoi compleţi şi compacţi aşteaptă pregătiţi în salopete sau bluze, cu cazmalele şi furcile lor ţinute strâns în mâini în cartierul Brompton sau Brixton, aşteptându-ne să le dăm semnalul să alerge înapoi la pământ. Dacă cineva este atât de nebun încât să se aştepte la aşa ceva, nebunul nu va fi găsit în micul nostru partid politic. Când tratăm o chestiune de genul acesta, trebuie să tratăm elemente diferite ale aceleiaşi clase sau chiar ale aceluiaşi om. Tratăm elemente care ar trebui să fie încurajate sau educate sau, dacă trebuie să amintim cuvântul pe undeva, făcute să evolueze. Trebuie să luăm în considerare dacă există materiale din care să facem ţărani pentru a forma o ţărănime, dacă alegem cu adevărat să încercăm asta. Niciunde în aceste note nu am sugerat că ar exista cea mai mică posibilitate ca acest lucru să fie făcut, dacă nu alegem să încercăm.

Astfel, folosind cuvintele în acest sens normal, ar trebui să susţin că există încă în Anglia un număr mare de persoane care ar dori să se întoarcă la acest tip mai simplu de Anglie. Unii o înţeleg mai bine decât alţii, unii se înţeleg pe ei înşişi mai bine decât alţii. Unii ar fi pregătiţi pentru asta văzând-o ca pe o revoluţie, alţii rămân agăţaţi de ea foarte orbeşte, văzând-o ca pe o tradiţie. Unii nu s-au gândit la ea ca la nimic altceva decât un amuzament. Unii nu au auzit niciodată de asta şi o simt ca pe o nevoie. Dar numărul oamenilor care ar vrea să iasă din încâlcitura făcută doar din ramificaţii şi comunicaţii din oraş şi să se întoarcă mai aproape de rădăcinile lucrurilor, unde lucrurile sunt făcute direct din natură, cred că este foarte mare. Nu este probabil o majoritate, dar bănuiesc că chiar şi acum e o minoritate mare. Un om nu doreşte în mod necesar asta mai mult decât orice altceva în fiecare moment al vieţii lui. Nici o persoană normală nu se poate aştepta ca o mişcare să fie constituită în întregime din asemenea monomaniaci. Dar destul de mulţi oameni o vor destul de mult. Mi-am format această impresie din experienţă, care este, dintre toate lucrurile, cel mai greu de redat într-o controversă. Am ghicit-o din modul în care nenumăraţi locuitori ai suburbiilor vorbesc despre grădinile lor. Am ghicit-o din genul de lucruri pe care le invidiază cu adevărat la cei bogaţi, unul dintre cele mai notabile dintre ele fiind spaţiul liber. Am observat-o în orice persoană care îşi doreşte satul, chiar dacă deformează satul. Am observat-o în interesul profund popular de peste tot, în special din Anglia, în creşterea sau antrenarea oricărui fel de animal. Şi dacă aş vrea un exemplu suprem, simbolic, triumfal a tot ceea ce vreau să spun, l-aş putea găsi în cazul pe care l-am amintit al acestor oameni care trăiesc în cele mai mizere mahalale din Limehouse şi refuză să le părăsească pentru că ar însemna să părăsească un iepure în cuşcă sau o găină în coteţ.

Dacă ar fi cu adevărat să facem ce sugerez sau dacă am ştii cu adevărat ce facem, ar trebui să folosim aceşti locuitori ai mahalalelor ca şi cum ar fi copii minune sau, chiar mai profitabil, monştri de expus într-un bâlci. Ar trebui să înţelegem că asemenea oameni au un geniu natural pentru asemenea lucruri. Ar trebui să îi educăm să facă asemenea lucruri. Ar trebui să vedem în ei sămânţa şi principiul viu a unei învieri reale şi spontane a satului. Repet că ar fi o chestiune care ţine de proporţie şi, deci, de tact. Dar ar trebui să fim de partea lor, având încredere că ei sunt de partea noastră şi de partea satului. Ar trebui să ne

reconstruim educaţia populară în aşa fel încât să susţinem aceste pasiuni. Ar trebui să considerăm că merită să ne pierdem timpul ca să îi învăţăm pe oameni lucrurile pe care sunt atât de doritori să le înveţe singuri. Ar trebui să îi învăţăm. Am putea chiar, într-o izbucnire de umilinţă creştină, să le permitem ocazional să ne înveţe ei pe noi. Ceea ce facem este să îi expediem din casele lor, unde fac aceste lucruri cu greutate, şi să îi târâm, în timp ce ţipă, în locuri noi şi nefamiliare, unde nu le pot face deloc. Acest exemplu singur poate arăta cât de mult facem cu adevărat pentru reconstrucţia rurală a Angliei.

Deşi multe ar putea fi făcute de voluntari şi de o negociere voluntară între omul care ar putea face cu adevărat treaba şi omul care în mod frecvent nu îşi primeşte arenda, nu este nimic în filozofia noastră socială care să interzică folosirea puterii statului, acolo unde ea poate fi folosită. Şi fie prin subsidii de stat, fie prin mari fonduri voluntare, mi se pare că tot ar fi posibil cel puţin să dăm celuilalt om ceva la fel de bun ca arenda pe care n-o primeşte. Cu alte cuvinte, mult înainte ca ai noştri comunişti să ajungă la morala controversată a confiscării, mi se pare că ţine de civilizaţie să îi permitem lui Brown să cumpere de la Smith ceva ce are acum o mică valoare pentru Smith şi poate fi de mare valoare pentru Brown. Cunosc nemulţumirea actuală în legătură cu subsidiile şi argumentul general care se aplică în egală măsură şi subscripţiilor, dar cred că un subsidiu pentru a reface agricultura ar fi răsplătit mai mult în viitor decât un subsidiu pentru a restaura poziţia cărbunelui; la fel cum cred că acesta este, la rândul său, mult mai uşor de susţinut decât o sută de salarii pe care le plătim unei gloate de nimeni pentru a-i îi chinui pe săraci cu ştiinţe false şi tiranii mărunte. Dar sunt, după cum deja am arătat, alte căi prin care chiar şi statul ar putea da ajutor în această chestiune. Atât timp cât avem educaţie de stat pare a fi păcat că ea nu poate niciodată să fie în orice moment determinată de nevoile statului. Dacă nevoia statului este să ofere nişte atenţie existenţei Pământului, nu pare a fi niciun motiv pentru care ochii profesorilor şi ai elevilor, care se zgâiesc la stele, nu ar trebui întorşi în direcţia acelei planete. În prezent avem educaţie nu chiar pentru îngeri, ci mai degrabă pentru aviatori. Ei nici măcar nu înţeleg dorinţa unui om de a rămâne legat de pământ. Există în idealul lor o nebunie care poate fi cu adevărat numită nepământească.

Propun această ţărănime formată din voluntari în primul rând ca pe un nucleu, dar cred că va fi un nucleu al atracţiei. Cred că se va ridica nu numai ca o stâncă, dar şi ca un magnet. Cu alte cuvinte, odată ce se admite că poate fi făcută, va deveni importantă când un număr de alte lucruri nu vor mai putea fi făcute. În vreme ce comerţul merge din ce în ce mai rău, acest lucru va fi considerat mai bun chiar de către cei care îl consideră a fi pe locul doi. Când vorbim de oameni părăsind satul şi îngrămădindu-se în oraşe nu judecăm drept situaţia. Este ceva ce poate fi acceptat de la un tip social care ar prefera întotdeauna cinematografele şi cărţile poştale ilustrate chiar şi proprietăţii şi libertăţii. Dar nu există nimic concludent în faptul că oamenii preferă să trăiască fără proprietate şi libertate, cu un cinematograf, decât fără proprietate şi libertate, fără un cinematograf. Unor oameni s-ar putea să le placă atât de mult oraşul încât să prefere să fie exploataţi în oraş decât liberi la ţară. Dar nimic nu este dovedit prin simplul fapt că preferă să fie exploataţi în oraş decât

să fie exploataţi la ţară. Cred, deci, că dacă am crea chiar şi o rămăşiţă considerabilă de ţărănime, rămăşiţa ar creşte. Oamenii s-ar îndrepta către acest sprijin pe măsură ce se retrag din activităţile comerciale în declin. În prezent rămăşiţa nu creşte, pentru că nu există o rămăşiţă care să crească; oamenii nici măcar nu cred în existenţa ei şi doar cu greu pot crede în extinderea sa.

Până în acest punct mi-am propus pur şi simplu să sugerez că mulţi ţărani ar fi acum pregătiţi să lucreze singuri pe pământ, deşi ar fi un sacrificiu; că mulţi moşieri ar fi pregătiţi să îi lase să ia pământul, deşi ar fi un sacrificiu; că statul şi, de fapt, orice altă corporaţie patriotică ar putea fi chemată să îi ajute pe unii sau pe amândoi în aceste acţiuni, că s-ar putea să nu fie vorba despre un sacrificiu imposibil sau intolerabil. În toate acestea aş vrea să reamintesc cititorului că tratez despre o acţiune practicabilă imediat şi nu despre o situaţie finală şi completă, dar mi se pare că ceva de genul acesta se poate realiza imediat şi la modul concret. Voi continua prin a analiza un lucru de neînţeles şi anume despre cum un grup de ţărani ar putea trăi pe pământ.

Adevărata viață pe pământ

Oferim una din multele propuneri pentru a desface răul făcut de capitalism, bazându-ne pe faptul că a noastră este singura care este în realitate o propunere pentru a-l desface. Celelalte sunt toate propuneri pentru a-l exacerba. Lucrul normal care trebuie făcut cu o operaţiune greşită este să faci operaţiunea inversă. Acţiunea normală, când proprietatea se află în prea puţine mâini, este să o redai către mai multe mâini. Dacă douăzeci de oameni pescuiesc într-un râu într-o asemenea înghesuială încât firele de la undiţele lor se încurcă până devin unul singur, operaţiunea normală este să le descurci şi să le separi în aşa fel încât fiecare pescar să aibă propriul său fir la undiţă. Fără niciun dubiu un filosof colectivist stând pe mal ar putea arăta că firele întreţesute formau practic o plasă şi că puteau fi trase printr-un efort comun pentru a curăţa fundul râului. Dar dincolo de faptul că acest sistem ar fi îndoielnic în practică, el insultă instinctele intelectuale, chiar şi în principiu. Nu trebuie ca lucrurile să fie potrivite bine pentru a avea un avantaj îndoielnic din faptul că ele sunt greşite şi nici măcar nu sună ca o idee sănătoasă să exagerezi un accident. Socialismul nu este decât completarea concentrării capitaliste; această concentrare a fost ea însăşi realizată orbeşte, ca o gafă. Această normalitate, în ideea de a desface ceea ce a fost făcut greşit, ar face apel la mulţi oameni normali care simt că schemele sociologice tărăgănate sunt destul de anormale. Pentru acest motiv sugerez în această secţiune că mulţi oameni normali, proprietari de pământ şi muncitori, conservatori şi radicali, ne-ar ajuta probabil în această sarcină, dacă ea ar fi separată de politicile partidelor şi de mândria şi pedanteria intelectualilor.

Dar există un alt aspect care face sarcina în acelaşi timp mai uşoară şi mai dificilă. Este mai uşoară pentru că nu trebuie să fie strivită de complexitatea comerţului cosmopolit. Este mai dificilă pentru că este greu să trăieşti departe de el. Un distributivist pentru a cărui operă am o foarte vie admiraţie a spus odată un adevăr adesea neglijat. A spus că a trăi pe pământ este un lucru destul de diferit de a trăi luând lucruri de pe el. A dovedit, mult mai lucid decât aş fi putut eu, cât de practică este diferenţa în economie. Dar mi-ar plăcea să adaug aici un cuvânt despre o distincţie corespunzătoare din etică. Pentru cel amintit mai sus, este evident că cele mai multe argumente despre eşecul inevitabil al unui om care cultivă napi în Sussex sunt argumente despre eşecul său în a-i vinde, nu despre eşecul său în a-i mânca. După cum deja am explicat, nu îmi propun să reduc toţi cetăţenii la un singur tip, şi cu siguranţă nu la un singur mâncător de napi. Într-un grad mai mare sau mai mic, după cum dictează circumstanţele, vor exista fără îndoială oameni care vând napi altor oameni; poate chiar şi cel mai înflăcărat mâncător de napi ar vinde probabil nişte napi unor oameni. Dar semnificaţia a ceea ce spun nu va fi clară dacă se presupune că nu este nevoie de o simplificare socială mai mare decât implică a vinde napi de pe un câmp în loc de a vinde jobene dintr-un magazin. Mi se pare că foarte mulţi oameni ar fi cât se poate de fericiţi să trăiască pe pământ când vor afla că singura alternativă este să moară de foame în stradă. Şi ar fi modificată cu siguranţă enormitatea

modernă a şomajului, dacă un număr mai mare de oameni ar trăi cu adevărat pe pământ, nu numai în sensul de a dormi pe pământ, dar şi în sensul de a se hrăni din pământ. Vor fi mulţi care vor susţine că asta ar însemna o viaţă foarte plictisitoare comparabil cu distracţia de a muri într-un atelier din Liverpool, tot aşa cum sunt mulţi care insistă că femeia medie este făcută să robotească în casă, fără să se întrebe dacă bărbatul mediu exultă când trebuie să robotească în birou. Dar trecând peste faptul că în curând s-ar putea sa fim puşi faţă în faţă cu o problemă cel puţin la fel de prozaică precum foametea, nu admit că o asemenea viaţă este în mod necesar sau în întregime prozaică. Populaţiile rustice, în mare parte autonome, par să se fi amuzat cu foarte multe mitologii şi dansuri şi arte decorative şi nu sunt convins că mâncătorul de napi are întotdeauna un cap care seamănă cu un nap sau că jobenul acoperă întotdeauna creierul unui filosof. Dar dacă privim problema din punctul de vedere al comunităţii, văzută ca un tot, vom observa alte lucruri deloc neinteresante. Un sistem bazat în întregime pe diviziunea muncii este, într-un sens literal, unul care a pierdut jumătate din inteligenţă. Aceasta înseamnă că fiecare executant al unei jumătăţi dintr-o operaţie îşi foloseşte cu adevărat doar jumătate din inteligenţa sa. Nu e o chestiune care ţine de sensul obişnuit al intelectului şi cu siguranţă nici de sensul intelectualismului. Dar este o chestiune de integritate, în sensul strict al termenului. Ţăranul trăieşte nu numai o viaţă simplă, ci o viaţă completă. S-ar putea să fie foarte simplă în complexitatea sa, dar comunitatea nu este completă fără acea complexitate. Comunitatea este în prezent foarte imperfectă deoarece nu există în sânul său niciuna din conştiinţele acestea simple, niciunul dintre oamenii care asistă cele două părţi în încheierea unei înţelegeri. Dacă acolo, la sat nu există această conştiinţă, atunci nu există niciunde o înţelegere deplină a următorilor termeni: autonomie, autocontrol, autoguvernare.

Mulţi trebuie să fi citat replica grandioasă din Virgiliu, care spune „fericit cel ce poate cunoaşte cauzele lucrurilor“, fără a-şi aminti în ce context apare. Probabil mulţi au citat-o pentru că alţii o citau. Mulţi, dacă sunt lăsaţi în ignoranţa lor să ghicească de unde vine, vor ghici probabil greşit. Toată lumea ştie că Virgiliu, ca şi Homer, s-a aventurat să descrie destul de îndrăzneţ cele mai secrete consilii ale zeilor. Toată lumea ştie că Virgiliu, ca şi Dante, şi-a dus eroul în Tartar şi în labirintul ultimelor şi celor mai de jos fundaţii ale universului. Toată lumea ştie că a avut de-a face cu căderea Troiei şi ridicarea Romei, cu legile unui imperiu făcute să guverneze pe toţi copiii oamenilor, cu idealuri care trebuia să fie ca nişte stele înaintea oamenilor angajaţi în această administraţie îngrozitoare. Şi totuşi nu este niciuna dintre aceste legături, în niciunul dintre aceste pasaje, cel în care face remarca curioasă despre fericirea omenească constând într-o cunoaştere a cauzelor. O spune, am impresia, într-un drăguţ poem didactic despre regulile creşterii albinelor. În orice caz, este parte a unei serii de scrieri elegante despre preocupări rurale, într-un anumit sens, într-adevăr, triviale, dar într-un alt sens aproape tehnice. Este în mijlocul acestor lucruri tăcute, dar totuşi preocupante, locul unde poetul izbucneşte brusc în măreţul pasaj despre omul fericit pe care nici regii, nici mulţimile nu-l pot intimida, care, pentru că a privit rădăcina şi raţiunea tuturor lucrurilor, poate chiar să asculte sub picioarele sale, neclintit, vuietul râurilor iadului.

Şi spunând asta, poetul dovedeşte cu siguranţă încă o dată cele două mari adevăruri: că un poet e un profet şi că un profet este un om practic. La fel cum năzuinţa lui pentru un izbăvitor al popoarelor a fost o profeţie inconştientă despre Hristos, aşa şi critica pe care o face oraşului şi satului este o profeţie inconştientă despre descompunerea care a venit în lume prin scăderea forţei creştinătăţii. Se poate spune mult despre monstruozitatea oraşelor moderne; este uşor de văzut şi poate puţin prea uşor de spus. Am toată simpatia pentru vreun profet care şi-ar ridica vocea pe străzi pentru a vesti tragerea la răspundere a Bromptonului în maniera tragerii la răspundere a Babilonului. Voi sprijini, în limita a şase pence, cum a spus Carlyle, orice om bătrân cu barbă care îşi va flutura braţele şi va chema focul din ceruri asupra oraşului Bayswater. Sunt aproape de acord că leii vor rage pe dealurile Paddingtonului şi sunt în întregime favorabil şacalilor sau vulturilor care îşi vor creşte puii în ruinele Albert Hall-ului. Dar în aceste cazuri, poate, profetul este mai puţin explicit decât poetul. Nu ne spune exact ce e greşit cu oraşul, ci pur şi simplu lasă la latitudinea propriei noastre intuiţii delicate să deducă din apariţia bruscă a unor inorogi sălbatici zdupăind prin grădinile noastre sau a unei ploi de şerpi în flăcări căzând peste capetele noastre din cer ca un stol de săgeţi sau alt detaliu semnificativ de acest fel, că probabil ceva este greşit. Dar dacă dorim, într-o altă stare sufletească, să ştim la modul intelectual ce e greşit cu oraşul şi de ce pare să se îndrepte spre damnare aproape la fel de nefiresc, dar mult mai urât, vom afla cu siguranţă din irelevanţa profundă şi pătrunzătoare a versului latin.

Ceea ce e greşit cu omul din oraşul modern este că el nu cunoaşte cauzele lucrurilor şi, de aceea, aşa cum spune poetul, poate fi dominat prea mult de despoţi şi demagogi. El nu ştie de unde vin lucrurile; el este tipul londonez-ului cultivat care a spus că îi place laptele luat de la un magazin curat şi nu de la o vacă murdară. Cu cât e mai elaborată organizarea oraşului, cu cât este mai elaborată chiar educaţia oraşului, cu atât este mai puţin fericit omul lui Virgiliu, care cunoaşte cauzele lucrurilor. Civilizaţia oraşului înseamnă pur şi simplu numărul de magazine prin care trece laptele de la vacă la om; cu alte cuvinte, înseamnă numărul de ocazii de a risipi laptele sau a îndoi laptele cu apă sau a otrăvi laptele şi a escroca omul. Dacă va protesta vreodată împotriva faptului că e otrăvit sau escrocat, i se va spune cu siguranţă că nu are rost să plângi după laptele vărsat sau, cu alte cuvinte, că este un sentimentalism reacţionar să încerci să desfaci ceea ce a fost făcut sau să restaurezi ceea ce a pierit. Dar el nu protestează prea mult, pentru că nu poate; şi nu poate pentru că nu ştie suficient despre cauzele lucrurilor – despre formele primare ale proprietăţii şi ale producţiei sau punctele în care omul este cel mai aproape de originile sale naturale.

Până la acest punct faptul fundamental este suficient de clar şi până în acest moment această faţă a adevărului este chiar destul de familiară. Puţini oameni sunt încă suficient de ignoranţi pentru a vorbi despre ţăranul ignorant. Dar, în mod evident, într-un sens esenţial, ar fi mult mai adevărat să vorbeşti despre orăşeanul ignorant. Chiar acolo unde orăşeanul este bine angajat, el nu este, în acest sens, în egală măsură, bine informat. Ar trebui, într-adevăr, să vedem suficient de clar acest fapt simplu, dacă ar fi vorba despre

aproape orice altceva cu excepţia lucrurilor esenţiale din viaţa noastră. Dacă un geolog ar bate cu un ciocan geologic pe cărămizile unei case pe jumătate construite şi ar spune constructorilor ce fel de argilă a fost şi de unde provine s-ar putea să credem despre el că este o pacoste, dar ar trebui probabil să credem că este o pacoste erudită. S-ar putea să preferăm ciocanul muncitorului în faţa ciocanului geologului, dar ar trebui să admitem că există nişte lucruri în capul geologului care nu se regăsesc în capul muncitorului. Totuşi ţăranul sau tânărul de la ţară ar şti cu adevărat ceva despre originea micului nostru dejun, aşa cum ştie profesorul despre originea cărămizilor noastre. Dacă am vedea un monstru medieval grotesc, care este un porc spânzurat cu susul în jos de cârligul unui măcelar, ca un liliac uriaş de o creangă, tânărul de la ţară va fi cel care ne va domoli temerile şi va linişti ţipetele noastre delicate cu vreo relatare despre obiceiurile inofensive ale acestui animal fabulos şi prin urmărirea conexiunii ciudate şi secrete între el şi feliile de carne din mic dejunul nostru. Dacă un trăsnet sau o piatră dintr-un meteorit ar cădea în faţa noastră pe stradă, s-ar putea să avem mai multă simpatie pentru poliţistul care ar dori să o îndepărteze de pe drum decât pentru profesorul care ar dori să stea în mijlocul drumului, ţinând o prelegere despre elementele constitutive ale cometei sau nebuloasei din care acest fragment a căzut. Dar, deşi poliţistul ar putea avea o justificare în a striga (în greaca veche): „Ce sunt Pleiadele pentru mine?“, chiar şi el ar admite că mai multe informaţii despre solul şi formaţiunile Pleiadelor pot fi obţinute de la un profesor, decât de la un poliţist. Deci, dacă vreo monstruozitate ciudată şi umflată numită dovlecel ne surprinde ca un trăsnet, să nu ne imaginăm că este la fel de ciudat pentru un om care creşte dovlecei cum este şi pentru noi, numai pentru că câmpul şi munca sa ne par la fel de îndepărtate ca Pleiadele. Să recunoaştem că el este, până la urmă, un specialist în aceşti dovlecei misterioşi şi porci preistorici şi să îl tratăm ca pe un om învăţat venit de la o universitate străină. Anglia este acum atât de îndepărtată de Londra încât emisarii ei ar putea cel puţin să fie primiţi cu respectul datorat distinşilor vizitatori din China sau Insulele Canibalilor. Dar, oricum, trebuie să nu mai vorbim despre ei ca şi cum ar fi pur şi simplu ignoranţi, când vorbim despre chiar lucrul cu privire la care suntem noi înşine ignoranţi. Cineva poate considera cunoaşterea ţăranilor irelevantă, la fel cum altcineva poate considera că cea a profesorului este irelevantă, dar, în ambele cazuri, este cunoaştere pentru că este cunoaşterea cauzelor lucrurilor.

Majoritatea dintre noi realizează, într-un anumit sens, că acesta este adevărul, dar mulţi dintre noi nu au realizat încă că şi reciproca este adevărată, de asemenea. Şi este acest alt adevăr, când l-am înţeles, cel care ne conduce în următorul punct necesar în legătură cu întregul statut al ţăranului. Şi ideea este că ţăranul va avea, de asemenea, doar o experienţă parţială dacă creşte lucruri la ţară doar pentru a le vinde la oraş. Desigur, este numai o glumă să reprezinţi fie ignoranţa oraşului, fie pe cea a satului, ca fiind atât de grotescă cum am sugerat eu de dragul exemplului. Orăşeanul nu crede cu adevărat că laptele cade din nori sau că feliuţele de carne cresc în copaci, chiar şi atunci când este destul de confuz cu privire la dovlecei. Ştie ceva despre asta, dar nu suficient pentru ca sfatului lui să aibă prea multă valoare. Ţăranul nu crede cu adevărat că laptele se foloseşte pentru văruit sau dovleceii drept perne, chiar dacă nu i-a văzut niciodată folosiţi, de fapt.

Dar dacă el este numai producătorul şi nu consumatorul lor, poziţia lui devine la fel de parţială ca a oricărui funcţionar londonez; aproape la fel de îngustă şi chiar mai slugarnică. Dată fiind minunata romanţă a dovlecelului, este un lucru rău că ţăranul trebuie să cunoască doar începutul poveştii şi este un lucru rău că funcţionarul trebuie să cunoască doar sfârşitul ei.

Introduc aici această sugestie generală pentru un anumit motiv. Înainte de a ajunge la utilitatea practică a ţăranului care consumă ceea ce produce şi motivul pentru a o considera, aşa cum Dl. Heseltine a cerut, mult mai practicabilă decât metoda în care doar vinde ceea ce produce, cred că e bine să arăt că această cale, deşi este mai utilă, nu este o simplă capitulare în faţa utilităţii. Mi se pare un lucru foarte bun, în teorie ca şi în practică, faptul că ar trebui să existe un corp de cetăţeni preocupaţi în primul rând de a produce şi a consuma şi nu de a comercializa. Mi se pare că este o parte a idealului nostru şi nu numai o parte a compromisului nostru, faptul că ar trebui să existe în interiorul comunităţii un fel de nucleu, nu doar al simplităţii, dar şi al deplinătăţii. Comerţului şi variaţiilor li se poate da locul lor just, aşa cum se întâmplă în vechea lume a bâlciurilor şi a pieţelor. Dar atunci ar fi undeva în centrul civilizaţiei un tip care este cu adevărat independent, în sensul că produce şi consumă în cadrul propriului său cerc social. Nu spun că o asemenea viaţă omenească completă funcţionează pentru toată umanitatea. Nu spun că statul are nevoie doar de oameni care nu au nevoie de nimic de la el. Dar spun că acest om care îşi acoperă propriile nevoi este foarte necesar. Spun că, în mare parte din cauza absenţei sale din civilizaţia modernă, civilizaţia modernă şi-a pierdut unitatea. Nu este treaba nimănui să observe întregul proces, să vadă de unde vin lucrurile şi spre ce se îndreaptă. Nimeni nu urmăreşte cursul şerpuitor ar râului de lapte pe măsură ce curge de la vacă la bebeluş. Nimeni dintre cei implicaţi în moartea porcului nu este responsabil să procure dovada că porcul este în mâncare. Oamenii aruncă dovlecei în alţi oameni ca pe ghiulele, dar aceştia nu se reîntorc la ei ca bumerangurile. Avem nevoie de un cerc social în care lucrurile să se reîntoarcă în mod constant la cei care le-au aruncat, şi de oameni care cunosc sfârşitul şi începutul şi conturul micii noastre vieţi.

CÂTEVA ASPECTE ALE MAȘINĂRIEI

Roata destinului

Vraja mașinăriei

Sclavul în vacanță

Omul liber și Fordul său

Roata destinului

Răul pe care căutăm să-l distrugem rămâne agăţat în locuri ascunse, în special sub forma unor expresii captivante cu care chiar şi cei mai inteligenţi pot fi capturaţi cu uşurinţă. O expresie, pe care o putem auzi de la oricine, în orice moment, este expresia că una sau alta dintre instituţiile moderne „a venit ca să rămână“. Aceste semi-metafore sunt cele care tind să ne facă pe toţi inteligenţi doar pe jumătate. Ce vrea exact să însemne afirmaţia că motorul cu aburi sau aparatura fără fir a venit ca să rămână? Ce vrea să însemne, la drept vorbind, chiar când se spune că Turnul Eiffel a venit ca să rămână? Pentru început, în mod evident, noi nu vrem să spunem ceea ce spunem când folosim cuvintele într-un mod natural, ca în expresia „Unchiul Humphrey a venit ca să rămână“. Propoziţia din urmă poate fi rostită cu tonuri de bucurie sau de resemnare sau chiar de disperare, dar nu o disperare în sensul că unchiul Humphrey este cu adevărat un monument care nu va putea fi vreodată mutat. Unchiul Humphrey a venit şi probabil unchiul Humphrey va pleca la un moment dat. Este chiar posibil, oricât de dureros ar putea fi să ne imaginăm asemenea relaţii domestice, ca, drept ultimă soluţie, să fie făcut să plece. Faptul că expresia se descompune, chiar separat de realitatea pe care se presupune că o reprezintă, ilustrează cât de vag sunt folosite aceste expresii captivante. Dar când spunem „Turnul Eiffel a venit ca să rămână“ suntem încă şi mai inexacţi. Pentru că, ca să începem cu asta, Turnul Eiffel nu a venit deloc. Nu a existat un moment în care Turnul Eiffel să păşească spre Paris cu picioarele sale de fier lungi peste câmpiile Franţei, aşa cum uriaşul din gloriosul coşmar al lui Rabelais venea să se înalţe peste Paris şi să ia cu el clopotele de la Notre-Dame. Figura unchiului Humphrey văzută în timp ce vine pe drum poate să stârnească la fel de multă teroare ca orice turn umblător sau gigant impozant şi întrebarea care poate apărea în orice minte poate fi întrebarea dacă el a venit ca să rămână. Dar fie că a venit ca să rămână sau nu, el cu siguranţă a venit. A dorit, şi-a propulsat sau precipitat corpul într-o anumită direcţie, şi-a agitat propriile picioare. Este chiar posibil, pentru că ştim cu toţii cum este unchiul Humphrey, să fi insistat să îşi care propriul geamantan, pentru a le arătat tinerelor putori leneşe ce poate el să facă încă la şaptezeci şi trei de ani.

Să presupunem că ceea ce s-a întâmplat, de fapt, a fost ceva de genul ăsta, ceva ca o povestea ciudată a lui Hawthorne sau Poe. Să presupunem că noi înşine l-am construit, de fapt, pe unchiul Humphrey. L-am alcătuit, piesă cu piesă, ca pe o păpuşă mecanică. Să presupunem că am simţit în acel moment o nevoie atât de arzătoare de a avea un unchi în viaţa noastră de acasă, încât l-am construit din materiale de casă ca pe un Guy pentru 5 noiembrie. Luând, să zicem, un nap din grădina de zarzavat care să reprezinte capul său chel şi venerabil, îngăduind butoiului pentru apă, aşa cum este, să sugereze liniile figurii sale, umplând o pereche de pantaloni şi ataşând o pereche de cizme, am putea produce un unchi complet şi convingător de care orice familie ar putea fi mândră. În aceste circumstanţe ar putea fi destul de elegant să spunem, într-un sens pur şi simplu social şi ca un soi de ficţiune politicoasă, „Unchiul Humphrey a venit ca să rămână“. Dar ar fi desigur

foarte ciudat dacă, apoi, am considera că ruda fictivă nu e altceva decât o pacoste sau că materialele lui sunt necesare pentru un alt scop – ar fi cu siguranţă foarte ciudat dacă ni s-ar interzice să îl transformăm din nou în bucăţi, dacă fiecare efort îndreptat în această direcţie ar întâlni răspunsul ferm „Nu, nu, unchiul Humphrey a venit ca să rămână“. Cu siguranţă am fi tentaţi să răspundem că acel unchi Humphrey n-a venit niciodată deloc. Să presupunem că toţi napii ar fi necesari pentru auto-susţinerea casei ţărăneşti. Să presupunem că butoaiele pentru apă ar fi necesare, să sperăm că în scopul de a ţine bere. Să presupunem că toţi membrii de sex bărbătesc ai familiei ar refuza să mai împrumute pantalonii lor unei rude în întregime imaginare. Cu siguranţă atunci ar trebui să vedem prin ficţiunea politicoasă care ne-a făcut să vorbim de parcă unchiul ar fi „venit“, ar fi venit cu o intenţie, ar fi rămas cu un scop şi tot restul. Lucrul pe care l-am făcut nu a venit, şi cu siguranţă nu a venit să facă ceva, fie să stea, fie să plece.

Cu siguranţă majoritatea oamenilor, chiar şi în logicul oraş Paris, ar spune că Turnul Eiffel a venit ca să rămână. Şi fără îndoială majoritatea oamenilor din acelaşi oraş ar fi spus acum mai bine de o sută de ani că Bastilia a venit ca să rămână. Dar nu a rămas; a părăsit zona destul de abrupt. În cuvinte simple, Bastilia a fost ceva pe care omul l-a făcut şi, deci, omul îl poate desface. Turnul Eiffel este ceva pe care omul l-a făcut şi omul îl poate desface, deşi ne putem gândi practic că probabil va trece ceva timp până când omul va avea bunul gust sau bunul simţ sau chiar judecata sănătoasă să-l desfacă. Dar chiar această mică expresie despre lucrul care „a venit“ este suficientă de una singură să indice ceva profund greşit despre chiar modul în care mintea oamenilor funcţionează în legătură cu subiectul. În mod evident un om ar trebui să spună: „Am făcut o baterie electrică. Ar trebui să o distrug sau ar trebui să mai fac una?“. În schimb, el pare să fie vrăjit de un soi de magie şi stă să se holbeze la acel lucru de parcă ar fi un dragon cu şapte capete şi poate doar să spună: „Bateria electrică a venit. Oare a venit ca să rămână?“.

Înainte de a începe orice discuţie despre problema practică a maşinilor este necesar să renunţăm să gândim ca nişte maşini. Este necesar să începem cu începutul şi să luăm în considerare sfârşitul. Nu dorim neapărat să distrugem orice fel de maşină. Dar dorim să distrugem un anumit tip de mentalitate. Şi este exact acel tip de mentalitate care începe prin a ne spune că nimeni nu poate distruge maşinile. Cei care încep să spună că nu putem aboli maşinile, că trebuie să folosim maşinile, refuză ei înşişi să îşi folosească mintea.

Scopul statului omenesc este fericirea omenească. Pentru cei care au anumite convingeri el este condiţionat de speranţa unei fericiri mai mari, pe care nu trebuie să o punem în primejdie. Dar fericirea, a face mulţumită inima omului, este testul secular şi singurul test realist. Nu există nici o lege a logicii sau a naturii sau a orice altceva care să ne forţeze să preferăm orice altceva. Nu avem nici o obligaţie de a fi mai bogaţi sau mai ocupaţi sau mai eficienţi sau mai productivi sau mai progresivi sau, în orice alt fel, mai lumeşti, dacă asta nu ne face mai fericiţi. Omenirea are tot atât de mult dreptul să îşi arunce la fier vechi maşinile şi să trăiască pe pământ, dacă cu adevărat îi place asta mai mult, cum şi orice om are dreptul să îşi vândă bicicleta veche şi să meargă la o plimbare, dacă asta îi place mai mult. Este evident că plimbarea va fi mai înceată, dar nu are nici o obligaţie să fie mai rapidă.

Şi dacă poate fi dovedit că maşina a venit în lume ca un blestem, nu există nici un motiv pentru ca noi să o respectăm pentru că este un blestem minunat şi practic şi productiv. Nu există niciun motiv pentru care nu ar trebui să lăsăm toate puterile sale nefolosite, dacă ajungem cu adevărat la concluzia că puterile sale ne fac rău. Simplul fapt că ne vor lipsi un număr de lucruri interesante s-ar aplica în mod egal oricărui număr de lucruri imposibile. Maşinile pot oferi o privelişte magnifică, dar nu la fel de magnifică ca un mare incendiu al Londrei. Cu toate acestea, ne împotrivim acestei viziuni şi ne întoarcem ochii de la această splendoare potenţială. Se poate ca maşinile să nu fie încă în forma lor cea mai bună şi poate că leii şi tigrii nu vor fi niciodată în forma lor cea mai bună, nu îşi vor face niciodată cele mai graţioase salturi sau nu îşi vor arăta toată măreţia lor naturală până nu ridicăm un amfiteatru şi nu le dăm câţiva oameni vii să-i mănânce. Totuşi, această privelişte este de asemenea una pe care ne-o interzicem cu austeră negare de sine. Renunţăm la atâtea posibilităţi glorioase în preferinţa noastră severă şi încordată şi plină de sacrificiu de sine de a trăi o epocă tolerabilă. Fericirea, într-un anumit sens, este un supraveghetor dur. Ne spune să nu ne încurcăm cu multe lucruri care sunt mult mai atractive la nivel superficial decât maşinile. Dar, oricum, este necesar să ne eliberăm de la început minţile de orice asociere sau presupunere vagă care ar duce la ideea că trebuie să mergem cu cel mai rapid tren sau că nu ne putem abţine să folosim cel mai productiv instrument. Sunt de acord cu teza domnului Penty despre răul maşinilor, văzut ca ceva asemănător răului magiei negre şi nu este nimic cât de puţin ineficient în propunerea domnului Penty potrivit căreia asta ar trebui să se oprească. Un proces de inventare care ar fi putut merge mai departe ar înceta. Dar relativa sa imperfecţiune ar fi nimic comparată cu stadiul rudimentar în care am lăsat asemenea instrumente ştiinţifice, precum scaunul de tortură şi şurubul. Acele instrumente de tortură brutale sunt stângace în comparaţie cu produsele desăvârşite pe care cunoaşterea modernă a fiziologiei şi mecanicii ni le-ar fi putut da. Mulţi torţionari talentaţi sunt lăsaţi în obscuritate de prejudecăţile morale ale societăţii moderne. Nu, perspectiva lor înmugurindă este acum curmată chiar în copilărie, când încearcă să îşi dezvolte geniul natural pe muşte sau pe coada câinelui. Prejudecata noastră puternic sentimentală împotriva torturii reprimă nobila lor furie şi îngheaţă curentul genial al sufletului lor. Dar ne împăcăm cu asta, deşi reprezintă, cu siguranţă, pierderea unei întregi ştiinţe pentru care multe persoane ingenioase ar fi putut cerceta pentru a găsi mai multe invenţii. Dacă ajungem cu adevărat la concluzia că maşinile sunt ostile fericirii, atunci nu este mai inevitabil faptul că tot aratul ar trebui să fie făcut cu maşini decât este inevitabil faptul că un magazin ar trebui să facă un comerţ excelent pe Ludgate Hill, vânzând instrumente de tortură chinezeşti.

Să se înţeleagă cu claritate că am notat toate astea pentru a dezvolta o problemă primară clară. Nu spun acum, cum probabil nu ar trebui să spun niciodată, că maşinile s-ar fi dovedit să fie în concret toxice în acest grad. Afirm doar, ca răspuns pentru o sută de presupuneri confuze, singurul scop şi test decisiv. Dacă putem face oamenii mai fericiţi, nu contează dacă îi facem mai săraci, nu contează dacă îi facem mai puţin productivi, nu contează dacă îi facem mai puţin progresivi, în sensul de a îşi schimba pur şi simplu viaţa, fără ca ea să înceapă să le placă mai mult. Noi, cei din această şcoală de gândire, s-ar putea

sau nu să ajungem unde dorim; dar cel puţin este necesar să ştim unde încercăm să ajungem. Şi cei care sunt numiţi oameni practici nu ştiu niciodată unde încearcă să ajungă. Dacă maşinile împiedică fericirea, atunci este la fel de zadarnic să spui unui om care încearcă să îi facă pe oameni fericiţi că neglijează talentele lui Arkwright, cum este să îi spui unui om care încearcă să facă oamenii mai umani că neglijează gusturile lui Nero.

Tocmai cei care au mintea suficient de clară, ca să îşi imagineze anihilarea instantanee a maşinilor, sunt cei care vor avea probabil prea mult bun simţ ca să le anihileze instantaneu. Să înnebuneşti şi să distrugi maşinile este o maladie mai mult sau mai puţin sănătoasă şi umană, aşa cum e la luddiţi. Dar este datorată cu adevărat ignoranţei luddiţilor, într-un sens foarte diferit de cel discutat cu dispreţ de ignoranţa uimitoare a economiştilor industriali. A fost o revoltă oarbă, ca şi împotriva vreunui dragon antic şi oribil, a unor oameni prea ignoranţi pentru a şti cât de artificial şi chiar cât de temporar era acel instrument sau unde era scaunul adevăraţilor tirani care îl mânuiau. Adevăratul răspuns pentru prezent al problemei mecanice este de un soi diferit şi voi continua prin a-l sugera, odată ce am clarificat deja singurele metode de judecată prin care poate fi cumpănit. Şi pentru că am început deja chiar de la sfârşit, care este standardul spiritual final prin care trebuie evaluat un om sau o maşină, acum voi începe din celălalt capăt; aş putea spune de la capătul greşit, dar ar fi mult mai respectuos pentru prietenii noştri practici să îl numim capătul afacerilor.

Dacă aş fi întrebat ce aş face imediat cu o maşină, nu aş avea nici un dubiu în legătură cu tipul de program practic care ar putea fi premergător unei posibile revoluţii spirituale de un gen mult mai larg. Atât timp cât maşinile nu pot fi împărţite, aş face ca proprietatea lor să fie împărţită; asta înseamnă ca administrarea lor să fie împărţită şi profiturile lor să fie împărţite. Dar când spun „împărţite“ vreau să o spun în sensul mercantil modern al cuvântului „a împărţi“. Asta înseamnă că mă refer la ceva divizat, nu numai la ceva deţinut în comun. Prietenii noştri afacerişti se grăbesc să ne spună că toate astea sunt imposibile; complet inconştienţi, aparent, de faptul că toată această parte a afacerii există deja. Nu poţi distribui un motor cu aburi, în sensul de a da câte o roată fiecărui acţionar pentru a o lua acasă cu el, strânsă în braţe. Dar nu numai că poţi, dar deja distribui proprietatea şi profitul motorului cu aburi şi le distribui sub forma proprietăţii private. Doar că nu le distribui suficient sau nu oamenilor cărora ar trebui sau oamenilor care au nevoie de ele cu adevărat sau care ar putea munci cu adevărat pentru ele. Sunt multe sisteme care au acest caracter normal şi general; l-aş prefera pe aproape oricare concentrării prezentate de capitalism sau promise de comunism. Preferinţa mea, în întregul ei, ar fi că oricare dintre maşinile atât de necesare ar trebui să fie deţinută de o mică ghildă locală, bazată pe principiile împărţirii profitului sau, mai degrabă, ale divizării profitului; dar pe o împărţire a profitului adevărată şi pe o divizare a profitului adevărată, care nu se confundă cu patronajul capitalist.

Atingând acest ultim punct, ar fi bine să spun în treacăt că ceea ce spun despre problema împărţirii profitului este, în această materie, paralel cu ceea ce spun, de asemenea, despre problema emigraţiei. Adevărata greutate în a aplica această idee într-un

mod corect este că s-a început adesea cu ea în mod greşit şi, în special, într-un spirit greşit. Există într-un anumit grad o anumită prejudecată împotriva împărţirii profitului, tot aşa cum există într-un anumit grad o prejudecată împotriva emigraţiei în democraţia industrială a zilelor noastre. Este datorată în ambele cazuri tipului şi, în special, tonului propunerilor. Simpatizez în întregime cu Uniunea Comerţului, căreia nu-i place un anumit tip de concesie capitalistă condescendentă, şi cu spiritul care dă fiecărui om un loc sub soare, care se dovedeşte a fi un loc în Portul Sunlight. În mod asemănător, empatizez destul de mult cu domnul Kirkwood, atunci când a luat în nume de rău faptul că a fost dojenit în legătură cu emigraţia de către Sir Alfred Mond, până într-acolo încât a spus „Scoţienii vor părăsi Anglia când şi evreii germani vor părăsi Anglia“. Dar cred că ar fi posibil să avem o emigraţie în mod mai genuin egalitară cu o politică pozitivă de auto-guvernare pentru săraci, faţă de care domnul Kirkwood s-ar putea să fie binevoitor; şi cred că împărţirea profitului, care ar începe de la capătul popular, instituind mai întâi proprietatea unei ghilde şi nu pur şi simplu capriciul unui angajator, nu ar contraveni nici unuia dintre principiile adevărate ale Uniunilor Comerciale. Pentru moment, oricum, spun doar că se poate face ceva cu ceea ce se află cel mai aproape de noi; totuşi destul de îndepărtat de idealul nostru general în legătură cu poziţia maşinilor într-un stat social ideal. Înţeleg ce înseamnă când se spune că idealul, în ambele cazuri, depinde de idealul ales deja greşit. Dar nu înţeleg ce vor să spună criticii noştri prin faptul că e imposibil să divizezi cotele şi profiturile unei maşini între anumiţi indivizi. Orice om sănătos, din orice perioadă istorică, ar fi considerat-o un proiect mult mai practic decât un Trust al Laptelui.

Vraja mașinăriei

Am cerut în mod repetat cititorului să-şi amintească de faptul că perspectiva mea generală cu privire la viitorul nostru este divizată. În primul rând, este vorba despre politica regresului sau, pur şi simplu, a rezistenţei în faţa tendinţei de monopol ori a concentrării de capital. A se înţelege că aceasta este o politică doar pentru că este o direcţie urmărită într-o anumită măsură. Într-adevăr, într-un fel, cel care nu este cu noi, este împotriva noastră căci dacă nu se opune rezistenţă acestei tendinţe, ea va triumfa. Dar, pe de altă parte, oricine rezistă cât de puţin este de partea noastră, chiar dacă acel cineva nu ar merge atât de departe ca noi. În încercarea de a schimba câtuşi de puţin direcţia concentrării, el ne ajută să facem ce n-a mai făcut nimeni până acum. El se va opune modei generaţiei lui sau cel puţin a generaţiilor recente. Iar o persoană se poate alătura direcţiei noastre în locul direcţiei de sens contrar, chiar şi prin intermediul maşinăriei care există şi care nu ne este favorabilă. Chiar şi rămânând industriali, ne putem îndrepta către distribuţia industrială îndepărtându-ne, în acelaşi timp, de monopolul industrial.

Dacă trăim într-o casă la oraş, asta nu înseamnă că nu putem fi adevăraţii stăpâni ai casei. Chiar dacă suntem o naţiune de comercianţi, asta nu înseamnă că nu putem încerca să şi deţinem magazinele. Chiar dacă suntem „atelierul lumii“[1], asta nu înseamnă că nu putem face ca uneltele să fie ale noastre. Chiar dacă azi străzile oraşelor noastre sunt pline de reclame, reclamele pot fi altele. Dacă emblema întregii noastre societăţi este emblema comercială, poate că nu trebuie ca ea să rămână aceeaşi emblemă comercială. Pe scurt, există o politică solidă şi perfect de pus în practică pentru a rezista monopolului meschin chiar şi într-un stat meschin. Şi credem că din ce în ce mai multe persoane ar trebui să ni se alăture chiar dacă n-ar fi de acord cu scopul nostru final, al unui stat lipsit de mercantilism, sau mai degrabă, al unui stat care să nu fie complet mercantil. Nu putem să apelăm la compatrioţi ca la o naţiune de ţărani, precum ar fi ţăranii francezi sau ţăranii sârbi. Dar putem face apel la conaţionali, care au fost mereu o naţie de comercianţi, să reziste tendinţei de a fi transformaţi într-un imens magazin de chinezărisme.

Acesta este de altfel motivul pentru care, începând acest discurs despre maşinărie, am subliniat că, în definitiv, suntem liberi să distrugem maşinăria şi, în al doilea rând, în sens imediat, este posibilă separarea de monopolul maşinăriei. Şi aş spune chiar că şi într-un stat normal ar fi nevoie de divizarea într-o anumită măsură a monopolului industrializării. Dar când ajungem să evaluăm această grea încercare, trebuie să vorbim mai întâi despre definiţia maşinăriei şi chiar despre scopul ei. Apreciez foarte mult ceea ce s-ar putea numi argumentul sentimental în favoarea maşinăriei. Dintre toţi criticii care ne-au făcut reproşuri, cel mai mult îmi place de

1 în original, „the workshop of the world“ – denumire dată Angliei secolului al XIX-lea, datorată puternicii dezvoltări industriale al cărei pionier a fost, dezvoltare care i-a permis exporturile şi desfacerea la preţuri mai mici decât preţurile oricărei pieţe locale - TEI

inginerul care îmi spune: „mie îmi place industrializarea, aşa cum unora le place mitologia. De ce, spre deosebire de alţii, eu ar trebui să renunţ la jucăria mea?“.

Dintre toate punctele de vedere cu care a trebuit să mă confrunt, voi începe cu acesta. Undeva mai sus am afirmat că sunt de acord cu dl. Penty care spunea că abandonul total al industrializării este un drept fundamental al omului. Voi adăuga acum că nu sunt de acord cu dl. Penty când îi acordă maşinăriei calităţi magice – o forţă a răului sau o sursă a relelor. Mi se pare la fel de materialist să fii condamnat de o maşină sau salvat de o maşină. Mi se pare că este la fel de idolatru să huleşti o maşină sau să o venerezi. Dar chiar presupunând că cineva, deşi nu o venerează, se bucură de ea în fantezia sa şi cumva, într-un fel mistic, problema, aşa cum am formulat-o, rămâne în picioare.

Nimic nu este mai nepotrivit într-o epocă a maşinăriilor decât un om care chiar este entuziasmat de ele. Sistemul modern are nevoie de oameni care interacţionează în mod mecanic cu mecanismele, nu de oameni care le văd prin prisma mistică. S-ar putea scrie o poveste amuzantă despre un poet entuziasmat de basmele ştiinţei care ajunge să fie, de fapt, un obstacol în calea civilizaţiei ştiinţifice mai abitir decât dacă ar fi întârziat venirea acesteia scriind poveşti pentru copii. Să ne gândim cum ar fi mers el la telefon comportându-se ca şi cum ar fi apreciat din preaplinul inimii importanţa acestui instrument, adică făcând trei mătănii înaintea altarului acestui oracol deztrupat şi îngânând o formulă sacramentală imposibil de înţeles. Să ne gândim cum s-ar fi cutremurat de extaz la auzul vocii unei tinere femei necunoscută dintr-un orăşel îndepărtat, cum ar fi tânjit după miracolul întâlnirii de-o clipă, în înaltul văzduhului, cu acel suflet omenesc pe care nu l-a văzut niciodată pe lume, ce şi-ar fi închipuit el despre viaţa şi despre firea ei – atât de reale şi totuşi atât de îndepărtate de viaţa şi de firea lui, cum ar fi întrerupt-o ca să o întrebe câteva chestiuni personale despre ea, suficiente pentru a-i accentua şi mai mult omenească-i neobişnuinţă, cum ar fi întrebat-o dacă nu resimte şi ea acest ciudat *tête-à-tête* al sufletelor lor, creat şi destrămat într-o clipă, dacă nu cumva şi ea s-a gândit la văile şi pădurile nesfârşite ce se întind între gura care vorbeşte şi urechea care o ascultă – gândiţi-vă cum ar fi ca el să fi spus toate acestea centralistei care tocmai voia să-l pună în legătură cu telefonul cu numărul 666 de pe bulevardul Upper Tooting. El ar fi deplin încântat afirmând „Grozav lucru, telefonul ăsta!“, spre deosebire de miile de oameni care spun acelaşi lucru fără să creadă în el. El ar confirma cu adevărat şi pe deplin marile descoperiri ştiinţifice şi ar face cinste marilor inventatori. El ar fi cu adevărat fiul legitim al epocii ştiinţei. Şi totuşi, mă tem că într-o epocă a ştiinţei, el ar putea să nu fie înţeles şi chiar să sufere de lipsa simpatiei din partea semenilor. Mă tem că el ar fi practic un opozant a tot ceea ce şi-ar dori să susţină. Ar fi un duşman al maşinăriilor mai mare decât orice ludit care le-ar zdrobi. Ar împiedica dialogul la telefon tot ridicând în slăvi frumuseţile telefoniei mult mai mult decât ar face-o dacă ar sta în scaun, ca un poet tradiţional normal, şi le-ar vorbi oamenilor de afaceri agitaţi de frumuseţea unei flori de la marginea drumului.

La fel s-ar petrece lucrurile cu oricine s-ar aventura în această nefericită admiraţie. Dacă un filosof, la primul său drum într-un automobil cu motor, ar cădea în extaz în faţa

minunăţiei de a fi înţeles la faţa locului cum funcţionează întregul aparat, asta s-ar întâmpla pentru că a ajuns la destinaţie mai repede decât dacă ar fi luat-o pe jos. Dacă însă, în simplitatea sa ambiţioasă, ar insista ca maşina să fie făcută bucăţi în mijlocul drumului ca el să se poată bucura de cele mai ascunse secrete ale structurii sale, s-ar putea să-şi piardă admiraţia din partea şoferului. Acum, toţi am văzut la un moment dat copii care, în această manieră, vor să vadă cum fac roţile de se învârtesc. Dar, deşi atitudinea lor i-ar putea duce în al nouălea cer, nu înseamnă că i-ar aduce şi la capătul călătoriei. Ei doar admiră motoarele, dar nu asta îi transportă – adică acest lucru îi duce, de fapt, nicăieri. Ei nu servesc acelui scop pe care motorul îl serveşte.

De fapt, această contradicţie a dus la un blocaj şi la un fel de stagnare a spiritului în care există mai puţină apreciere reală a minunilor invenţiilor umane decât ar fi dacă poetul s-ar limita la a-şi face singur un fluieraş cu care să cânte în păduricile Arcadiei sau dacă copilul s-ar limita la a-şi face un arc sau o catapultă de jucărie. De fiecare dată, copilul se bucură cu o bucurie senină când trage o săgeată. Nu este însă deloc sigur că omul de afaceri se va voioşi cu o bucurie senină de fiecare dată când va trimite o telegramă. Numele adevărat al unei telegrame este „poem“, iar poemul este mai magic decât săgeata, pentru că este un poem scris cu vârful săgeţii. Gândiţi-vă cum s-ar simţi copilul dacă ar putea trage cu o săgeată-creion al cărui vârf ar desena ceva la celălalt capăt al văii sau bulevardului. Dar omul de afaceri rareori dansează sau bate din palme de bucurie atunci când trimite o telegramă. Acest lucru este deosebit de relevant pentru critica reală a civilizaţiei moderne mecanizate. Susţinătorii ei ne spun încontinuu de invenţiile ei uluitoare şi ne demonstrează că ele sunt nişte uluitoare îmbunătăţiri. Dar este foarte discutabil dacă ei chiar le resimt ca pe nişte îmbunătăţiri. De exemplu, am auzit de sute de ori că geamurile sunt un exemplu excelent de ceva confortabil pentru toată lumea. „Uită-te la geamuri“, zic ei, „geamurile au devenit o adevărată necesitate pe când înainte erau un lux“. Iar eu întotdeauna am simţit nevoia să răspund: „Da, şi ar fi fost mai bine pentru oameni ca tine dacă ar fi rămas un lux, dacă acest lucru te-ar fi făcut să te uiţi la ele, şi nu doar să te uiţi prin ele. Te-ai gândit vreodată cât de magică este această pieliţă invizibilă care stă între tine şi păsări şi vânt? Te-ai gândit vreodată la ele ca la o apă suspendată în aer sau ca la un diamant aplatizat, prea clar ca să poată fi măcar preţuit? Simţi vreodată fereastra ca pe o deschizătură iţită în perete? Iar dacă nu, atunci la ce-ţi foloseşte fereastra?“. Firește, lucrurile sunt un pic exagerate, în emoţia discuţiei, dar este foarte adevărat că în aceste obiecte invenţia depăşeşte imaginaţia. Omenirea nu a scos ceea ce este bun din propriile invenţii şi, producând din ce în ce mai multe invenţii, nu face decât să lase în urmă propria sa capacitate de a se bucura.

Am remarcat mai înainte că maşinăria nu este neapărat rea şi că există oameni care au valorificat-o cu atitudinea corectă, dar că majoritatea oamenilor care au avut de-a face cu ea nu avut vreodată nici măcar şansa valorificării ei. Un poet se poate bucura de un ceas aşa cum se bucură un copil de o cutiuţă muzicală. Dar funcţionarul din zilele noastre care se uită la ceas ca să vadă dacă reuşeşte să ajungă la timp la trenul care-l va duce în oraş, ei bine, el nu se bucură de ceas cum s-ar bucura de muzică. Ar mai fi ceva de zis în legătură

cu jucăriile mecanice – societatea modernă este un mecanism, nu o jucărie. Cu ajutorul copiilor, putem vedea bine acest aspect – deopotrivă faptul că există o pasiune pentru maşinării şi faptul că maşinăria însăşi, de fiecare dată, ne împiedică să ne desfăşurăm această pasiune. Faptul că fiecare băieţel spune că îşi doreşte să fie mecanic de locomotivă a devenit proverbial. Dar industria nu a multiplicat numărul de mecanici de locomotivă, pentru ca toţi băieţeii să poată struni locomotivele. Şi nici nu a dat fiecărui băieţel o locomotivă adevărată, aşa cum familia sa i-ar fi putut da una de jucărie. Efectul căii ferate asupra populaţiei nu poate fi producerea unei populaţii de mecanici de locomotivă, ci doar producerea unei populaţii de pasageri – şi încă de pasageri care seamănă cu bagajele. Cu alte cuvinte, singurul său efect asupra eventualului mecanic de locomotivă este să îl pună în cabina de control, unde nu poate să vadă motorul, în loc să-l pună în afara trenului, unde l-ar putea vedea. Şi, deşi băieţelul va creşte şi se va realiza în viaţă, bucurându-se de cel mai mare succes şi va înşela pe văduve şi pe orfani până când o să ajungă să călătorească într-un compartiment clasa întâi rezervat special pentru el, cu o legitimaţie de participare la Congresul Păcii Internaţionale, Cosmopolitane şi Mondiale al Trăgătorilor de Manetă, el nu se va mai bucura de fapt niciodată de un tren şi niciodată nu va mai vedea un tren aşa cum îl vedea atunci când era numai un pici zdrenţăros care stătea pe o băncuţă verde şi făcea ca nebunul cu mâna când trecea Expresul de Scoţia.

Parabola se potriveşte nu numai mecanicilor de locomotivă, ci şi inginerilor. S-ar putea ca mecanicul de pe Expresul de Scoţia să gonească ca zăbăucul pentru că inima lui este dincolo de dealuri[1], să rupă frontiera cu Scoţia şi să salute munţii Grampieni care se arată înaintea lui, dar inima lui nu este acolo unde ar trebui să fie.

Şi, indiferent dacă este sau nu adevărat că inima mecanicului de locomotivă este dincolo de dealuri, uneori este adevărat că inima băieţelului este în locomotivă. Dar în nici un caz nu este adevărat că pasagerii – luaţi ca întreg, călătorind toţi la un loc în spatele locomotivei, se bucură de viteză într-un sens pozitiv, deşi s-ar putea să o accepte în mod negativ. Vreau să spun că ei îşi doresc să călătorească repede, dar nu pentru că a călători repede este plăcut, ci pentru că nu este plăcut. Ei vor ca lucrurile să meargă repede nu pentru că a sta în spatele unei locomotive ar fi un prilej de încântare, ci pentru că a sta în spatele locomotivei este plictisitor. În acelaşi fel, dacă ne gândim la bucuria inginerilor, trebuie să ţinem cont că nu există decât un singur inginer fericit la o mie de victime plictisite ale ingineriei sale.

Conflictul dintre dl. Penty şi alţii ameninţă să se rezolve într-o vrajbă dintre ingineri şi arhitecţi. Dar atunci când un inginer ne cere să uităm de toată monotonia şi materialismul epocii mecanicii doar pentru că ştiinţa lui poartă ceva din suflul unei arte, arhitectul ar putea să fie gata să-i dea replica. Pentru că asta e ca şi cum arhitecţii nu ar fi făcut nimic altceva vreodată decât să construiască închisori şi aziluri de nebuni. E ca şi cum ei ne-ar fi spus plini de mândrie, de entuziasm şi de poezie că au ridicat turnuri

1 în original, „his heart is the Highlands“ – referinţă la poemul „My heart is in the Highlands“ al lui Robert Burns (1759 – 1796), unul dintre cei mai celebri şi mai iubiţi poeţi ai Scoţiei – TEI

îndeajuns de înalte pentru spânzurătoarea lui Aman[1] sau au săpat temniţe îndeajuns de impenetrabile pentru ca Ugolino[2].

Am explicat deja că nu am nimic de propus în ceea ce unii ar putea numi sens practic (dar de fapt ar trebui numit „în sens imediat“), dincolo de o mai bună distribuire a proprietăţii asupra maşinilor care se dovedesc a fi necesare. Dar atunci când ajungem la problema mai generală a maşinilor într-un tip de societate fundamental diferit, guvernată de filosofia şi de religia noastră, avem de spus mult mai multe lucruri. Spus la modul cel mai bun şi mai succint, ar trebui ca, în locul maşinii uriaşe faţă de care omul este un pigmeu, măcar să inversăm proporţiile până când omul ajunge să fie un uriaş pentru care maşinăria este o jucărie. Astfel, nu am avea nici un motiv să negăm că maşina ar fi o jucărie legitimă şi plină de viaţă. În acest sens, practic nu ar conta dacă fiecare copil ar fi un potenţial mecanic de locomotivă sau, şi mai bine, fiecare mecanic de locomotivă ar rămâne copil. Dar, desigur, cei care ne iau în zeflemea, acuzându-ne că nu suntem practici vor admite în cele din urmă că acest lucru nu este practic.

Am încercat în felul acesta să mă pun în locul entuziastului, aşa cum ar trebui să facem de fiecare dată atunci când îi judecăm pe cei entuziaşti. Cred că, chiar şi după acest experiment, va rămâne în modul cel mai evident cu putinţă o diferenţă reală dintre bucuria inginerului şi alte bucurii mai vechi. Admiţând că omul care proiectează o locomotivă este la fel de original ca omul care proiectează o statuie, există o uriaşă diferenţă imediată între efectele lucrurilor proiectate de ei. O statuie originală este o bucurie pentru sculptor, dar este de asemenea, într-o oarecare măsură, atunci când nu este exagerat de originală, o bucurie pentru cei care o privesc. Sau statuia este menită să fie o bucurie pentru privitori sau nu are nici un rost să fie văzută. Dar, deşi locomotiva ar putea fi o mare bucurie pentru inginer şi de mare folos pentru alţi oameni, nu este, şi nici nu a fost făcută pentru asta, o la fel de mare bucurie pentru ceilalţi. Iar acest lucru nu este cauzat de o deficienţă în educaţie, aşa cum unii artişti ar putea spune în cazul operei de artă. Acest lucru face parte din însăşi natura maşinii că, odată ce este pusă la punct, ea constă în repetiţie, iar nu în variaţiuni şi surprize. Omul poate vedea ceva anume în detaliile unei statui pe care nu a mai văzut-o niciodată. Ar putea fi cutremurat sau uluit într-un fel în care n-a mai fost niciodată, dar nu ar fi doar uimit, ci de-a dreptul îngrozit dacă roţile locomotivei ar începe să se comporte într-un mod nemaivăzut până atunci. Aşadar, putem considera ca fiind un atribut esenţial, iar nu întâmplător, faptul că o maşină implică inspiraţia inventatorului dar, în acelaşi timp, monotonia consumatorului.

Aşa stând lucrurile, mie mi se pare că într-un stat ideal, ingineria ar fi excepţia, aşa cum ar fi excepţie şi pasiunea pentru motoare. Astăzi, ingineria şi motoarele sunt regula – şi chiar o regulă chinuitoare şi opresivă. Lipsa de viaţă pe care maşinile o impun maselor de oameni este infinit mai mare şi mai evidentă decât avantajul individual al omului care

1 personaj biblic din Cartea Esterei - TEI

2 Contele Ugolino della Gherardesca (1220-1229) – nobil italian, politician și comandor naval. Acuzat de trădare, este închis, împreună cu fiii şi nepoţii lui, în Turnul dei Gualandi din oraşul Pisa şi lăsat să moară de foame. Apare frecvent în Divina Comedie a lui Dante - TEI

le fabrică. Ajungând la acest punct din argumentaţie, am putea să-l comparăm cu ceea ce ar putea fi numit aspectul practic al problemei maşinilor. Îmi pare evident că maşinile, aşa cum există ele astăzi, au depăşit limita practică aproape la fel de mult cât au depăşit limita imaginaţiei. Întreaga societate industrială este bazată pe ideea că cel mai rapid şi mai ieftin este să duci castraveţii la grădinar, chiar şi cu obiecţia că după aceea trebuie să îi iei de la grădinar. Societatea se bazează pe ideea că tranzitul şi transportul rapid şi regulat, schimbul perpetuu de produse şi comunicarea neîntreruptă la mari distanţe – toate acestea ar fi cea mai economică şi mai directă modalitate. Dar nu este deloc adevărat că, pentru un om care tocmai a cules un măr din livada lui, cel mai ieftin şi mai rapid ar fi să îl trimită unei încărcături de mere pe un tren care aleargă ca fulgerul până la o piaţă din celălalt capăt al Angliei. Pentru un om care tocmai a cules un fruct dintr-un pom, cel mai ieftin şi mai rapid este să-l ia şi să-l bage în gură. În această situaţie, el este economistul suprem care nu aruncă banii pe transportul cu trenul. El este de o eficienţă absolută – încât este mult prea eficient ca să aibă nevoie de organizare suplimentară. Şi, desigur, chiar dacă este un caz extrem şi ideal de simplificare, apărarea simplităţii este la fel de sigură ca şi un măr care dă rod. Atâta vreme cât oamenii îşi pot produce la faţa locului propriile bunuri, ei scutesc societatea de o cheltuială uriaşă, disproporţionată în raport cu rezultatele ei. Atâta vreme cât putem menţine o proporţie considerabilă de oameni simpli care se auto-susţin, ne uşurăm de presiunea acestui proces atât de risipitor şi de distrugător. Iar dacă luăm acest lucru ca pe o regulă generală a reformei, se pare că o viaţă mai simplă pe suprafeţe mari din comunitate ar putea face ca maşinăriile să fie – mai mult sau mai puţin – o excepţie, aşa cum ar fi o excepţie şi omul excepţional care îşi dă sufletul pentru ele.

Există şi aspecte dificile în acest punct de vedere, dar, pentru moment, aş putea lua ca ilustrare acel tip inginerie modernă pe care modernii adoră să-l acuze. Ei uită adesea că cea mai mare parte din laudele lor pentru instrumentele ştiinţei se aplică cel mai bine la armament. Dacă e să avem atâta milă pentru geniul pustiu care tocmai a inventat un nou galvanometru[1], ce părere avem despre bietul geniu care tocmai a inventat un nou pistol? Dacă există cu adevărat imaginaţie inspirată în construirea unei locomotive, nu este oare şi o pasiune a imaginaţiei când vorbim de construirea unui submarin? Şi totuşi, mulţi admiratori moderni ai ştiinţei s-ar nelinişti la gândul renunţării la aceste maşini în întregime – dovadă chiar şi faptul că ne-ar replica că nu putem renunţa la chiar toate maşinile. Nici eu nu aş renunţa la ele, pentru că cred în dreptul de apărare pe care îl are orice ţară. Dar cred că acestea ne dau un indiciu despre cum lucrurile excepţionale pot fi tratate în mod excepţional. Deocamdată, las progresiştii să râdă de ideea mea cu limitarea maşinăriilor şi plec la o întâlnire de solicitare a limitării armamentelor.

1 Instrument cu care se constată prezenţa şi se măsoară intensitatea unui curent electric continuu slab - TEI

Sclavul în vacanță

Am dat de înţeles uneori că industrialismul de timp american, cu toate maşinăriile şi agitaţia pe care o aduc ele, va fi la un moment dat conservat într-un adevărat model american – exact în acelaşi sens cu al rezervaţiilor de indieni piei-roşii. Aşa cum lăsăm câte un petec de pădure pentru ca sălbaticii să vâneze şi să pescuiască acolo, tot aşa o civilizaţie superioară ar trebuie să lase câte un petec de parc industrial pentru cei care încă sunt în acel stadiu de infantilism intelectual care îi face să vrea să vadă cum se învârt roţile. Şi aşa cum pieile roşii încă pot, presupun, să-şi povestească legendele lor pitoreşti, cu un zeu roşu care fuma pipă sau cu un erou roşu care a furat soarele şi luna, tot aşa, folclorul simplu din această rezervaţie industrială ar vorbi despre propria lor schiţă a istoriei şi despre evoluţia moralei, în vreme ce, de jurul împrejurul lor, o civilizaţie mai matură s-ar ocupa de istoria adevărată şi de o filosofie serioasă. Ezit să repet acest lucru aici – pentru că maşina este religia lor, sau în orice caz, superstiţia lor – şi nu le place ca ea să fie tratată cu frivolitate. Dar cred că e ceva de spus despre această pasiune care a devenit un soi de simbol: anume că o societate mai înţeleaptă s-ar comporta cu maşinile aşa cum se comportă cu armele, ca fiind speciale şi periculoase şi care e bine să se afle sub un control central direct. Dar oricum ar fi, cred că cea mai sălbatică pasiune a unui fabricant, ţinută la distanţă ca pe un barbar mânjit pe faţă, este mult mai sănătoasă decât serioasa alternativă ştiinţifică desfăşurată acum în faţa noastră. Mă refer la ceea ce susţinătorii ei numesc The Leisure State („Statul-timpului liber“), în care totul se face de către maşinării, iar noi suntem condamnaţi a fi în perpetuă vacanţă. Se cuvine să spunem câte ceva despre acest lucru, punându-l în balanţă cu opinia noastră.

În practică, ştim deja ce înseamnă o vacanţă în lumea maşinăriilor şi producţiei de masă. Înseamnă că un om, atunci când a terminat de dat la manivelă, are opţiunea anumitor plăceri care îi sunt oferite. Poate, dacă îi place, să răsfoiască un ziar şi să afle cu mirare despre cum iahtul Atlantis al moştenitorului coroanei regatului Fontarabiei a ajuns la ţărm în uralele mulţimilor, despre cum anumiţi milionari americani nemaipomeniţi îşi consolidează nemaipomenitele imperii financiare, despre cum Domnişoara Modernă este o fiinţă delicioasă, în ciuda (sau tocmai datorită) părului făcut permanent sau fustei scurte, despre cum religia adevărată – aceea după care tânjesc toate bisericile – constă în simpatie, progres social şi în a-i cununa, divorţa sau îngropa pe toţi fără nici o legătură cu sensul propriu-zis al ritualului. Pe de altă parte, dacă vrea ceva distracţie, poate să meargă la cinema, unde va vedea foarte intensa şi animata scenă a mulţimilor care îl aclamă pe moştenitorul coroanei regatului Fontarabiei după ce iahtul Atlantis a ajuns la ţărm. Sau va vedea un film american cu milionari americani şi cu toate contorsiunile feţei lor care însoţesc ridicarea marilor lor imperii financiare. Acolo nu va duce lipsă de o eroină fermecătoare şi vivace, uşor de recunoscut după părul scurt şi fusta scurtă ca Domnişoara Modernă sau, posibil să vadă un cleric bun şi drăguţ (dacă o exista vreunul) care explică într-o emisiune posacă, cu ajutorul a câtorva propoziţii afişate pe ecran, că adevărata religie este simpatia socială, progresul şi cununarea şi îngroparea oamenilor la întâmplare.

Sau, presupunând că gusturile omului sunt ceva mai îndepărtate de dramă şi de artele înrudite cu aceasta, ar putea să citească o carte de ficţiune şi nu îi va fi deloc greu să găsească un roman de succes despre îndoielile şi dificultăţile unui cleric bun şi drăguţ care descoperă încetul cu încetul că adevărata religie constă în progres şi simpatie socială, cu ajutorul unei Domnişoare Moderne al cărei păr făcut permanent şi fustă scurtă arată toată indiferenţa ei cu privire la nuanţele fine ale îngropării şi divorţului, iar din poveste probabil că nu va lipsi un milionar american care îşi ridică imperiul financiar şi, cu siguranţă, un iaht şi, posibil, un moştenitor al coroanei. Dar există şi alte gusturi care sunt satisfăcute de publicitatea modernă şi de căutarea de plăceri. Există această nemaipomenită instituţie a transmisiei fără fir sau radioului, iar omul aflat în vacanţă, depărtându-se de ficţiune, jurnalism şi drame cinematografice, s-ar putea „să pună urechea“ să asculte o emisiune care conţine cele mai proaspete ştiri despre marile imperii financiare ridicate de milionarii americani, care va conţine aproape sigur câteva sfaturi despre cum Domnişoara Modernă îşi poate ciunti părul sau să-şi abrevieze fustiţa, o emisiune în care va auzi inflexiunile vocii unui predicator care strigă lumii că adevărata religie e aceea care constă în simpatie şi progres social, nu aceea care se bazează pe dogme şi crez şi în care cu siguranţă că va auzi vuietul de urale de întâmpinare a Majestăţii Sale, Prinţul Moştenitor al Coroanei Regatului Fontarabiei care coboară de pe puntea magnificului iaht Atlantis. Da, în privinţa distracţiei, omul nostru are într-adevăr la dispoziţie o gamă de opţiuni ordonată şi bine pusă la punct.

Dar chiar şi varietatea imensă de metode şi abordări care se desfăşoară înaintea noastră, odată cu aceste alternative, pare să acopere un anumit secret şi o anumită nuanţă subtilă de monotonie. Chiar şi aici, căutătorul de plăcere ar putea încerca acea stranie senzaţie psihologică de a fi ştiut aceste lucruri de dinainte. Pare să fie ceva repetitiv în acest tip de subiecte, ceva ce sugerează o anumită rigiditate a minţii. Pun la îndoială foarte serios dacă această minte este chiar o minte superioară. Dacă acest căutător de plăceri şi-ar alcătui plăcerile pentru sine, dacă ar fi nevoie ca el să se distreze singur în loc să-l distreze altcineva, dacă, pe scurt, ar fi obligat să stea într-un birt vechi şi să pălăvrăgească – sunt foarte sceptic că el şi-ar limita conversaţia numai la Prinţul Moştenitor al Fontarabiei, la tratamentele părului, la măreţia americanilor bogaţi şi aşa mai departe şi apoi, eventual, să o ia de la capăt. Se poate ca subiectele lui de conversaţie să fie mai locale, dar vor fi mai pline de viaţă. Experienţa sa cu oamenii ar fi mai personală, dar mai diversă. Preferinţele sale ar fi mai rafinate şi nu ar mai fi atât de uşor de satisfăcut. Ca să trasăm o paralelă, copiii moderni care acum sunt puşi să participe la jocurile de şcoală publică, în curând vor ajunge, fără îndoială, să asculte preaslăvirile milionarilor pe radio sau să le citească în ziare. Dar copiii, atunci când sunt lăsaţi de capul lor, inventează jocuri pe cont propriu, ţes drame pe cont propriu, şi adesea, tot pe cont propriu, creează regate sau republici imaginare. Cu alte cuvinte, ei produc – asta până când competiţia monopolului nu le sugrumă producţia. Băiatul care joacă rolul hoţului nu este eliberat, ci blocat de învăţarea despre hoţomanii americani – care aparţin unui tipar mult mai puţin pitoresc decât al său. Din punct de vedere psihologic, este făcut praf şi pulbere, tocat mărunt, congelat, inundat, înnoroit şi ruinat – dar nu emancipat.

Invenţiile au distrus invenţia. Maşinăriile mari, moderne, sunt ca nişte mari mitraliere care domină şi terorizează o întreagă ţară, atât de bine încât nimic nu li se poate opune. Şi există mult mai multă inventivitate pentru metrul pătrat de umanitate decât ar putea apărea vreodată sub această teroare monopolistă. Minţile oamenilor nu se aseamănă atât de mult automobilelor oamenilor sau ziarelor de dimineaţă sau fabricii care le face paltoane şi pălării oamenilor. În altă ordine de idei, noi nu scoatem ce este mai bun din oameni. Cu siguranţă că nu scoatem la lumină cele mai interesante şi mai speciale calităţi ale omului. Şi e discutabil că am putea face acest lucru înainte de a închide vacarmul de megafoane care ne acoperă vocile, această lumină orbitoare care ucide culorile diversităţii, acest şuvoi de platitudini care ne năuceşte şi ne adoarme minţile. Tot acest ansamblu ucide din faşă orice gând, ca o rază incandescentă care ucide plantele de îndată ce încep să crească. Aşadar, atunci când oamenii îmi spun că a o face rurală şi autosuficientă o bună parte din ţară ar însemna să o faci brutală şi fără sens, eu nu sunt de acord şi nici nu cred că ei înţeleg alternativa sau problema în sine. Nimeni nu vrea ca toţi oamenii să fie la sat – nici măcar în vremuri normale; se justifică faptul că unii dintre cei mai inteligenţi se îndreaptă către oraşe, chiar şi în vremuri normale. Dar spun că, în vremurile noastre, oraşele sunt ele însele duşmanii inteligenţei; spun că cei de la sat s-ar putea bucura de o mai mare varietate şi vivacitate decât le-ar putea oferi aceste oraşe. Spun că numai decuplând zgomotul şi lumina artificiale, minţile oamenilor pot din nou să se mişte şi să se dezvolte. Aşa cum aşezăm dale de piatră pe diverse pământuri fără să ne gândim la ce recolte ar putea creşte acolo, tot aşa aşezăm planurile unei plutocraţii serbede peste sufletele pe care Dumnezeu le-a făcut diferite şi care erau libere în societăţi mai simple.

Dacă prin faptul că maşinile economisesc munca – şi, ca urmare, produc timp liber – se înţelege că maşinile acaparează ceea ce astăzi numim producţie de masă, atunci eu nu găsesc în acest timp liber nici o valoare vitală, pentru că în acest timp liber nu se află nimic din sfera libertăţii. Omul ar putea ajunge să lucreze numai o oră cu instrumentele lui fabricate de maşini, dar apoi poate să meargă şi să se joace douăzeci şi trei de ore cu jucării fabricate tot de maşini. Tot ceea ce el mânuieşte trebuie să fie făcut de o maşinărie imensă pe care el nu o poate mânui. Totul trebuie să provină de la ceva la care – în limbajul capitalist – el nu poate decât să „dea o mână de ajutor“.

Şi, de vreme ce acest lucru se aplică jucăriilor intelectuale sau artistice la fel ca jucăriilor materiale, îmi pare că maşina va domina omul pentru mult mai mult timp de cât are el nevoie pentru a roti din manivelă. E recunoscut faptul că e nevoie de mult mai puţini oameni pentru a face maşina să funcţioneze. Răspunsul colectiviştilor mecanofili este că, chiar dacă maşina dă de lucru la mai puţini, în schimb dă de mâncare la mai mulţi. Dar ar putea da de mâncare celor mulţi într-un mod care implică supravegherea ei de către cei puţini. Sau, chiar în situaţia în care s-ar da ceva de lucru celor mulţi, acest sistem de rotaţie ar trebui să fie coordonat de un număr mic de responsabili; şi atunci ar fi nevoie de o anumită autoritate ca să distribuie munca aşa cum se distribuie hrana. Cu alte cuvinte, autorităţile ar deveni, în mod evident, autorităţi permanente. Într-un fel, toţi am putea face parte din autoritate din când în când, dar acest caracter general al sistemului va

rezista – şi oricum ar fi, nu se poate compara cu un popor care se ocupă de olărit pe pământul său propriu sau practică diverse meşteşuguri în mici ateliere pe care le stăpâneşte. Omul care a contribuit la fabricarea unui produs de către o maşină poate părăsi lucrul, în sensul că poate părăsi învârtitul unei anumite roţi. I se permite să facă ce îi place, atâta vreme cât îi place ceea ce produce sistemul. Are libertatea de a alege – în sensul că poate alege între un anumit lucru produs de sistem şi un alt lucru produs de sistem. Ar putea alege să-şi petreacă timpul liber stând într-un scaun fabricat de o maşină sau să se odihnească pe un pat fabricat de o maşină sau să se legene într-un hamac fabricat de o maşină sau să se dea într-un trapez fabricat de maşină. Dar el nu va fi în aceeaşi situaţie ca omul care îşi cioplește un cal de jucărie din propriul său lemn sau o pasiune din propria-i voinţă. Iar acest lucru ne duce către un alt scop sau principiu, care nu cred că va putea coexista cu principiul sau scopul de a folosi tot lemnul pentru a economisi din muncă sau de a simplifica toate voinţele pentru a economisi timpul liber.

Dacă idealul nostru este să producem bunuri cât putem de repede şi de uşor, trebuie să avem un număr definit de lucruri pe care vrem să le producem. Dacă vrem să le producem cât mai liber şi mai variat, nu trebuie ca, în acelaşi timp, să încercăm să le şi producem în cel mai rapid mod cu putinţă. Cred că este foarte probabil ca rezultatul economisirii muncii de către maşinării să fie cel de acum, ba chiar mai grav – limitarea tipurilor de lucruri produse, standardizarea.

Acum s-ar putea ca unii dintre susţinătorii Statului-Timpului liber să aibă în minte vreun anumit sistem de distribuire a maşinăriilor care ar putea într-adevăr să-l facă pe om stăpân pe maşina sa, iar în acest caz sunt de acord că problema devine diferită şi că o mare parte din ea s-a rezolvat. Va mai rămâne însă întrebarea dacă un om cu un spirit liber ar vrea să folosească o maşină pentru trei sferturi din lucrurile pentru care se folosesc maşini la ora actuală. Cu alte cuvinte, am rămâne cu întreaga problemă a meşteşugarului în sens de creator. Dar sunt de acord că dacă omuleţul găseşte că micul său atelier mecanic ajută la conservarea micii sale proprietăţi, atunci solicitarea lui este foarte importantă.

Dar este necesar să clarific că, dacă vacanţele oferite mecanicului îi sunt oferite în mod la fel de mecanic ca în prezent, şi numai prin alternativa mecanică oferită în prezent, cred că până şi sclavia muncii sale va fi blândă în comparaţie cu chinuitoarea sclavie a timpului său liber.

Omul liber și Fordul său

Nu sunt un tip fanatic – cred că maşinile s-ar putea dovedi de mare ajutor la distrugerea maşinilor. Le voi acorda cu generozitate un rol important în munca de exterminare a ceea ce reprezintă ele. Dar a spune adevărul în aceşti termeni, înseamnă a vorbi în termenii îndepărtatei încheieri a revoluţiei noastre lente şi suportabile. În viitorul apropiat, acest adevăr poate fi formulat într-un fel ceva mai moderat. Trebuie să avem o milă raţională faţă de toate lucrurile care aparţin vremii noastre. Maşinăriile nu sunt greşite, ci doar absurde. Am putea spune că sunt chiar copilăreşti şi ar putea fi înţelese aşa cum se cuvine numai de către un copil. Ca urmare, dacă anumite maşini ne permit să scăpăm din infernul maşinăriilor, nu vom păcătui, deşi am putea face o figură cam prostească, precum un ostaş de cavalerie rechemat la oaste şi venit pe o bicicletă veche. Ce este important este să realizăm că este ceva ridicol în situaţia de faţă, ceva mai barbar decât în orice Utopie. De exemplu, voi avea prilejul aici să vorbesc despre propunerea centralizării electricităţii – folosirea acesteia s-ar justifica atâta vreme cât îi vedem rostul. Dar, de fapt, nu vedem rostul companiilor de apă şi ale instalaţiilor lor. Este de un comic prea grosolan faptul că un element esenţial al vieţii ar trebui pompat către noi de nu ştiu unde, de către nu ştim cine, la distanţe care ajung uneori la două sute de kilometri. Este exact ca şi cum aerul ar fi pompat către noi de la kilometri distanţă şi am merge toţi pe stradă cum merg scufundătorii pe fundul mării. Singurul om înţelept este ţăranul care are propria lui fântână. Dar mai e mult până când vom începe să ne gândim la cum să fim înţelepţi.

Există în prezent câteva exemple de centralizare ale căror efecte lucrează în direcţia descentralizării. Un caz evident este acela desfăşurat recent în legătură cu o banală centrală de energie electrică. Cred că este adevărat că, dacă energia electrică s-ar ieftini, ar creşte şansele unui mare număr de magazine mici, independente şi, mai ales, de ateliere. În acelaşi timp, nu încape îndoială că această dependenţă de energia oferită de centrală este o dependenţă reală şi, ca urmare, este un defect în schema independenţei complete.

Îmi imaginez că mulţi Distributişti ar putea avea păreri în mod considerabil diferite asupra acestui punct, dar, în ceea ce mă priveşte, sunt înclinat să urmez politica mai moderată şi provizorie pe care am sugerat-o aici în repetate rânduri. Cred că prima necesitate este să ne asigurăm că proprietăţile mici au succes, la un nivel hotărâtor sau determinat. Mai presus de toate, cred că este vitală crearea experienţei micii proprietăţi, psihologiei micii proprietăţi, a tipului de om care este un mic proprietar. Odată ce oameni de tipul acesta vor exista, ei vor hotărî într-o manieră foarte diferită de cea a oricărei mulţimi moderne, cât de mult le va domina uzina electrică centrală casa lor particulară, sau dacă este nevoie ca aceasta să domine în vreun fel. Poate că ei vor descoperi modul în care să separe şi să individualizeze această putere. Vor sacrifica, dacă va fi vreo nevoie să sacrifice, chiar şi ajutorul ştiinţei în favoarea foamei de posesie. Astfel încât sunt dispus, pe moment, să accept orice ajutor pe care ştiinţa şi tehnica îl pot oferi la crearea micii proprietăţi, fără a mă înclina în faţa unor superstiţii care consideră că acestea nu fac

altceva decât să o distrugă. Dar trebuie să reţinem idealul ţăranului ca fiind motivul şi scopul, iar majoritatea celor care ne oferă ajutor mecanic par sa fie complet neştiutori în privinţa a ceea ce considerăm noi ca fiind de ajutor. Un nume binecunoscut va ilustra atât lucrul înfăptuit cât şi faptul că omul este neştiutor în ceea ce face.

Deunăzi m-am aflat într-o maşină Ford, ca aceea în care îmi aduc aminte că am călătorit prin Palestina şi în care presupun că i-ar plăcea domnului Ford să călă(to)rească palestinienii. Oricum, maşina mi-a amintit de domnul Ford, iar el mi-a amintit de domnul Penty şi viziunea lui despre egalitate şi civilizaţia mecanică. Maşina Ford, dacă îmi este permis să mă hazardez asupra uneia dintre ideile noi care ne sunt transmise cu insistenţă în ziare, este un produs tipic al epocii. Cel mai bun lucru la ea este acela pentru care este dispreţuită: faptul că e standardizată. Bineînţeles, micimea ei este subiectul nenumărator glume americane despre un bărbat care prinde un Ford ca pe o muscă, sau ca pe un purice. Dar nimeni nu pare să observe cum popularizarea utilizării maşinii, oricât de greşită ar fi ca motiv sau ca metodă, este de fapt în contradicţie completă cu discuţia fatalistă despre combinare şi concentrare. Calea ferată dispare sub ochii noştri – vorba aceea, păsările îşi fac cuib pe semnalele de cale ferată, iar lupii urlă în sala de aşteptare, ca să zic aşa. Iar calea ferată a fost într-adevăr un mijloc de transport în comun ce presupune concentrarea, ca şi utopia socialistă. Călătorul liber şi solitar se întoarce chiar în faţa ochilor noştri; e adevărat că nu întotdeauna e dotat cu tolba şi scoica pelerinului[1], dar el a regăsit într-o oarecare măsură libertatea Drumului Regilor în maniera Angliei voioase[2]. Şi acesta nu este singurul lucru din vechime pe care un asemenea mod de călătorie l-a făcut să renască. În timp ce bufetul a fost neglijat în nodul de cale ferată Mugby Junction[3], hanurile s-au reînsufleţit în Hugby-din-Vale. În această măsură limitată maşina Ford este deja o întoarcere la omul liber. Dacă nu mai are acum trei hectare şi o vacă, în schimb el are ca înlocuitor trei sute de kilometri şi o maşină. Nu vreau să spun că această schimbare îmi confirmă teoriile. Dar pot sa spun că distruge teoriile altor oameni; toate teoriile despre obiectul colectiv ca un lucru al viitorului şi obiectul individual ca un lucru al trecutului. Chiar în felul lor viciat de ştiinţă şi tehnică, faptele le sunt împotriva teoriilor lor.

Şi totuşi, n-am văzut niciodată ca domnul Ford şi maşinuţa lui să fie într-adevăr lăudaţi în mod inteligent pentru asta. Bineînţeles, l-am văzut de multe ori lăudat pentru toate avantajele a ceea ce numim standardizare. Argumentarea pare să fie condusă mai mult sau mai puţin în acest sens. Când ţi se strică maşina cu un zgomot asurzitor în mijlocul câmpiei Salisbury, deşi nu e foarte probabil ca fragmente din alte maşini stricate să zacă printre ruinele Stonehenge, dacă ele totuşi există, este un mare avantaj să te

1 Scoica este emblema tradiţională a Sfântului Iacob, purtată de pelerini pe Drumul Sf. Iacob, spre altarul acestuia din Santiago de Compostela, în Spania - TEI

2 „Merry England“ este un autostereotip englezesc, o concepţie utopică despre societatea şi cultura engleză. Ronald Hutton spune că „Anglia voioasă“ reflectă aspectele istorice ale folclorului rural englezesc care s-au pierdut în timpul industrializării, care dezvăluie nostalgia pentru aspecte ale unei societăţi timpurii care sunt absente în epoca modernă.- TEI

3 Loc fictiv care dă titlul unei colecţii de povestiri scrise de Charles Dickens în 1866, în colaborare cu Charles Collins, Amelia B. Edwards, Andrew Halliday şi Hesba Stretton. - TEI

gândeşti că ele sunt făcute probabil după aceeaşi matriţă şi le poţi lua să-ţi repari maşina. Acelaşi principiu se aplică şi persoanelor care merg cu maşina în Tibet şi jubilează la gândul că, dacă s-ar întâmpla ca un alt călător cu maşina din Statele Unite să treacă pe acolo, ar fi posibil să facă schimb de roţi sau pedale de frână în semn de prietenie. Se poate să nu fi priceput eu destul de bine detaliile argumentării, dar ideea de bază e că, dacă părţile componente ale unei maşinării se strică, pot fi înlocuite cu piese identice. Oricum, argumentarea ar putea fi dusă mult mai departe, şi folosită pentru a explica multe alte lucruri. Nu sunt sigur că ea nu este chiar cheia multor mistere ale epocii. De exemplu, încep să înţeleg de ce povestirile din reviste sunt exact la fel; aşa este aranjat, astfel încât atunci când ai lăsat o revistă în vagonul de tren tocmai în mijlocul povestirii numite „Ochi de panseluţă“, să poţi continua cu exact aceeaşi povestire, în altă revistă, sub titlul de „Bucle de păpădie“. Aşa se explică de ce toate articolele de fond despre viitorul bisericilor sunt exact la fel; ca să putem începe să citim articolul în Daily Chronicle şi să-l terminăm în Daily Express. Aşa se explică de ce toate declaraţiile publice care ne îndeamnă să preferăm lucrurile noi celor vechi, nu spun nici din întâmplare ceva nou, ci sunt menite ca noi să mergem la un nou stand de ziare şi să le citim într-un nou ziar. De aceea toate caricaturile americane se repetă ca un model matematic; înseamnă că atunci când am rupt o parte din imagine pentru a împacheta sandvişuri, putem rupe o bucăţică din altă imagine şi se va potrivi întotdeauna. Şi, de asemenea, acesta e motivul pentru care milionarii americani vor arăta întotdeauna la fel; pentru că, atunci când expresia strălucitoare, tenace a unuia dintre ei ne-a făcut să-i vătămăm faţa cu o lovitură grea de pumn, să fie întotdeauna posibil s-o reparăm folosind nasuri şi maxilare luate de la alţi milionari care sunt construiţi exact la fel.

Acestea sunt avantajele standardizării, dar, după cum se poate suspecta, eu cred că avantajele sunt exagerate şi sunt de acord cu domnul Penty atunci când se îndoieşte că toată această repetiţie corespunde într-adevăr cu natura umană. Însă, o problemă foarte interesantă a fost ridicată de remarcile domnului Ford asupra diferenţei dintre oameni şi sugestia acestuia că majoritatea oamenilor preferă acţiunea mecanică sau sunt doar potriviţi pentru ea. Eu însumi am întotdeauna doar un singur sentiment despre toate acele argumente care afectează egalitatea umană, care îşi găseşte expresia într-un mic test de-al meu. Am să încep să iau în serios acele clasificări de superioritate şi inferioritate când voi întâlni un om care se clasifică pe el însuşi drept inferior. Se va băga de seamă că domnul Ford nu spune că el însuşi este potrivit doar pentru a se îngriji de maşini; el mărturiseşte deschis că este o persoană prea fină şi liberă şi delicată pentru asemenea sarcini. Voi crede doctrina când voi auzi pe cineva spunând: „Am minte doar cât să întorc o roată“. Acel lucru ar fi real, acel lucru ar fi realist, acel lucru ar fi ştiinţific. Aceea ar fi mărturia independentă care nu ar putea fi contestată cu uşurinţă. Este exact la fel, bineînţeles, cu toate celelalte superiorităţi şi negări ale egalităţii umane, care sunt în mod atât de special caracteristice unei epoci ştiinţifice. Aşa este şi cu oamenii care vorbesc despre rase superioare şi inferioare. Nu am auzit niciodată un om să spună: „Antropologia arată că eu aparţin unei rase inferioare“. Dacă ar spune-o, ar putea să vorbească ca un antropolog; aşa, vorbeşte ca un om, şi nu arareori, ca un prost. De mult am sperat să aud într-o bună zi

un om care să explice principiile ştiinţifice ale nepotrivirii sale cu un post important sau un privilegiu, spunând: „Lumea ar trebui să aparţină raselor libere şi luptătoare şi nu persoanelor cu acel caracter de sclavi pe care îl puteţi observa la mine însumi; cei inteligenţi vor şti să formeze opinii, dar slăbiciunea intelectului de care sufăr, într-un mod atât de evident, îmi fac opiniile vădit absurde în faţa acestora: există într-adevăr rase măreţe şi divine – dar uitaţi-vă la mine! Observaţi-mi trăsăturile diforme şi de joasă speţă! Priviţi îndelung, dacă puteţi suporta asta, faţa mea banală şi respingătoare!“. Dacă aş auzi un om făcând o demonstraţie ştiinţifică în felul acesta, aş putea să recunosc că este într-adevăr ştiinţific. Dar cum se întâmplă în mod invariabil, printr-o curioasă coincidenţă, rasa lui este cea superioară, tipul superior este al lui, iar munca superioară este tipul de muncă pe care se întâmplă să o prefere – am ajuns la concluzia că există o explicaţie mai simplă.

Domnul Ford este un om bun în măsura în care acest lucru este compatibil cu a fi un bun milionar. Dar el însuşi va ilustra foarte bine unde zace eroarea argumentării sale. Este probabil destul de adevărat faptul că, în producţia motoarelor, există o sută de oameni care pot lucra la un motor şi doar un singur om care poate proiecta un motor. Dar, din cei o sută de oameni care pot lucra la motor, este foarte probabil ca unul să poată proiecta o grădină, altul să poată schiţa o şaradă, altul să facă o farsă sau un tablou batjocoritor la adresa domnului Ford. Bineînţeles că nu doresc, în orice spun aici, să neg diferenţele de inteligenţă, sau să sugerez că egalitatea, un lucru pe de-a-ntregul religios, depinde de o asemenea negaţie imposibilă. Dar vreau să spun ca oamenii sunt mai aproape de un nivel pe care nu-l va descoperi nimeni dacă ei sunt puşi să facă un anume fel de automobil mic. Însuşi domnul Ford este un om sfidător de mărginit. De exemplu, e atât de nepăsător faţă de istorie încât a recunoscut cu calm în boxa martorilor că nu auzise niciodată de Benedict Arnold[1]. Un american care n-a auzit niciodată de Benedict Arnold e ca un creştin care n-a auzit de Iuda Iscarioteanul. Este un caz rar. Cred că domnul Ford a indicat vag că dumnealui credea că Benedict Arnold este unul şi acelaşi cu Arnold Bennett[2]. Nu doar că nu este aşa, dar e o greşeală să presupui că o asemenea eroare nu are nici o importanţă. Dacă, în mijlocul vreunei discuţii aprinse, s-ar pomeni că-l acuză pe domnul Arnold Bennett de a-l fi trădat pe preşedintele american şi a fi devastat Sudul cu o armată anti-americană, domnul Bennett ar putea să-i intenteze proces. Dacă domnul Ford ar presupune că doamna care a scris destăinuiri în ziarul Daily Express este destul de în vârstă pentru a fi văduva lui Benedict Arnold, doamna i-ar putea intenta proces. Acum, nu este imposibil ca printre muncitorii pe care dl. Ford îi percepe (probabil destul de adevărat) ca fiind potriviţi doar pentru partea tehnică a construcţiei pieselor mecanice, să se afle un bărbat căruia i-a plăcut să citească toate cărţile de istorie pe care a putut pune mâna şi care a avansat pas cu pas, cu eforturi dureroase de autodidact, până când diferenţa dintre Benedict Arnold şi Arnold Bennett a devenit foarte clară în mintea sa.

1 1741 – 1801. General al armatei americane în războiul de independenţă al SUA, trecut ulterior de partea englezilor - TEI

2 1867 – 1931. Scriitor englez - TEIAmelia B. Edwards, Andrew Halliday şi Hesba Stretton. - TEI

Dacă angajatorului nu i-ar păsa de diferenţă, bineînţeles că nu l-ar consulta în privinţa ei, iar bărbatul ar rămâne în toate aparenţele un slujbaş neînsemnat al maşinăriei; nu ar fi nici un motiv să se descopere că este un slujbaş destul de cugetător. Oricine ştie câte ceva despre afacerile moderne cunoaşte şi că există un număr de asemenea oameni care rămân în poziţii subordonate şi obscure pentru că gusturile şi talentele lor private nu au nici o relaţie cu stupida afacere în care sunt implicaţi. Dacă domnul Ford îşi va extinde afacerea în tot sistemul solar şi va da maşini până şi marţienilor şi omului de pe Lună, el nu va fi nici cu un centimetru mai aproape de mintea omului care lucrează la producerea maşinii lui şi care se gândeşte la ceva mai inteligent decât rutina muncii sale. Toate lucrurile omeneşti sunt imperfecte, dar situaţia în care asemenea pasiuni şi talente secundare ies la iveală este doar în situaţia micii independenţe. Ţăranul desfăşoară aproape întotdeauna două sau trei activităţi secundare şi trăieşte dintr-o varietate de meşteşuguri şi mijloace auxiliare. Negustorul satului bărbiereşte călători şi împăiază nevăstuici şi cultivă varză şi face încă câteva lucruri de acest fel, păstrând un anumit echilibru în viaţa sa, necesar ca şi echilibrul unei sănătăţi sufleteşti. Metoda nu e perfectă, dar este mai inteligentă decât să-l transformăm într-un robot pentru a afla dacă are un suflet, mai presus de maşinărie.

Prin urmare, asupra acestui punct de compromis imediat cu maşinăria, sunt inclinat să concluzionez că este bine să folosim maşinile existente atât timp cât creăm o psihologie care dispreţuieşte maşinile, dar nu şi dacă ele creează o psihologie care le respectă. Maşina Ford este o ilustrare perfectă a problemei, chiar mai bună decât alte ilustrări pe care le-am dat, ale energiei electrice pentru atelierele mici. Este destul de dezolant dacă posedarea unei maşini Ford înseamnă să ne veselim într-o maşină Ford; nu ne aduce cu mult mai departe de Tooting sau de bucuria simţită într-un tramvai din Tooting. Dar dacă posedarea unei maşini Ford înseamnă să ne veselim într-un lan de porumb sau lucernă, într-un peisaj proaspăt şi o atmosferă liberă, aceasta poate însemna începutul multor lucruri – şi chiar sfârşitul multor lucruri. De exemplu, poate fi sfârşitul maşinii şi începutul unei case la ţară. Astfel, aproape că putem spune că triumful final al domnului Ford nu este atunci când omul se urcă în maşină, ci atunci când coboară din maşină plin de entuziasm. Este atunci când găseşte undeva, în colţuri rurale îndepărtate în care nu ar fi putut ajunge în mod normal, combinaţia perfectă şi echilibrul dintre gard viu şi copaci şi pajişte, în prezenţa cărora orice maşină modernă pare să fie dintr-o dată o absurditate; da, chiar o absurditate învechită. Probabil că acel om fericit, odată ce a găsit locul adevăratului său cămin, va începe să spargă maşina vesel, cu un ciocan mare, dându-le fragmentelor de metal o folosinţă adevărată sub forma ustensilelor de bucătărie sau a instrumentelor de grădinărit. Asta înseamnă să foloseşti o maşinărie la modul corect; înseamnă să o foloseşti ca pe un instrument. Omul a folosit maşinăriile moderne ca să scape de societatea modernă, iar motivul şi legitimitatea unui asemenea mod de a acţiona se recomandă minţii instantaneu. Nu aşa stau lucrurile cu confraţii noştri mai slabi, care nu se mulţumesc să aibă încredere în maşina domnului Ford, ci au încredere şi în crezul domnului Ford. Dacă acceptarea maşinii înseamnă acceptarea filosofiei pe care tocmai am criticat-o, noţiunea că unii oameni sunt născuţi pentru a face maşini, sau mai degrabă mici bucăţele de maşini, atunci ar fi mult mai adecvat ca un filosof să spună cinstit că oamenii

nu au avut niciodată nevoie să deţină maşini. Doar pentru că a fost trimis în exil cu trenul, omul nu trebuie să fie adus acasă cu maşina. Dacă unele maşinării pot fi folosite aşa cum se cuvine pentru a îndrepta lucrurile, este pentru că toate maşinăriile au fost folosite pentru a strica lucrurile. Dar, în ansamblu, concluzionez că pot fi folosite în acest fel şi motivul meu este cel pe care l-am expus într-o pagină anterioară sub titlul de „Posibilitatea Refacerii“. Am subliniat că idealul nostru este atât de sănătos şi simplu, în deplină armonie cu instinctele străvechi şi generale ale oamenilor, încât odată ce i se acordă o şansă nu contează unde, el va îmbunătăţi acea şansă prin propria vitalitate interioară, pentru că există o anumită reacţie spre sănătate dacă sursa bolii este îndepărtată. Omul care şi-a utilizat maşina pentru a-şi găsi ferma va fi mai preocupat de fermă decât de maşină, cu siguranţă mult mai preocupat decât de magazinul de unde a cumpărat maşina. Şi nici nu-l va vrăji domnul Ford să se întoarcă mereu în magazin, nici chiar dacă îi spune tandru că a fi moşier, călăreţ sau cârmuitor de vite nu i se potriveşte, căci intelectul său insuficient şi tipul antropologic degradat îl fac potrivit doar pentru mărunte operaţiuni mecanice. Dacă cineva va încerca să spună aceasta, cu tandreţe, bineînţeles, unui număr considerabil de mari fermieri, va descoperii cusururile abordării.

NOTĂ ASUPRA EMIGRĂRII

Nevoia de un nou spirit
Religia micii proprietăți

Nevoia de un nou spirit

Înainte de a încheia aceste note, cu câteva cuvinte despre aspectul colonial al distribuţiei democratice, ar fi bine să mulţumesc pentru recenta sugestie distinsului domn John Galsworthy. Domnul Galsworthy este un bărbat pentru care am cea mai caldă consideraţie, căci o fiinţă umană care chiar încearcă să fie corectă este ceva de-a dreptul monstruos şi miraculos în lunga istorie a veselei noastre rase. Într-adevăr, uneori devin puţin exasperat că sunt atât de stăruitor scuzat. Îmi pot imagina puţine lucruri mai enervante pentru un creştin născut liber şi educat cum se cuvine, decât gândul că, dacă s-ar hotărî să-l aştepte pe domnul Galsworthy în spatele unui zid, să-l lovească cu o cărămidă, să sară pe el cu cizme grele şi aşa mai departe, domnul Galsworthy tot ar bolborosi slab că este doar vina Sistemului; că Sistemul a făcut cărămizi şi Sistemul a azvârlit cărămizi şi Sistemul circula în cizme grele şi aşa mai departe. Ca fiinţă umană, eu aş tânji după puţină dreptate omenească după toată acea milă inumană.

Dar aceste sentimente nu sunt în opoziţie cu celelalte sentimente pe care le am, de ceva asemănător entuziasmului, pentru ceva ce poate fi numit doar frumos în imparţialitatea unui studiu numit „Maimuţa Albă“. Dar atunci când atitudinea detaşată este aplicată nu judecăţii indivizilor, ci a oamenilor în masă, detaşarea începe să aibă un iz de ceva nefiresc. Iar în ultima hotărâre politică a dlui Galsworthy detaşarea atinge disperarea. În orice caz, atinge disperarea cu privire la acest pământ, această Anglie, lucruri cu privire la care eu cu siguranţă nu voi dispera încă. Dar cred că ar fi bine dacă aş profita de această oportunitate pentru a preciza ceea ce eu, unul, simt cu privire la diferitele afirmaţii menţionate aici.

Poate fi dezbătut dacă este un lucru bun sau rău pentru Anglia faptul că are un imperiu. Poate fi dezbătut, cel puţin ca o problemă de definiţie adevărată, dacă Anglia are sau nu un imperiu. Dar asupra unui punct ar trebui ca toţi englezii să rămână neclintiţi, ca o chestiune de istorie, filosofie şi logică. Şi acest lucru este faptul că s-a pus problema, şi încă se pune, ca noi să posedăm un Imperiu şi nu un Imperiu să ne posede pe noi.

Are sens faptul de a fi separaţi de americani după principiile lui George Washington şi are sens să fim legaţi de americani după principiile lui George al III-lea. Dar nu are nici un sens să fim depăşiţi ca număr de voturi şi înghioldiţi de americani în numele rasei anglo-saxone. Coloniile au fost engleze la origini. Ne datorează cel puţin atât, dacă ar fi să luăm în considerare şi numai circumstanţele normale, atât de puţin valorizate de gândirea modernă, că fără creatorul lor ele nu ar fi putut niciodată exista. Dacă ele aleg să rămână engleze, le mulţumim sincer pentru compliment. Dacă aleg să nu rămână engleze, ci să se transforme în altceva, considerăm că au tot dreptul. Dar oricum, Anglia va rămâne Anglia. Coloniile nu se vor transforma ele însele în altceva, iar apoi să ne transforme pe noi în ele. Poate că a fost greşit să fim un imperiu, dar acest lucru nu ne ia dreptul de a fi o naţiune.

Dar mai este un sens în care cei din şcoala noastră ar folosi motto-ul „Anglia Prima“. Este în sensul că primul nostru pas ar trebui să fie să descoperim în ce măsură poate fi

potrivit în Anglia cel mai bun sistem etic şi economic, înainte de a-l trata ca pe un bun pentru export şi a-l târî la capătul pământului. Personajul ştiinţific sau comercial care este sigur că a găsit un explozibil care va arunca în aer sistemul solar sau un glonţ care îl va omorî pe omul de pe lună, întotdeauna face paradă din a spune că îl oferă prima dată ţării sale şi doar apoi unei ţări străine. Personal, eu nu pot concepe cum un om se poate îndura să ofere un astfel de lucru unei ţări străine. Dar eu nu sunt un mare geniu comercial şi ştiinţific. Oricum, aşa cum este mica noastră noţiune de proprietate normală, în mod sigur nu intenţionăm să o oferim niciunei ţări străine, nici măcar unei colonii, înainte de a o oferi propriei noastre ţări. Şi considerăm că este cât se poate de urgent şi practic să aflăm în primul rând cât din el poate fi într-adevăr pus în aplicare în ţara noastră. Nimeni nu presupune că întreaga populaţie engleză ar putea trăi de pe urma terenului englezesc. Dar toată lumea ar trebui să-şi dea seama că ar putea trăi mult mai mulţi oameni, incomensurabil de mulţi faţă de cei care o fac deja. Şi dacă o asemenea politică ar întemeia o asemenea ţărănime, ar avea loc o micşorare considerabilă a rezervei de oameni rămaşi pentru oraş şi colonii. Dar am dori să sugerăm ca acestea să fie lăsate deoparte şi să fie rezolvate, în modul cel mai oportun, după ce experimentul principal va fi fost făcut acolo unde contează cel mai mult. Ceea ce majoritatea dintre noi are să le reproşeze celor mai obişnuiţi susţinători ai emigraţiei este faptul că par să se gândească în primul rând la colonie şi mai apoi la ceea ce rămâne în urmă în ţară, în loc de a se gândi în primul rând la ţară şi doar apoi la surplusul care trebuie să se reverse în colonie.

Se spune că optimistul se grăbeşte, dar mie mi se pare că un pesimist ca domnul Galsworthy este într-o mare grabă. El nu a încercat reforma evidentă în Anglia şi a plecat în exil pentru a o încerca în altă parte. El încearcă reforma evidentă peste tot, mai puţin acolo unde este cel mai evident. Iar în acest lucru cred că are o afinitate subconştientă cu oameni mult mai puţin rezonabili şi respectabili decât el însuşi. Pesimiştii au un fel curios de a ne îndemna spre ultimul resort ca fiind singura soluţie la o problemă pe care de fapt nu au încercat să o rezolve. Ei declară solemn că anume lucru nenatural ar deveni necesar dacă ar exista anumite condiţii, iar apoi presupun cumva de aici că ele există. Nu se gândesc niciodată să încerce să demonstreze că ele există înainte de a demonstra ce decurge din existenţa lor. Acesta este exact tipul de pesimism avântat şi prematur pe care îl au oamenii în legătură cu contracepţia. Dorinţa lor e îndreptată spre distrugere, speranţa lor spre disperare, anticipează nerăbdători previziunile cele mai sumbre şi mai îndoielnice. Ei aleargă cu picioare nerăbdătoare înaintea şi dincolo de statisticile plictisitoare şi îngrozitor de încete, după cum căprioara zvâcneşte spre pârâul cu apă aşa însetează ei să bea din Styx şi Lethe înainte de a se împlini ceasul; şi chiar lucrurile pe care le arată nu sunt la înălţimea credinţei pe care o văd strălucind dincolo de ei, căci credinţa este substanţa lucrurilor sperate, dovada lucrurilor nevăzute.

Dacă nu îl compar pe criticul în discuţie cu doctorii acestei întunecate perversiuni, cu atât mai puţin îl compar cu cei ale căror motive sunt doar autoprotectoare şi plutocratice. Dar trebuie spus de asemenea că mulţi se grăbesc spre expedientul emigrării la fel cum mulţi se grăbesc spre expedientul contracepţiei, pentru simplul motiv că este cea mai

uşoară cale prin care capitaliştii pot scăpa de propria lor gafă a capitalismului. Ei au atras oamenii în oraş cu promisiunea unor plăceri mai mari; i-au ruinat acolo şi i-au lăsat cu o singură plăcere; creşterea pe care plăcerea aceasta a produs-o li s-a părut la început convenabilă pentru muncă, iar apoi neconvenabilă pentru aprovizionare şi acum ei sunt gata să-şi rotunjească experimentul într-o manieră extrem de potrivită, spunându-le oamenilor că nu trebuie să aibă familii sau că familiile lor trebuie să meargă în echivalentul modern al Golfului Botany[1]. Nu în acest sens ne imaginăm un element al colonizării şi atât timp cât este tratat în acest sens refuzăm să-l luăm în considerare. Eu pun pe primul loc afirmaţia că adevăratele aşezări coloniale nu trebuie să fie doar stabile, ci şi sacre. Spun că noua casă nu trebuie să fie doar un cămin, ci un altar. Şi de aceea spun că trebuie să fie stabilit mai întâi în Anglia, în căminul părinţilor noştri şi în altarul sfinţilor noştri, pentru a fi o lumină şi un pavilion naţional pentru copiii noştri.

Am explicat faptul că nu mă pot mulţumi să-mi las naţionalitatea în afară de idealul meu normal sau să las Anglia să fie o biată magazie de scule sau pivniţă de cărbune pentru alte ţări cum ar fi Canada sau Australia, sau, dacă e vorba, Argentina. Mi-ar plăcea ca şi Anglia să aibă un tip de redistribuire mult mai rurală şi nu cred că este imposibil. Dar, atunci când este permis, nimeni întreg la minte nu ar nega că există o reală posibilitate şi chiar necesitate de a emigra şi a face aşezări coloniale. Doar că, atunci când ajungem la aceasta, trebuie să trag destul de brusc o linie şi să explic altceva, ce nu e incompatibil cu dragostea mea pentru Anglia, dar mă tem că nu mă va face prea iubit de englezi. Eu nu cred, după cum îmi spun întotdeauna să cred ziarele şi istoria naţională, că noi avem „secretul“ acestui fel de colonizare de succes şi nu mai avem nevoie de nimic pentru a realiza acest tip de construcţie social-democratică. Nu cer nimic mai mult decât ca omul să fie englez în Anglia. Dar cred că va trebui să fie ceva mai mult decât englez sau, oricum, ceva mai mult decât „britanic“ pentru a crea o egalitate socială solidă în afara Angliei. Căci este nevoie de ceva anume pentru acea creaţie socială solidă, lucru pe care tradiţia noastră colonială nu l-a dat. Voi încerca să sugerez motivele pentru care susţin această părere deosebit de nepopulară, dar faptul că sunt destul de dificil de sugerat este el însuşi o dovadă a nefamiliarităţii lor şi a îngustimii care nu este nici naţională, nici internaţională, ci imperială.

Mi-ar plăcea foarte mult să fiu prezent la o conversaţie între dl. Saklatvala şi decanul Inge. Am foarte mult respect pentru reala sinceritate a decanului colegiului Sf. Pavel, dar prejudecăţile sale din subconştient sunt de un fel ciudat. Nu pot să mă abţin să am sentimentul că ar putea avea o anume simpatie pentru un socialist atât timp cât nu ar fi creştin socialist. Într-adevăr, nu pretind să am respect pentru omul cu vederi largi de felul cel mai comun care e gata să îmbrăţişeze un buddhist dar trage linie la un socialist. Cred că semnificaţia este foarte simplă. Înseamnă să întâmpinăm cu braţele deschise religiile străine când ne fac să ne simţim confortabil şi să le persecutăm când ne fac să ne simţim

1 Botany Bay - golf situat în Sydney, Australia, la 13 km sud de cartierul central de afaceri. Pe 29 aprilie 1770, Botany Bay a fost locul unde James Cook a ajuns prima dată în Australia. Mai târziu, britanicii au plănuit ca golful să fie locul unei colonii penale, planuri în urma cărora au venit primii locuitori europeni în Australia. - TEI

incomod. Dar motivul anume pe care îl am în acest moment pentru a întreţine această asociere de idei este unul care priveşte o problemă mai mare. El priveşte, într-adevăr, ceea ce se numeşte în mod obişnuit Imperiul Britanic, căruia am fost învăţaţi să-i facem o reverenţă mare pentru că el era mare. Şi una dintre obiecţiile mele la adresa acestui imperialism comun şi mai degrabă vulgar este că nu a asigurat de fapt nici măcar avantajele mărimii. După cum am spus, eu sunt naţionalist, Anglia este destul de bine pentru mine. Aş apăra Anglia împotriva întregului continent european. Cu şi mai mare bucurie aş apăra Anglia împotriva întregului Imperiu Britanic. Cu extaz romantic aş apăra Anglia împotriva domnului Ramsay Mac Donald când a devenit regele Scoţiei, apărând din nou focurile de veghe de la Newark şi Carlisle şi trăgând clopotele de alarmă la graniţă. Cu aceeaşi energie aş apăra Anglia împotriva domnului Tim Healy, Rege al Irlandei, dacă vreodată prosperitatea crescândă a acelei descendenţe celtice neajutorată şi decăzută ar deveni absolut jignitoare. Cu cel mai mare extaz din lume aş apăra Anglia împotriva domnului Lloyd George, Rege al Ţării Galilor. Se va vedea, prin urmare, că patriotismul meu nu are nimic de a face cu orizonturile largi, cea mai mare parte a naţionalităţii moderne nu este destul de îngustă pentru mine.

Dar lăsând la o parte propriile mele sentimente locale şi privind situaţia într-un mod mai amplu, observ încă o dată că Imperialismul nostru nu are nici un beneficiu de pe urma faptului că este mare. Decanul Inge mi-a reamintit, când a sugerat cu ceva timp în urmă, că numărul irlandezilor şi al canadienilor francezi este în creştere nu datorită faptului că au o viziune catolică asupra familiei, ci pentru că sunt o descendenţă înapoiată şi aproape barbară care (presupun că a vrut să spună) creşte în mod natural asemenea abundenţei oarbe a unei jungle. Am remarcat deja chichiţa amuzantă care merge în ambele sensuri ilustrată de această remarcă. Atât timp cât sălbaticii mor, spunem că mor pentru că sunt sălbatici. Când numărul lor creşte în mod neconvenabil, spunem că se înmulţesc pentru că sunt sălbatici. Iar de aici până la a spune că conaţionalii lui Sir Wilfred Laurier sau ai senatorului Yeats sunt sălbatici pentru că se înmulţesc, este doar un simplu pas logic. Dar lucrul cel mai frapant în legătură cu această situaţie este următorul: acestui principiu vital îi va lipsi întotdeauna ceea ce este într-adevăr de învăţat din acoperirea unei zone mari şi variate. Dacă din Imperiul Britanic face parte într-adevăr Canada Franceză, atunci s-ar părea că Imperiul ar fi putut servi cel puţin ca un fel de interpret între britanici şi francezi. Imperialul om de stat, dacă ar fi fost într-adevăr un om de stat, ar fi fost capabil să zică: „O altă naţiune sau o altă religie sunt întotdeauna greu de înţeles; dar eu sunt plasat mai norocos decât alţi oameni. Cunosc puţin mai mult decât poate fi cunoscut de către ţări de sine stătătoare şi izolate cum ar fi Spania sau Suedia. Eu am mai multă înţelegere pentru credinţa catolică sau pentru sângele francez pentru că am catolici francezi în propriul meu Imperiu“. Acum, mie mi se pare că omul de stat n-a spus niciodată acest lucru; nici măcar nu a fost vreodată capabil să o spună; nici măcar nu a încercat şi nu a pretins că e capabil să o spună. El a fost mult mai îngust la minte decât mine, un naţionalist angajat să apere cu disperare Offa’s Dyke[1] împotriva unei hoarde de politicieni galezi. Mă îndoiesc că a

1 Întăritură masivă de pământ, liniară, urmată aproximativ de graniţa actuală dintre Anglia şi Ţara Galilor. - TEI

existat vreodată un politician care să ştie un cuvânt în plus în limba franceză, cu atât mai puţin un cuvânt în plus din liturghia în limba latină, datorită faptului că trebuia să guverneze o întreagă populaţie ale cărei tradiţii se trag din Roma şi Galia. Voi sugera imediat cum această enormă îngustime internaţională afectează problema ţărănimii şi extinderea proprietăţii naturale asupra pământului. Dar pentru moment este important să clarificăm natura acestei îngustimi. Şi, de aceea, s-ar putea face lumină asupra ei în acea tandră, intimă conversaţie de la suflet la suflet dintre domnul Saklatvala şi decanul colegiului Sf. Pavel. Domnul Saklatvala este un fel de parodie sau de expunere extremă şi extravagantă a chestiunii că noi, de fapt, nu ştim absolut nimic despre elementele morale şi filosofice care compun Imperiul. Este chiar evident, bineînţeles, că el nu reprezintă Battersea. Dar putem şti în ce măsură reprezintă el India? Mie nu mi se pare imposibil ca doctrinele mai impersonale şi nedefinite ale Asiei să formeze un sol pentru socialism. Cea mai mare parte a filosofiei estice diferă de teologia vestică prin faptul că refuză să tragă linia oriunde şi probabil că ar fi o pervertire a acelui instinct să refuzi să tragi linia între meum şi tuum. Eu nu cred că gentleman-ul indian judecă faptul că noi, cei din vest, vrem să avem gard viu în jurul câmpurilor sau zid în jurul grădinilor. Şi chiar dacă eu să susţin că cea mai înaltă formă de gândire şi artă omenească constă aproape în întregime în a trage o linie undeva, deşi nu chiar oriunde, sunt total încrezător că, în această privinţă, tendinţa vestică are dreptate şi cea estică greşeşte. Dar, în orice caz, mi se pare că o lecţie mai degrabă dură pentru noi este indicată în aceste două cazuri paralele, cel al indianului care devine socialist sub guvernarea noastră, fără ca noi să fim capabili să-i influenţăm dezvoltarea, şi cel al canadianului francez care rămâne ţăran sub guvernarea noastră fără ca noi tragem nici un folos din stabilitatea lui.

Nu pretind să ştiu foarte multe despre canadienii francezi; cunosc însă suficient cât să ştiu că majoritatea celor care vorbesc în general despre Imperiu cunosc mai puţine decât mine. Şi chestia cu ei este că în general nici nu încearcă să ştie mai mult. Imaginea foarte vagă pe care ei întotdeauna o evocă, aceea a coloniştilor care fac minuni în toate colţurile lumii, nu include niciodată, de fapt, acel tip de lucruri pe care canadienii francezi le pot face sau ar putea să le arate altora că le pot face. Totul despre această colonizare la modă este de fapt un fel foarte periculos de ipocrizie. Oamenii au încercat să folosească stăpânirea de peste mări şi ţări ca un posibil Eldorado, în timp ce încă îl numeau Botany Bay[1]. Au trimis acolo oameni de care voiau să scape şi apoi au mai adăugat câteva injurii spunând că doar capătul pământului ar fi fericit să-i aibă. Şi au invocat un fel de portret închipuit al unei persoane ale cărei virtuţi şi chiar vicii erau în întregime potrivite pentru a fonda un Imperiu, deşi, aparent, erau nepotrivite pentru a fonda o familie. Chiar limba pe care au folosit-o era duplicitară. Ei au vorbit despre astfel de oameni ca despre nişte întemeietori, dar ultimul lucru la care s-au aşteptat din partea lor a fost să colonizeze. S-au aşteptat din partea lor la un fel de descoperire confuză şi individualistă a unui pământ nou de care lumea este din ce în ce mai puţin interesată astăzi. Ei au trimis un nepot inoportun să vâneze bizoni sălbatici pe străzile din Toronto la fel cum au trimis un număr de exilaţi

1 denumirea dată primului penitenciar de peste mări şi ţări creat de englezi în Australia - TEI

irlandezi de nestăpânit la război cu pieile roşii pe străzile din New York. Ei au repetat încontinuu că ceea ce lumea doreşte sunt pionieri şi nu au auzit niciodată că lumea îşi dorea ţărani. A fost o anume cantitate de sentiment sincer şi natural cu privire la exilul rătăcitor ce moşteneşte tradiţiile noastre. Nu a fost nici o scuză că a fost angajat în fondarea propriei tradiţii. Toate ideile care vin împreună cu o poziţie socială sigură au fost absente din orice discuţie; nimeni nu s-a gândit la continuitatea, obiceiurile, religia sau folclorul viitorului colonist. Mai presus de toate, nimeni nu s-a gândit că el ar putea avea simţul proprietăţii private. Dacă apărea ideea că el ar putea câştiga ceva pentru Europa, dacă ar fi ceva, ideea era să câştige ce aparţinea altcuiva. Nu discut acum despre cât de greşit a fost sau dacă în unele cazuri ar putea avea dreptate; subliniez că nimeni niciodată nu s-a gândit la noţiunea altui tip de bine; dreptul special al fiecărui om la binele său. Mă îndoiesc că un cuvânt ar putea fi citat reliefându-l chiar şi din cea mai sănătoasă poveste de aventuri sau din cel mai drăguţ cântec Jingo. Apreciez destul de mult tot ce este sănătos sau frumos în cântece sau poveşti de acest fel. Subliniez doar că am neglijat în mod flagrant un lucru şi acum suferim din această cauză. Şi cel mai grav aspect al neglijării a fost că nu am învăţat nimic de la popoarele care au fost în interiorul imperiului pe care am dorit să-l cinstim; nimic, nici de la irlandezi; nimic, nici de la canadienii francezi; nimic nici măcar de la săracii hinduşi. Am ajuns acum la o criză în care am avea nevoie în special de aceste talente neglijate şi nici măcar nu ştim cum să învăţăm de la ei. Iar explicaţia acestei greşeli, precum a multor altora, constă în slăbiciunea care se numeşte mândrie. Cu alte cuvinte, constă în tonul luat de oameni precum preotul de la Sf. Pavel.

Acum va fi nevoie de un element mare de emigrare pentru soluţia de a recrea ţărănimea în lumea modernă. Voi avea mai multe de spus despre aceste elemente ale ideii în secţiunea următoare. Dar cred că orice schemă de acest fel va trebui să se bazeze pe un spirit şi un principiu total diferit şi, într-adevăr, diametral opus care sunt folosite în general în emigrarea din Anglia de astăzi. Cred că avem nevoie de un nou fel de inspiraţie, un nou fel de apel, chiar un nou fel de limbaj comun, înainte ca această soluţie să ajute la rezolvarea oricărui lucru. Avem nevoie de idealul Proprietăţii, nu neapărat al Progresului – în special progresul asupra proprietăţii altor oameni. Utopia are nevoie de mai multe frontiere, nu de mai puţine. Şi asta pentru că am fost slabi în etica proprietăţii la marginea Imperiului, astfel că societatea noastră nu va apăra proprietatea aşa cum oamenii îşi apără un drept. Socialismul este urmarea şi pedeapsa piratului.

Religia micii proprietăți

Auzim multe în ziua de astăzi despre dezavantajele decenţei, mai ales din partea celor care ne spun întotdeauna că femeile din ultima generaţie erau neajutorate şi incapabile şi apoi încercă să demonstreze acest lucru descriind imensa şi violenta tiranie a doamnei Grundy. Aproape în acelaşi fel, ei insistă că femeile victoriene erau mai ales blânde şi supuse. Şi este destul de nefericit pentru ele că, chiar pentru a spune asta, a fost nevoie să introducă numele de Regina Victoria. Dar are legătură în special cu indecentul în artă şi în literatură pe care-l ridică întrebarea şi acum este la modă să ne întrebăm dacă nu a fost nici o bază psihologică pentru această reticenţă. Aici ar trebui să se oprească discuţia, dar, din fericire, aceşti gânditori nu ştiu cum să ajungă la finalul unei discuţii. Am auzit cum că nu se face mai mult rău prin descrierea încălcării unei legi decât a alteia, dar aceasta este, evident, o aberaţie. Acesta este cel puţin un caz în psihologie pentru a spune că anumite imagini mişcă imaginaţia spre slăbirea caracterului. Nu este cazul să spunem ca simpla contemplare a unui set de unelte ale unui hoţ ne va inflama pe toţi cu o dorinţă de a sparge case.

Nu există nici o posibilitate de a pretinde că simpla înfăţişare a scopurilor de a o ucide pe mătuşa noastră cu un vătrai chiar face într-adevăr fapta bolnavă să fie făcută. Dar ceea ce mi se pare cel mai curios la această controversă este aceasta: în timp ce ficţiunea şi jurnalismul nostru distrug interdicţiile pentru care chiar exista un caz real, din punctul de vedere al naturii umane ei simt în continuare presiunea interdicţiilor pentru care nu a existat niciodată un caz. Şi cel mai curios lucru despre criticismul la adresa epocii victoriene este că nu a fost niciodată direcţionat către cele mai arbitrare convenţii ale acelei vremi. Una din acestea, pe care mi-o amintesc foarte bine din tinereţea mea, era convenţia că există ceva penibil sau nedrept despre fiecare om care îşi menţionează religia. Era cam aceeaşi poveste şi în legătură cu menţionarea averii. Acum aceste lucruri nu pot fi apărate cu acelaşi argument spiritual. Nimeni nu înnebuneşte doar prin simpla vedere a unui turn cu clopotniţă al bisericii sau să-i trezească emoţii incontrolabile doar la gândul unei bonete al unui arhidiacon. Totuşi este suficient pentru ca acea convenţie victoriană cu totul iraţională care dăinuie în viaţa şi literatura noastră să-l facă să se apere, dacă nu să se scuze, oricând un argument depinde de acest fapt fundamental al vieţii.

Acum, când remarc că vrem un fel de colonizare reprezentat mai degrabă de canadienii francezi, există probabil încă un număr de critici ascunşi care ar arăta cu degetul spre mine şi ar striga, ca şi cum m-ar fi prins făcând ceva foarte rău, „crezi în canadienii francezi pentru că sunt catolici“; care nu este într-un sens aproape adevărat, ci chiar adevărul complet. Dar în alt sens nu este deloc adevărat dacă înseamnă că nu-mi exercit judecata independentă în a percepe că aceasta este cu adevărat ceea ce ne dorim. Când dificultatea şi neînţelegerea apar, este doar o modalitate practică de a le confrunta în situaţia prezentă a informaţiei publice sau a lipsei de informaţie. Aceasta este de a ne referi la ceea ce este descris, în general, ca fiind un martor imparţial, deşi este destul de probabil

că el este mult mai puţin imparţial decât mine. Ceea ce este extrem de important la el este că, dacă ar fi parţial, ar fi parţial de partea cealaltă.

Dragul şi bătrânul Daily News, din zilele tinereţii mele, unde am scris fericit timp de mulţi ani şi unde am avut mulţi prieteni buni şi admirabili, nu poate fi acuzat ca fiind un organism al iezuiţilor. A fost şi este, aşa cum ştie toată lumea, organismul Nonconformiştilor. Dl. Clifford şi-a etalat ceainicul acolo când îl vindea pentru a demonstra, printr-un act simbolic, că a fost pentru mult timp un abstinent şi acum era un adversar al rezistenţei. Am putea fi iertaţi pentru că am zâmbit la acest punct al problemei, dar sunt multe alte aspecte care sunt reale şi demne de tot respectul posibil. Tradiţia vechiului ideal puritan chiar coboară în acest document şi o mulţime de radicali onești şi inteligenţi l-au citit în tinereţea mea şi încă o fac.

Cred, aşadar, că următoarele remarci care au apărut recent în Daily News, într-un articol de dl. Hugh Martin ce scrie din Toronto, sunt remarcabile. Începe prin a spune că anglo-saxonul a devenit prea mândru pentru a-şi îndoi spatele, dar lucrul cel mai curios este că el continuă să sugereze, aproape cu prea multe cuvinte, că spatele canadienilor francezi este puternic, nu doar prin aplecarea asupra unor lopeţi rustice dar şi pentru că s-au aplecat în faţa unor altare superstiţioase. Sunt foarte îngrijorat să nu-i provoc martorului meu imparţial un rău nedrept în această problemă, aşa că aş putea fi scuzat dacă îi citez cuvintele într-o mică măsură. După ce a spus că anglo-saxonii sunt atraşi de Statele Unite sau în orice caz de oraşele industriale, remarcă faptul că francezii sunt bineînţeles foarte numeroşi în Quebec şi oriunde, dar nu aici are loc remarcabila dezvoltare şi că Montrealul, fiind un oraş mare, dă semne de relaxarea pe care o vedem în alte oraşe mari.

„Uitaţi-vă acum la cealaltă ipostază. Rasa care o ia înainte este cea franceză... În Quebec, unde sunt aproape 2.000.000 de canadieni de origine franceză într-o populaţie de 2.350.000, acest lucru ar fi fost de aşteptat. De fapt nu în Quebec francezii o duc izbitor de bine.... nici în Nova Scoţia şi New Brunswick nu este comparativul succes al francezilor. Ei o duc cel mai bine la ţară şi crescând familii uriaşe. O familie de 12 membrii este ceva destul de comun şi aş putea numi numeroase cazuri unde au fost 20 şi toţi au trăit. Ar putea veni ziua când vor egala sau îi vor depăşi pe scoţieni, dar aceasta este încă departe. Dacă vreţi să vedeţi ce încă poate obţine acest neam francez ar trebui să mergeţi spre partea nordică a provinciei Ontario. Face muncă de pionier. Îşi îndoaie spatele aşa cum făceau oamenii în trecut. Se înmulţeşte şi rămâne pe sol. Este bucuros că este fericit fără a fi bogat.

Deşi nu sunt de felul meu un om religios, trebuie să mărturisesc că consider că religia are multe de-a face cu acest lucru. Aceşti canadieni francezi sunt mai catolici decât Papa. Puteţi să-i numiţi pe mulţi dintre ei extraordinar de ignoranţi şi extraordinar de superstiţioşi. Mi se pare că sunt cu un secol în urma timpului şi cu un secol mai aproape de fericire.“

Acestea mi se par mie, repet, a fi cuvinte remarcabile; remarcabile dacă ar fi apărut oriunde, dacă reţin atenţia şi uimesc atunci când apar în ziarul tradiţional al radicalilor din

Manchester şi al nonconformiştilor din secolul 19. Cuvintele sunt extrem de directe şi nemodificate în forma lor literară; au un ecou clar al sincerităţii şi experienţei şi sunt cu atât mai convingătoare cu cât sunt scrise de cineva care nu-mi împărtăşeşte ignoranţa şi superstiţia disperată. Dacă se grăbeşte să ofere un motiv şi în mod accidental să-şi clarifice independenţa cu privire la această problemă.

„Pe lângă faptul că femeile lor cresc un număr incredibil de copii, ai apoi această consecinţă a supunerii lor în faţa preotului şi anume crearea unui organism social, care este de o valoare inestimabilă în acele regiuni izolate. Biserica, şcoala, leacurile, fac din fiecare grupuleţ o adevărată comunitate. Nu vă gândiţi pentru vreun moment că eu cred că o răspândire generală a catolicismului ne-ar face să ne întoarcem la stadiul de pionieri. Cineva ar putea să recomande o întoarcere la protestantismul scoţian timpuriu. Îmi amintesc în întregime faptul că simplitatea acestor oameni le oferă salvarea şi este unul dintre lucrurile care oferă cea mai multă speranţă în Canada astăzi.“

Bineînţeles că sunt multe lucruri incidentale pe care cineva cu viziunea mea ar putea să le comenteze în acest pasaj. Aş putea să ma gândesc la o extrem de interesantă comparaţie cu protestantismul scoţian timpuriu. Protestantismul scoţian extrem de timpuriu, la fel ca cel englez, se bazează în cea mai pare parte pe jaf. Dar dacă ne gândim la el şi îl comparăm cu entuziasmul pur şi sincer al multor partizani ai Covenantului sau al calviniştilor timpurii, vom da peste contrastul care este centrul întregului subiect. Puritanismul timpuriu era puritanism pur, dar cu cât este mai pur cu atât mai timpuriu pare. Nu ni-l putem imagina ca un lucru bun sau ca unul modern. Ar fi putut fi unul dintre cele mai sincere lucruri în Scoţia atunci. Dar nimeni nu l-ar fi descris ca unul dintre lucrurile cele mai optimiste în Canada astăzi. Dacă mâine John Knox ar apărea în amvonul bisericii din St. Giles, ar apărea ca fiind cam retrograd. Ar fi privit ca un sălbatic nebun din cauza ignoranţei sale privind metafizica germană. Această comparaţie nu întâlneşte cazul extraordinar al lucrului care este mai bătrân decât Knox, dar totuşi niciodată mai nou decât Knox. Şi, iarăşi, aş putea sublinia că conotaţia comună a „supunerii faţă de preot“ este înşelătoare, chiar dacă este adevărată. Este ca şi cum ai vorbi despre asaltul brigăzii luminii ca despre supunerea Lordului Raglan[1]. E ca şi cum ai vorbi despre asaltul din Ierusalim ca despre supunerea în faţa lui Godfroy de Buillon[2]. Într-un fel este destul de adevărat, în altul este extrem de neadevărat. Dar nu am nici cea mai mică dorinţă de a deranja imparţialitatea oaspetelui meu. Nu am nici cea mai mică intenţie de a folosi vreo tortură a Inchiziţiei pentru a-l face să admită ceva ce el nu vrea să admită. Recunoaşterea aşa cum este mi se pare remarcabilă, nu chiar atât de mult pentru că este un tribut adus francezilor ca şi colonişti, pentru că este un tribut adus coloniştilor ca fiind oameni pioşi şi devotaţi. Dar ceea ce mă îngrijorează cel mai mult cu privire la discuţia generală a propriei mele teme este insistenţa asupra stabilităţii. Ei rămân pe sol; ei sunt un organism stabil; ei sunt ţinuţi împreună ca un organism.

1 1788 – 1855. General britanic în Războiul Crimeei, în cinstea căruia a fost fondat titlul nobiliar omonim – TEI

2 Godfroy de Buillon (1060 – 1100), cavaler medieval, unul dintre liderii primei Cruciade. A fost primul suveran al Regatului Ierusalimului, nefolosind însă niciodată titlul de „rege“ – TEI

Aceasta este noua notă pe care o cred necesară în noul circuit al colonizării, înainte să poată fi, din nou, o parte a speranţei în lume.

O descriere recentă a „Fabricii Fericite“, aşa cum există în America sau cum va exista în Utopia a răsărit din înălţimea perfecţiunii până când s-a terminat cu un fel de linişte, ca un fel de ultimă deschidere a cerurilor, şi cu aceste cuvinte despre lucrător „Apare pentru călătoria sa spre casă ca un membru al bursei de schimb.“ Orice încercare de a imagina umanitatea în perfecţiunea sa finală are întotdeauna ceva slab ireal, ca şi cum ar fi prea bună pentru această lume, dar lumina vizionară care apare de după nor, în ultima frază, accentuează clar contrastul care trebuie să reiasă dintre o asemenea condiţie şi aceea a muncii omului obişnuit. Adam a părăsit Edenul ca grădinar, dar va porni în călătoria către casă ca un membru al Bursei de Schimb. Sf. Iosif era dulgher, dar se va înălţa din nou ca un broker. Giotto a fost cioban pentru că nu merita încă să fie broker. Shakespeare a fost actor, dar visa zi şi noapte să fie un broker. Burns a fost plugar, dar, dacă ar fi cântat la plug, ar fi cântat şi mai bine la Bursa de Schimb. Se înţelege în acest fel de discuţie că întreaga umanitate a sperat în mod conştient sau nu pentru această încheiere; nu toţi oamenii au fost brokeri pentru că nu toţi erau capabili să fie faliţi. Dar acest remarcabil pasaj din expunerea lui Sir Ernest Benn are o altă aplicaţie pe lângă cea evidentă. Un broker, într-un fel, este o figură extrem de poetică. În alt fel este la fel de poetic precum Shakespeare şi cu poetul său ideal, pentru că nu dă aproape niciunui lucru o colonie sau un nume. El are de-a face, într-o mare măsură, cu ceea ce economiştii, în modul lor poetic, descriu ca fiind imaginar. Când schimbă 2000 de dovleci patagonezi pentru 1000 de acţiuni la balena plângăcioasă din Alaska nu cere senzuala satisfacţie de a mânca dovlecii sau nevoia de a privi balena cu ochi foarte mari. Este foarte posibil să nu existe nici un dovleac şi, dacă există undeva o balenă, este foarte puţin probabil să se bage în conversaţiile de la bursa de schimburi. Acum problema cu lumea financiară este că este prea plină de imaginaţie, în sensul ficţiunii. Şi când trebuie să reacţionăm împotriva ei, reacţionăm în realism. Când drumul spre casă al brokerului este foarte greu şi lasă lumea întunericului şi a lui Sir Ernest Benn, suntem decişi să insistăm că este într-adevăr el cel care are întunericul şi noi suntem cei care au lumina. Nu are doar întunericul, ci şi visele, şi toţi monştrii ireali şi dovlecii nepământeni trec înaintea sa ca o simplă listă de simboluri în visele Vechiului Testament. Dar când micul proprietar creşte dovleci, sunt într-adevăr dovleci şi câteodată nişte dovleci prea mari pentru un proprietar atât de mic. Dacă ar fi să aibă vreodată ocazia să crească balene, ceea ce este puţin probabil, ar trebui să fie balene reale pentru că altfel nu i-ar fi de nici un folos. Devenim în general puţin nerăbdători în aceste condiţii, când oamenii care se consideră practici râd de micul proprietar ca şi cum ar fi un poet minor. Totuşi este şi o altă parte a cazului şi este un sens în care micul proprietar ar fi mai bine să fie un poet minor sau cel puţin un mistic. Ba mai mult, există o situaţie ciudată paradoxală, în care brokerul este un om de afaceri.

Este pentru cealaltă parte a micii proprietăţi, aşa cum a fost exemplificată de canadienii francezi, şi pentru un articol despre ei în Daily News, pentru care am consacrat ultimele comentarii. Punctul cu adevărat practic în această afirmaţie foarte interesantă

este că, în acest caz, a fi progresiv este de fapt identificat cu a fi static. În acest caz, printr-un paradox straniu, un pionier este cu adevărat un colonist. În acest caz, tot printr-un paradox ciudat, un colonist este o persoană care se aşează. Va fi notat că succesul experimentului este de fapt fondat pe o anumită putere a rădăcinilor pe care am putea-o numi aproape o tradiţie rapidă, pe măsură ce alţii vorbesc de un tranzit rapid. Şi într-adevăr pământul de sub picioarele pionierului poate fi făcut solid doar prin transformarea lui în sacru. Doar religia este cea care,, aşada, poate oferi rapid un fel de putere acumulată a culturii şi a legendei unui lucru care este crud şi incomplet. Sună ca o glumă să spunem că botezul unui copil îl face pe acesta vulnerabil; sugerează vechea glumă cu copilul cu ochelari care a murit ca un bătrân senil şi slăbit la 5 ani. Totuşi este profund adevărat că ceva este adăugat nu doar pentru a fi venerat, ci pentru a fi venerat pentru antichitatea sa, adică pentru adâncimea de nepătruns a umanităţii sale. Într-un fel o lume nouă poate fi botezată aşa cum este botezat un copil şi poate deveni o parte a unei ordini antici nu doar pe hartă dar şi în minte. În locul unor oameni cruzi care doar îşi extind cruzimea, şi numesc asta colonizare, ar fi posibil pentru oameni să cultive solul aşa cum îşi cultivă sufletul. Dar pentru asta este necesar să ai puţin respect atât pentru sol cât şi pentru suflet; chiar şi o adoraţie faţă de el, ca şi cum ar avea vreo asociere cu un lucru sfânt. Dar pentru acest scop avem nevoie de un spirit de a lua cu noi lucrurile sfinte şi de a le duce acasă la noi, nu doar sentimentul că sanctitatea poate exista ca speranţă. În fraza cea mai solemnă, avem nevoie de o prezenţă reală. În fraza cea mai populară, avem nevoie de ceva care este mereu pe moment.

Asta este, vrem lucruri care ne sunt la îndemână şi nu doar cele de dincolo de orizont. Instinctul de pionier este acela de şti să eşuezi, aşa cum un călător cunoscut s-a plâns de curând, dar mă îndoiesc că el ne-ar putea spune motivul. Este chiar posibil ca el să nu înţeleagă, într-o explozie radiantă de comprehensiune, dacă îi spun că sunt cu totul în favoarea unei goane după himere atât timp cât el crede cu adevărat că această gâscă sălbatică este pasărea paradisului, dar este necesar să o vânăm cu câinii de vânătoare ai raiului. Dacă ar fi puţin posibil ca aceasta să nu pară clar pentru el, voi explică cum călătorul trebuie să deţină ceva şi să urmărească ceva. Nu este întotdeauna suficient să urmeze licărirea: este necesar câteodată să rămâi în lumină, să simţi ceva sacru în lumina focului de tabără la fel ca în lumina stelei polare. Şi aceeaşi misterioasă şi pentru unii divizată voce, care singură spune că nu avem nici un oraş de durată, este singura voce care în limitele acestei lumi poate construi oraşe ce rezistă.

Aşa cum am spus la începutul acestei părţi, este inutil să pretindem că o asemenea credinţă nu este fundamentală pentru o schimbare adevărată. Dar relaţia sa practică cu reconstrucţia proprietăţii este că, dacă nu înţelegem acest spirit, nu putem elibera aglomerarea de colonizare. Oamenii vor prefera nomadismul oraşului nomadismului sălbăticiei. Nu vor tolera emigrarea dacă înseamnă doar a fi mutaţi de politicieni aşa cum au fost mutaţi de poliţişti. Vor prefera pâine şi circ lăcustelor şi mierii sălbatice, atât timp cât înaintaşul nu ştie pentru care Dumnezeu îşi pregăteşte drumul.

Dar chiar dacă punem deoparte, pentru moment, ideile spirituale stricte implicate în schimbare, trebuie să admitem că sunt idei secular implicate care trebuie să fie pozitive şi

nu doar comparative, cum ar fi idealul progresului. Sunt câteodată batjocoriţi cu ideea de stabilire înainte de oricare alte Utopii, idee care este de fapt cea mai imposibilă utopie, cu descrierea unui ţăran fericit care nu poate exista decât pe scenă, cu ideea de a depinde de o păstoriţă chineză care nu a fost văzută niciodată decât pe poliţele de deasupra căminului. Dacă prezentăm într-adevăr portrete imposibile ale unei umanităţi ideale, nu suntem singurii. Nu doar socialiştii, dar şi capitaliştii ne-au arătat figurile lor ideale şi imaginare, capitaliştii mai mult decât socialiştii. O dată am citit despre Paradisul Pământesc al domnului Wells, unde bărbaţii şi femeile se mişcă graţios în haine simple şi îşi ţin cumpătul într-un mod pe care noi l-am găsi dificil câteodată chiar şi atunci când suntem autorii unor romane utopice, măcar odată ce am văzut figura ideală a acelei viziuni, vedem de 10 ori pe zi figura ideală a promotorilor comerciali. Ni se spune să „fim ca acest om“ sau să imităm o persoană agresivă ce ne arată degetul într-o manieră foarte nepoliticoasă pentru unul care se consideră un model pentru tineri. Totuşi este în totalitate un portret ideal; este foarte puţin probabil – suntem fericiţi să spunem asta – că niciunul dintre noi nu va dezvolta o bărbie sau un deget de acest fel supărător. Dar nu dăm vina nici pe capitalişti nici pe socialişti pentru că au reglementat un tip sau o figură simbolică pentru a fixa imaginaţia. Nu ne minunăm când ne prezintă persoana perfectă pentru admiraţia noastră; ne minunăm doar la persoana pe care ei o admiră. Şi este destul de adevărat că, în mişcarea noastră la fel ca şi în oricare alta, trebuie să fie o anume doză din acest mod romantic de a realiza o imagine. Oamenii nu au făcut niciodată nimic în lume fără asta, dar la noi este mai mult vorba despre o realitate precum şi despre o idilă decât când vine vorba de visele altor romantici. Nu poate exista o naţiune de milionari şi nu a existat nici o naţiune de camarazi utopici, dar nu au existat naţiuni de ţărani mulţumiţi. În această conexiune, totuşi, ideea este că dacă nu cerem în mod direct religia micii proprietăţi, ar trebui cel puţin să cerem poezia micii proprietăţi. Este un lucru care trebuie să fie în mod urgent şi practic poetic. Şi sunt aceia care ne învinuiesc că suntem poetici cei care nu văd problema practică.

Pentru că problema practică este ţinta. Noţiunea de pionier a slăbit la fel ca noţiunea de progresiv şi din aceeaşi cauză oamenii ar putea continua să vorbească despre progres atât timp cât ei nu se gândesc pur şi simplu doar la progres. Progresiştii chiar aveau în minte câteva noţiuni despre un scop în progres şi chiar şi cel mai practic pionier avea o idee vagă despre ceea ce voia. Progresiştii au avut încredere în tendinţa timpului lor pentru că ei chiar au crezut într-un corp de doctrine democratice pe care ei le-au crezut a fi în curs de consacrare. Şi pionierii şi constructorii de imperii erau plini de speranţă şi curaj pentru că, să le dăm dreptate, mulţi dintre ei au crezut fie şi într-un mod slab că steagul pe care ei l-au purtat reprezenta legea şi libertatea şi o civilizaţie mai înaltă. Erau deci în căutarea unui lucru şi nu doar în căutarea căutării. Ei au conceput în mod subconştient un sfârşit al călătoriei şi o călătorie fără sfârşit; nu treceau doar printr-o junglă, ci construiau un oraş. Ştiau mai mult sau mai puţin stilul arhitecturii care ar trebui folosit şi credeau cu sinceritate că era cel mai bun stil arhitectural din lume. Spiritul aventurii a eşuat pentru că a fost lăsat aventurierilor.

Aventură de dragul aventurii a devenit precum arta de dragul artei. Aceia care au pierdut orice simţ al ambiţiei au pierdut orice simţ al artei şi chiar al accidentului. A venit vremea în fiecare departament, dar mai ales în departamentul nostru, să facem din nou intens şi solid scopul progresului politic sau al aventurii coloniale. Chiar dacă ne imaginăm scopul pelerinajului ca un fel de paradis ţărănesc, va fi mult mai practic decât să pornim la drum într-un pelerinaj care nu are nici un scop. Dar este şi mai practic să subliniem că nu vrem să insistăm doar pe lucrurile care sunt numite calităţile unui pionier; nu vrem să descriem doar virtuţile pe care le dobândesc aventurierii. Vrem ca oamenii să gândească nu doar către un loc pe care ei ar fi interesaţi să-l găsească, ci către un loc unde ar fi mulţumiţi să stea. Cei care vor doar să ridice din nou speranţele sociale ale secolului al nouăsprezecelea trebuie să ofere nu doar o speranţă fără sfârşit, ci speranţa sfârşitului. Cei care doresc să continue construcţia unei idei vechi coloniale trebuie să pornească prin a ne spune că Biserica Imperiului este fondată în totalitate pe o piatră. Pentru că este un păcat împotriva firii să le spui oamenilor că a călători cu speranţă este mai bine decât să ajungi şi odată ce ei cred acest lucru, ei nu mai călătoresc plini de speranţă.

UN REZUMAT

Am dezbătut odată cu un om învăţat care avea o toană curioasă pentru a aranja corespondenţa după modele matematice; prima dată 1000 de cuvinte fiecare apoi 100 de cuvinte fiecare – şi apoi le schimba după alt model. Am acceptat aşa cum am acceptat întotdeauna o provocare, mai ales un apel aparent la corectitudine, dar am fost tentat să-i spun cât de inutilă este această metodă mecanică pentru o fiinţă vie ca argument. Evident un om ar putea avea nevoie de 1000 de cuvinte pentru a răspunde la 10 cuvinte. Să presupunem că încep dialogul filosofic prin a spune „tu strangulezi copii“. El ar răspunde normal „prostii – nu am strangulat niciodată copii“. Şi chiar şi în această evidentă exclamaţie a folosit de două ori mai multe cuvinte decât am folosit eu. Este imposibil să ai o discuţie adevărată fără digresiune. Fiecare definiţie va părea ca o digresiune. Să presupunem că cineva îmi spune o propoziţie jurnalistică „Iezuiţii spanioli denunţaţi în Parlament“. Nu pot să am de-a face cu ea fără a explica jurnalistului unde nu sunt de acord cu el în ceea ce priveşte atmosfera şi implicaţia fiecărui cuvânt în parte.

Nu pot să răspund rapid dacă descopăr încet că omul suferă de o serie de deziluzii extraordinare: că (1) Parlamentul este o adunare reprezentativă popular, (2) că Spania este o ţară decadentă sau (3) că un iezuit spaniol este un fel de preot miliar delicat, când de fapt a fost un iezuit spaniol cel care a anticipat întreaga teorie a democraţiei zilelor noastre şi a azvârlit-o ca o sfidare împotriva dreptului divin al regilor. Fiecare din aceste explicaţii trebuie să fie o digresiune şi fiecare ar fi necesară. Acum în această carte sunt perfect conştient că sunt multe digresiuni care la prima vedere nu par a fi necesare. A trebuit să construiesc acest lucru din ceva ce iniţial a fost un fel de şuetă presărată cu contradicţii şi s-a dovedit a fi imposibil să distrug şueta şi să las doar controversa. Mai mult, nici un om nu poate contrazice mulţi duşmani fără a intra în mai multe subiecte, având în vedere că fiecare ştie cine a fost interogat. Eliminăm funcţia dublă a scrierii eseurilor şi a vorbi peste masa de ceai, sau de preferat peste masa de la tavernă. A transforma acest fel de combinaţie între bârfă şi evanghelia într-un lucru care să semene cu o gramatică a distributismului a fost imposibil. Dar mi-a plăcut că, deşi considerată un şir de eseuri, a părut mai inconsecventă decât este şi mulţi ar putea citi eseurile fără a vedea sfoara. Am decis, în consecinţă, să dau acest ultim eseu doar pentru a rezuma intenţia întregului, chiar dacă rezumatul ar fi doar o recapitulare. Am avut un motiv pentru multe dintre digresiunile mele, care ar putea să nu apară până întregul nu este văzut într-un fel de

perspectivă şi acolo unde digresiunea nu are nici o justificare, ci se datorează doar unei dorinţe de a răspunde unui prieten sau, mai rău, unei dispoziţii spre o veselie fără temei şi inconvenabilă pe alocuri, pot doar să-mi cer scuze faţă de cititorul ştiinţific şi promit să dau tot ce este mai bun pentru a face rezumatul final cât mai plictisitor cu putinţă.

Dacă procedăm ca în prezent într-un mod extrem de disciplinat, ideea de proprietate va dispărea. Nu este violenţa revoluţionară cea care o va distruge. Este mai degrabă obiceiul disperat şi nesăbuit de a nu avea o revoluţie. Lumea va fi ocupată, sau mai degrabă este deja ocupată, de cele două puteri care sunt acum una singură. Vorbesc desigur despre acea parte a lumii care este acoperită de sistemul nostru şi acea parte a istoriei lumii care va rezista mai mult decât vremea noastră. Mai devreme sau mai târziu, fără îndoială, oamenii vor redescoperi cât de natural este plăcerea la fel ca şi proprietatea. Dar ar putea descoperi acest lucru peste epoci, la fel ca acele epoci pline de sclavie păgână. Ar putea fi descoperit după un lung declin al întregii noastre civilizaţii. Barbarii ar putea să-l redescopere şi să-şi imagineze că era un lucru nou.

Oricum, prospectul este un progres către o combinaţie completă dintre două combinaţii. Sunt amândouă puteri care cred doar în combinaţie şi nu au înţeles niciodată sau nici măcar nu au auzit că este vreo urmă de demnitate în divizie. Nu au avut niciodată imaginaţia să înţeleagă ideea Genezei şi a marilor mituri: Creaţia însăşi a însemnat diviziune. Începutul lumii a însemnat împărţirea dintre cer şi pământ; începutul umanităţii a însemnat scindarea dintre femeie şi bărbat. Dar aceste minţi plate şi banale nu pot vedea niciodată diferenţa dintre scindarea creativă a lui Adam şi a Evei şi scindarea distructivă a lui Cain şi Abel. Oricum, aceste puteri sau minţi sunt acum amândouă în aceeaşi stare şi este una care nu suportă diviziunea şi, totodată, distribuirea. Ele cred în unitate, în unanimitate, în armonie. Una din aceste puteri este socialismul de stat şi cealaltă este marea afacere – capitalismul. Sunt deja un singur spirit, vor fi în curând un singur trup. Pentru că, neîncrezându-se în diviziune, nu pot rămâne divizate; crezând doar în combinaţie, se vor combina ele însele. În prezent una dintre ele îi spune solidaritate, iar cealaltă îi spune consolidare. S-ar părea că ar trebui doar să aşteptăm în timp ce ambii monştri sunt învăţaţi să spună Consolidare. Dar, oricum s-ar numi, nu este nici o îndoială cu privire la caracterul lumii pe care o vor fi făcut între ele. Devine din ce în ce mai stabilă şi mai familiară. Va fi o lume a organizării sau a sindicalizării, a standardizării. Oamenii vor putea să-şi ia pălării, case, vacanţe şi să patenteze medicamente cu un model recunoscut şi universal, vor fi hrăniţi, îmbrăcaţi, educaţi şi examinaţi de un sistem vast şi elaborat, dar dacă ar fi să-i întrebaţi într-un moment oarecare dacă firma care i-a găzduit sau le-a oferit pălării era încă particulară sau a devenit publică, de stat sau comunală, ei probabil nu ar şti şi cel mai posibil nu le-ar păsa.

Mulţi cred că umanitatea va fi fericită în această nouă ordine, clasele sociale pot fi împăcate, iar spiritele calmate. Nu cred că lucrurile vor fi la fel de rele ca asta. Dar admit că sunt multe lucruri care pot face posibilă o asemenea catastrofă a bucuriei. Oamenii, în număr foarte mare, au cedat sclaviei; oamenii se supun în mod natural guvernământului şi poate mai ales guvernământului despotic. Este esenţa încrederii care are puterea, nu doar

de a distruge rivalitatea militară sau rebeliunile grupurilor aşa cum a făcut-o statul, dar are şi puterea de a zdrobi orice obicei nou sau meşteşug sau companii private pe care nu o place. Militarismul împiedică oamenii să se lupte, dar monopolul îi poate împiedica să cumpere sau să vândă altceva decât articolul, în general articolul inferior, care are însemnul monopolului. Dacă se poate deduce ceva din istorie şi din natura umană, este absolut sigur că despotismul va deveni din ce în ce mai despotic şi că articolul va deveni tot mai inferior. Nu este niciun argument imaginabil din psihologie, în urma căruia se poate pretinde că oamenii care au o asemenea putere, generaţie după generaţie, nu vor abuza de ea mai mult şi mai mult sau vor neglija totul din ce în ce mai mult. Ştim ce regulă tot mai puţin rigidă a devenit, chiar şi atunci când este fondată de conducători inteligenţi şi ageri. Şi dacă numele de Caesar a venit la sfârşit să reprezinte tot ce înseamnă Bizanţ, ce grad de plictiseală trebuie să anticipăm mai exact atunci când numele de Harrod sună chiar şi mai plictisitor decât este? Dacă China a ajuns într-un proverb cel puţin pentru asprime şi monotonie după ce a fost hrănită timp de secole de Confucius, care va fi starea creierului care a fost hrănit timp de secole de Callisthenes?

Nu o să includ cazul particular al ţării mele, unde suntem ameninţaţi nu cu un declin lung, ci mai degrabă cu un colaps neplăcut de rapid. Dar să duci capitalismul monopolist într-o ţară care este încă în sensul vulgar de succes, aşa cum sunt Statele Unite, vedem mai clar şi la o scară colosală, lungile şi descendentele perspective care arată spre Bizanţ sau Pekin. Este extrem de evident că întreaga afacere este o maşină pentru manufacturarea lucrurilor de clasa a zecea şi pentru a face oamenii să fie ignoranţi faţă de lucrurile de primă clasă. Cele mai civilizate sisteme au căzut de la înălţime, dar totul începe acum la un nivel nou şi într-un loc plat; şi cum ar fi când şi-ar fi zdrobit cu adevărat toţi criticii şi rivalii şi şi-ar fi făcut monopolul fără fisuri pentru 200 de ani, cea mai morbidă imaginaţie ar găsi greu de imaginat acest lucru. Dar oricare ar fi ultima parte a poveştii, niciun om sănătos nu îşi mai pune probleme că vedem doar primele stagii. Nu mai este nici o diferenţă în ton şi tip între o ordine colectivistă şi una particulară; capitalismul are birocraţia sa, iar comunismul are organizarea sa. Afacerile private sunt deja publice în cel mai rău sens al cuvântului, adică sunt impersonale şi dezumanizate. Afacerile publice sunt deja private în cel mai rău sens al cuvântului, adică sunt misterioase şi ascunse şi extrem de corupte. Noile afaceri ale guvernului vor combina tot ce este mai rău şi în toate planurile. Nu va exista nici o ciudăţenie, nici un umor, nici un dispreţ nobil al lumii. Nu va fi nimic în afară de un lucru detestabil numit serviciu social, ceea ce înseamnă sclavie fără loialitate. Acest serviciu va constitui unul din idealuri. Am uitat să menţionez că vor exista idealuri. Toţi oamenii bogaţi din mişcare au făcut destul de clar cunoscut faptul că sunt în posesia unui număr de acest fel de alinări pentru cei de rând. Oamenii au întotdeauna idealuri atunci când nu mai pot avea idei.

Filantropistul în chestiune va fi probabil surprins să afle că unii dintre noi privesc această perspectivă la fel cum ar trebui să privim teoria conform căreia am evoluat din maimuţe. Considerăm în acest caz dacă este încă imaginabil să restaurăm acel lucru uitat de mult numit auto-guvernământ: acesta reprezintă puterea cetăţeanului într-un anumit

grad să-şi direcţioneze viaţa şi să-şi construiască propriul mediu, să mănânce ce-i place, să poarte ce alege şi să aibă, ceea ce încrederea din necesitate îi refuză, o gamă de alegeri. În aceste note asupra noţiunii, am fost preocupat să întreb dacă este posibil să scapi din acest enorm rău al centralizării sau al simplificării şi ceea ce am spus este cel mai bine rezumat în două titluri sau în două afirmaţii paralele. Acestea par pentru unii puţin contradictorii, dar în realitate chiar se confirmă.

În primul rând, spun că acest lucru este un lucru ce poate fi făcut de oameni. Nu este un lucru care poate fi făcut oamenilor. Aici diferă de aproape toate schemele socialiste aşa cum diferă de filantropia plutocrată. Nu spun că eu, privind acest prospect cu dușmănie și dispreţ, îi pot salva pe ei de el. Spun că ei mă pot salva de el, şi pe ei înşişi de el, dacă îl privesc de asemenea cu dușmănie și dispreţ. Dar trebuie să fie făcut în spiritul unei religii, unei revoluţii şi, voi adăuga eu, unei repudieri. Ei trebuie să dorească să o facă aşa cum vor să scoată invadatorii dintr-o ţară sau să oprească răspândirea ciumei. Şi în această privinţă criticii noştri au un mod curios de a se contrazice în cerc. Ei îi întreabă de ce ne deranjăm să denunţăm ce nu putem distruge şi să oferim un ideal pe care nu-l putem atinge. Ei spun că aruncăm doar apă murdară înainte să devenim curaţi sau că analizăm doar animalele mici din apa murdară, în timp ce nici nu îndrăznim să o aruncăm. De ce facem oamenii să fie nemulţumiţi de condiţiile cu care ar trebui să fie mulţumiţi? De ce să insultăm o sclavie intolerabilă care trebuie să fie tolerată? Dar când în schimb noi întrebăm de ce idealul nostru este imposibil sau de ce răul este indestructibil, ei răspund „pentru că nu puteţi determina oamenii să-l dorească distrus“. Posibil, dar, pe de altă parte, nu ne pot învinui pentru că încercăm. Ei nu pot spune că oamenii nu urăsc plutocraţia destul încât să o distrugă şi apoi ne învinuiesc pentru că îi facem să se uite la ea suficient cât să o urască. Dacă nu o vor ataca până când o vor urî, atunci facem cel mai practic lucru pe care îl putem face arătându-le să fie răi. O mişcare morală trebuie să înceapă undeva, dar cer să fie o mişcare morală. Nu este o oscilaţie financiară sau un regulament al poliţiei sau o factură privată sau un detaliu al păstrării cărţilor. Este un efort măreţ al voinţei omului, precum abandonarea oricărui rău major sau nu este nimic. Spun că dacă oamenii vor lupta pentru asta ar putea câştiga; nu am sugerat nicăieri că se poate câştiga fără luptă.

Sub această direcţie am considerat, de exemplu, posibilitatea unui boicot organizat al magazinelor mari. Fără îndoială ar fi un sacrificiu să boicotăm marile magazine; ar fi ceva probleme să percheziţionăm magazinele mici. Dar ar fi vorba despre a o suta parte a sacrificiului şi efortului care au fost demonstrate de mase de oameni făcând un protest patriotic sau religios – când ei voiau doar să protesteze. Sub aceeaşi regulă generală, am remarcat că o viaţă reală pe pământ, oamenii nu doar oprindu-se pe pământ, ci trăind de pe urma lui, ar fi o aventură ce ar implica atât încăpăţânare cât şi abnegaţie. Dar nu ar fi nici pe jumătate atât de ascetic ca acel tip de aventură care este o banalitate de atribuit coloniştilor şi creatorilor de imperii; este nimic în comparaţie cu ce a fost în mod normal arătat de milioane de soldaţi şi călugări. Este adevărat doar că aceşti călugări au credinţă, că soldaţii au un steag, şi că creatorii de imperii erau posibil sub impresia că ar putea ajuta Imperiul. Dar nu mi se pare chiar de neconceput, în varietăţile de experienţă religioasă, că

oamenii ar putea să dea atâta atenţie pământului precum călugării cerului, că oamenii chiar ar putea crede în lopeţile care construiesc precum în săbiile care distrug şi că englezii care au colonizat peste tot ar putea începe să colonizeze Anglia.

Admiţând, aşadar, sau mai bine zis insistând că acest lucru nu se poate face decât dacă oamenii cred cu adevărat că merită făcut, voi merge mai departe şi voi sugera că, chiar şi în aceste departamente diferite, sunt mai mulţi oameni care cred că merită făcut decât cei care nu cred că merită observat. Aşadar, chiar şi în mulţimile care asupresc marile magazine, auziţi de fapt multă bombăneală în marile magazine – nu atât de multă pentru că sunt mari, ci pentru că sunt rele. Dar aceste critici sunt întrerupte, în timp ce laudele şi elogiile ireale sunt conectate, la fel ca oricare altă conspiraţie. Când milionarul care deţine magazinele este criticat, este vorba de clienţii săi. Când este complimentat în mod frumos, este vorba de el însuşi. Dar când este înjurat, este în camera ascunsă; când este slăvit de el însuşi, este aclamat de pe acoperişul casei. Asta înseamnă publicitate – o voce destul de puternică încât să înece remarcile făcute de public.

În cazul pământului, la fel ca în cazul magazinelor, am încercat să evidenţiez că există, dacă nu o agitaţie morală, cel puţin materialele unei agitaţii morale. Aşa cum nemulţumirea cu magazinele persistă chiar şi printre cei care fac cumpărături, o dorinţă pentru pământ persistă chiar şi în cel care abia sunt lăsaţi să meargă pe pământ. Ofer exemplul populaţiei din cartierul sărac din Limehouse, care au fost mutaţi forţat în apartamente înalte, plângând cu amărăciune pierderea micilor grădiniţe pe care le construiseră pentru ei în colţurile cartierelor lor. Pare absurd să spui despre o ţară că niciunul din oamenii săi nu poate fi ţăran, când până şi londonezii din East-End încearcă să fie ţărani. Am observat, de asemenea, şi că, în cazul ţării, este acum o nemulţumire generală, atât în rândul moşierilor cât şi în rândul arendaşilor. Totul pare să indice către o viaţă mai simplă a unui om pe câmp, cât mai departe de complicaţiile cu privire la rentă şi lucru, mai ales când arenda este de multe ori neplătită sau puţin profitabilă, iar muncitorii sunt de multe ori în grevă sau şomeri. Din nou pot fi un milion de indivizi care se simt aşa, dar milionul a devenit o adunătură, iar pentru o adunătură este un lucru moral. Dar nu voi fi niciodată atât de lipsit de patriotism încât să sugerez că englezii nu vor putea niciodată să conducă un război agrar în Anglia aşa cum au făcut-o irlandezii în Irlanda. În general, aşadar, după acest prim principiu, lucrul ar trebui în mod cert să fie predicat la fel ca o luptă, dar este destul de neadevărat şi puţin istoric să spui, ca o regulă, că atunci când o luptă este predicată, nu există luptători.

Al doilea principiu general al meu, care poate părea contradictoriu, dar este adeveritor, este acesta. Cred că lucrul trebuie să fie făcut pas cu pas şi cu răbdare şi concesii parţiale. Cred asta, nu pentru că aş avea vreun fel de credinţă în cultul prostesc al tărăgănării care este câteodată numit evoluţie, ci din cauza circumstanţelor distincte ale cazului. Mai întâi, adunările pot jefui, arde şi fura omul bogat, foarte mult în beneficiul şi edificarea sa spirituală. Ei ar putea s-o facă în mod nefiresc, aproape fără să-şi dea seama, când se gândesc la altceva, cum ar fi o antipatie faţă de evrei sau hughenoţi. Dar nu ar fi niciodată în avantajul nostru să oferim şocuri foarte violente sentimentului de proprietate,

chiar şi acolo unde este foarte prost plasat sau proporţionat, pentru că acesta este exact sentimentul pe care încercăm să-l reînviem. Din punct de vedere psihologic, ar fi prostesc să insulţi chiar şi o feministă nefeminină pentru a deştepta un cavalerism delicat către femei. Ar fi imprudent să folosim o imagine sacră ca un băţ cu care să lovim un iconoclast şi să-l învăţăm să nu atingă icoanele. Unde vechiul sentiment al proprietăţii este încă cinstit, cred că ar trebui să fie tratat în mai multe faze şi cu ceva consideraţie. Unde simţul proprietăţii nu există deloc, aşa cum se întâmplă cu milionarii, ar putea fi privit destul de diferit; ar apărea o întrebare dacă proprietatea procurată în anume feluri este de fapt proprietate. Cât despre cazul acaparării şi realizării monopolurilor constrânse de afaceri, acesta cade sub primul dintre principiile mele. Este pur şi simplu o întrebare dacă avem curajul moral să pedepsim ce este în mod cert imoral. Nu mai este nici o îndoială în legătură cu aceste operaţiuni legate de marile finanţe cât este despre piraterie pe mări. Este doar un caz al unei ţări atât de dezordonată şi prost guvernată încât devine infestată cu piraţi. Am tratat, aşadar, în această carte despre încredere şi neîncredere, nu doar pentru popularul protest al unui boicot sau al unei greve, ci pentru atenţia directă a statului împotriva criminalilor. Dar când criminalii sunt mai puternici decât statul, orice încercare de a-i pedepsi va fi în mod clar numită rebeliune şi chiar o luptă.

Revenind la al doilea principiu, totuşi, este un alt motiv mai puţin abstract pentru a recunoaşte că scopul trebuie să fie atins prin introducerea unor stadii. A trebuit să iau în considerare mai multe lucruri care ar putea să ne aducă mai aproape de distributism, chiar dacă ei nu sunt nişte distributişti foarte mulţumitori, ardenţi sau austeri. Am luat exemplul unei maşini Ford care ar putea fi făcută în masă, dar este folosită pentru aventuri individuale; în definitiv, o maşină privată este mult mai privată decât un tren sau un tramvai. Am luat de asemenea exemplul unei alimentări generale cu electricitate, care ar putea oferi multor ateliere prima şansă. Nu pretind ca toţi distributorii să fie de acord cu mine şi cu decizia mea aici, dar în total înclin să decid că ar trebui să folosim aceste lucruri pentru a despărţi blocul fără speranţă dintre capitalul concentrat şi management, chiar dacă grăbim abandonul lor când ei şi-au făcut treaba. Suntem preocupaţi să producem un anume tip de oameni, acel tip de oameni care nu vor slăvi maşinile chiar dacă ei le folosesc. Dar este esenţial să insistăm la fiecare etapă asupra faptului că suntem liberi nu doar să oprim slăvirea maşinăriilor, dar şi să oprim folosirea lor. În această conexiune am critica anumite comentarii ale domnului Ford şi întreaga sa idee a standardizării pe care a spus că o reprezintă. Dar peste tot recunosc o diferenţă între metodele pe care le folosim pentru a produce o societate mai sănătoasă şi lucrurile pe care acea societate sănătoasă ar putea fi în stare să le facă. De exemplu, un popor care a aflat cât de amuzant este să faci lucruri nu ar mai vrea niciodată să le facă cu o maşinărie. Sculptorii nu doresc să arate publicului o statuie cu un strungar sau un pictor care să printeze o imagine ca un model, iar un meşteşugar care era într-adevăr capabil de a face oale sau farfurii nu ar fi pregătit să se degradeze până acolo încât să le manufactureze. Este ciudat, apropo, că simplul cuvânt „manufactură“ înseamnă contrarul a ceea ce ar trebui să însemne. Este el însuşi o mărturie a unui timp mai bun când nu însemna munca unei fabrici moderne. În înţelesul strict al cuvântului, un sculptor fabrică o statuie, iar un lucrător din fabrică nu fabrică un şurub.

Dar oricum, o lume în care erau mai mulţi oameni independenţi ar fi probabil o lume în care ar fi mai mulţi meşteşugari individuali. Când am creat ceva precum lumea, ar trebui să credem că ea simte mai multe decât simte lumea modernă pericolul creaţiilor moarte ale maşinăriilor şi valoare a ceea ce omoară. Şi am sugerat că o asemenea lume ar putea foarte bine să facă prevederi cu privire la maşinării, aşa cum facem cu toţii despre arme; admiţându-le pentru scopuri particulare, dar păzindu-le în moduri particulare.

Dar toate astea aparţin etapei mai târzii a perfecţionării, când bunăstarea general a oamenilor liberi există deja; nu o consider nepotrivită cu folosirea oricăror alte instrumente care sunt inocente şi ajută oamenii să găsească un sprijin. Am observat de asemenea că la fel cum eu nu cred că maşinăriile sunt un instrument imoral, aşa nu cred că acţiunea statului este un instrument imoral în el însuşi. Statul ar putea face foarte multe în primele etape, mai ales prin educarea cu privire la noile şi necesarele meştesuguri şi munci, prin înzestrare sau evaluare pentru a proteja experimentele distributive şi prin legi speciale, precum taxarea contractelor. Toate acestea sunt acoperite de ceea ce eu numesc al doilea principiu, acela că noi folosit instrumente intermediare sau imperfecte; dar funcţionează cu primul principiu, că trebuie să fim perfecţi nu doar în răbdarea noastră, dar şi în pasiunea noastră şi indignarea noastră de durată.

În ultimul rând, sunt problemele comune şi evidente precum cea a populaţiei, şi în această conexiune admit că procesul poate implica mai devreme sau mai târziu un element de emigrare. Dar cred că emigrarea poate fi experimentată de cei care înţeleg noua Anglie şi nu de cei care vor să scape de ea sau de necesitatea ei. Oamenii trebuie să înţeleagă noua însemnătate a vechii fraze „caracterul sacru al proprietăţii private“. Trebuie să fie un spirit care va face coloniştii să se simtă ca acasă şi nu în străinătate. Şi iată, admit, este dificil; mărturisesc că ştiu doar un lucru care va da totuşi unui nou pământ sanctitatea unui lucru deja bătrând şi plin de afecţiuni mistice. Iar acest lucru este un altar – prezenţa adevărată a religiei sacre.

Aşadar, inevitabil, sfârşesc cu nota unei alte controverse – o controversă pe care nu ştiam că o urmăresc aici. Dar ar însemna să nu fiu onest dacă nu aş menţiona-o aici şi oricare ar fi cazul în acea conexiune este imposibil să negi că există o doctrină în spatele întregii noastre poziţii politice. Nu este necesar doctrina unei autorităţi religioase pe care o primesc eu însumi, dar nu poate fi negat că trebuie să fie într-un sens religioasă. Adică trebuie cel puţin să aibă o referinţă la o ultimă examinare a universului şi mai ales a naturii omului. Cei care sunt aşadar gata să vadă proprietatea atrofiată ar trebui să fie gata să vadă mâini şi picioare amputate. Ei chiar cred că acestea ar putea deveni organe moarte precum apendicele. Cu alte cuvinte, este într-adevăr o diferenţă fundamental între viziunea mea şi acea viziune a omului ca fiind doar un intermediar şi schimbător – o articulaţie, dacă nu o articulaţie lipsă. Creatura, se spune, odată a mers în patru labe, iar acum merge pe două picioare. Cea mai evidentă implicaţie ar fi că următorul stagiu al evoluţiei va fi ca omul să stea într-un picior. Iar aceasta va fi de foarte mare valoare pentru puterile capitalistă sau birocratică care sunt responsabile pentru el. Va însemna, cel puţin, că doar jumătate din numărul de cizme necesare va fi oferit claselor muncitoare. Va

însemna că toate plăţile vor fi cu o jumătate de picior mai scurte. Dar aş mărturisi la sfârşit, ca şi la început, că eu cred în omul ce stă pe două picioare şi are nevoie de două cizme şi că îi doresc să fie pe propriile sale picioare. Aţi putea considera asta conservatorism. Aţi putea considera revoluţionară ideea de a ajunge la asta. Dar dacă asta este conservatorism, atunci eu sunt conservator; dacă este revoluţionar, eu sunt revoluţionar – dar prea democratic pentru a fi evoluţionist, oricum.

Lucrul din spatele socialismului şi al multor altor lucruri moderne este o nouă îndoială. Nu este doar o îndoială despre Dumnezeu este mai degrabă o îndoială despre om. Vechea moralitate, religia creştină, Biserica Catolică, au diferit de toate aceste noi mentalităţi pentru au crezut cu adevărat în drepturile omului. Adică, au crezut că oamenii obişnuiţi erau îmbrăcaţi cu puteri şi privilegii şi un fel de autoritate. Aşadar omul obişnuit avea dreptul de a avea de-a face cu materialele tipografice, până la un anume punct; acela este dreptul proprietăţii. Aşadar omul obişnuit avea dreptul de a conduce celelalte animale fără niciun motiv; aceasta este obiecţia pentru vegetarianism şi multe altele. Omul obişnuit a avut un drept de a judeca cu privire la propria sănătate şi ce riscuri şi-ar asuma cu lucrurile obişnuite ale mediului său; aceasta este obiecţia pentru prohibiţie şi alte lucruri. Omul obişnuit a avut dreptul de a judeca sănătatea copiilor săi şi de a-i creşte cât mai bine; aceasta este obiecţia pentru numeroasele interpretări ale educaţiei moderne a statului. În aceste lucruri primare în care religia veche îi acorda încredere omului, noua filosofie nu are încredere în el. Insistă că trebuie să fie un tip foarte rar de om pentru a avea drepturi în aceste domenii şi când el este tipul cel rar, are dreptul de a-i conduce pe alţii chiar mai mult decât pe sine. Este acest scepticism profund despre omul obişnuit care este punctul comun în cele mai multe elemente contradictorii ale gândirii moderne. De aceea domnul Sidney Webb doreşte să conducă toţi oamenii care există ca pe nişte oi sau ca pe animale mult mai proaste decât omul. Ele nu creează o revoltă împotriva unei tiranii anormale. Ele nu se revolt împotriva regelui. Se revoltă împotriva cetăţeanului. Vechiul revoluţionar, când a stat pe acoperiş, ca revoluţionarul din „The Dynamiter“[1], şi s-a uitat asupra oraşului, obişnuia să-şi spună: „Gândeşte-te cum prinţii şi nobilii petrec în palatele lor; gândeşte-te cum căpitanii şi cohortele merg pe străzi şi zdrobesc oamenii“. Dar noul revoluţionar nu se gândeşte la asta. El spune: „Gândeşte-te la toţi acei oameni proşti din vile vulgare sau cartiere ignorante. Gândeşte-te cât de rău îşi învaţă copilul; gândeşte-te câte lucruri rele îi fac câinelui şi cum jignesc sentimentele papagalului“. Pe scurt, aceşti învăţaţi, corect sau greşit, nu pot avea încredere în omul obişnuit să-şi conducă casa şi în mod sigur nu vor să conducă statul. Nu vor să-i dea nici o putere politică. Sunt dispuşi să-i dea un vot, pentru că au descoperit că nu-i va da astfel nici o putere. Nu sunt dispuşi să-i dea o casă, o soţie sau un copil, sau un câine, sau o vacă, o bucată de pământ, pentru că aceste lucruri chiar îi oferă putere.

Acum dorim să fie înţeles faptul că politica noastră este să-i oferim lui putere prin a-i da aceste lucruri. Dorim să insistăm că aceasta este adevărata barieră morală care stă sub toate conflictele noastre şi poate este singura care merită să fie disputată. Suntem departe

1 volum de povestiri scurte, alcătuit în 1885 de Robert Louis Stevenson şi Fanny Vandergrift - TEI

de a nega, mai ales acum, că este prea mult de spus de partea cealaltă. Noi singuri, poate, suntem mai dispuşi să insistăm cu adevărat că cetăţeanul respectabil de nivel mediu ar trebui să aibă ceva de condus. Noi singuri, în aceeaşi măsură şi pentru acelaşi motiv, avem dreptul să ne numim democratici. O republică obişnuia să fie numită o naţiune a regilor şi în republica noastră regii au cu adevărat regate. Toate guvernările moderne, prusace sau ruseşti, toate cele moderne, capitaliste sau socialiste, iau acest regat regelui. Pentru că nu le place independenţa acestui regat, ei sunt împotriva proprietăţii. Pentru că nu le place loialitatea regatului, sunt împotriva căsătoriei.

Este, aşadar, cu un pic de amuzament trist cu care notez viziunile dureroase care acompaniază plăţile ce se scufundă. Observ că profeţii sociali încă le oferă celor fără casă ceva mult mai înalt şi mai pur decât o casă, şi le promit o superioritate normală celor care nu le este permis să fie normali. Sunt destul de fericit să visez la vechea muncă neplăcută a democraţiei, prin care pe cât de mult posibil ar trebui să fie oferită fiecărei fiinţe o viaţă umană, în timp ce autorul genial al Primilor oameni pe lună ne va ridiculiza fără îndoială cât de curând într-o poveste numită „Ultimii oameni de pe pământ“.

Şi chiar cred că atunci când îşi vor pierde mândria proprietăţii personale vor pierde ceva ce aparţine posturii lor drepte şi sprijinului şi vor ezita asupra planetei.

Între timp stau printre mulţimea de funcţionari supra-încântaţi şi lucrători prost plătiţi într-un metrou sau într-un tramvai; citesc despre marea concepţie a Oamenilor ca zei şi mă întreb când vor fi oamenii ca oameni.

Cartea lui **G. K. Chesterton** se încheie aici.
Ca şi munca noastră, a celor din TEI.
Înainte de a încheia, te rugăm să dai şi tu mai departe.
Nu neapărat (sau nu numai) cartea,
ci şi ideile şi informaţiile conţinute de ea.
Credem că numai aşa putem face ţara
şi lumea puţin mai bune.
Dar din dar... Spor!

MEMBRII

Traduceri Ecologice Independente
TEI

care au contribuit la această lucrare sunt:
Spicul, graphicube, Floria Tosca, Alexandra Buta,
Lili A., Laura Teo, Cristina Balaban, Ioana Bondrea,
Constantinescu Alexandra, Sorin Vînturiş şi alţii.